

Vergaderjaar 2020–2021

35 570 J

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Deltafonds voor het jaar 2021

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

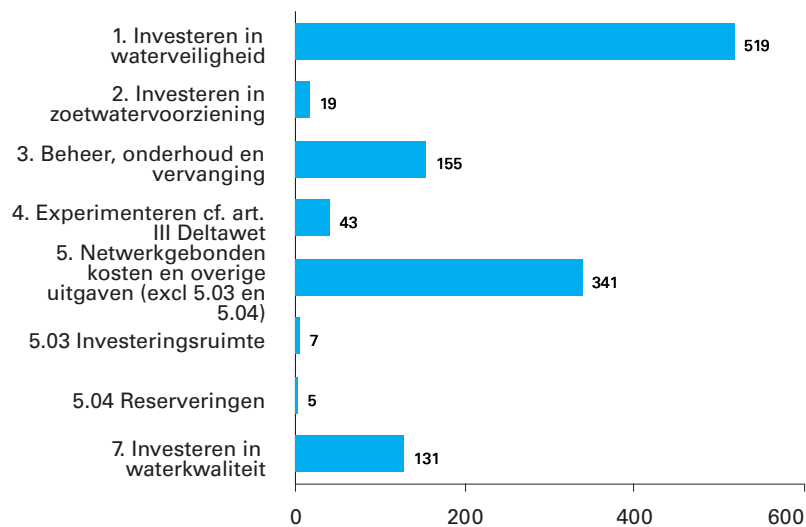
Ontvangen 15 september 2020

INHOUDSOPGAVE

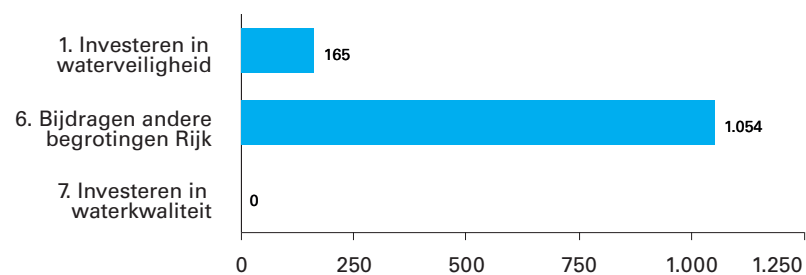
Geraamde uitgaven en geraamde ontvangsten verdeeld over productartikelen en niet-productartikelen	2
A. Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	4
B. BEGROTINGSTOELICHTING	5
1. Leeswijzer	5
2. Deltafondsagenda	8
3. Productartikelen	13
Artikel 1 Investeren in waterveiligheid	13
Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorzieningen	23
Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging	29
Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	39
Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	41
Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk	46
Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit	47
4. Bijlagen	53
Bijlage 1: Voeding van het Deltafonds en begrotingsstaat per artikelonderdeel	53
Bijlage 2: Verdiepingsbijlage	56
Bijlage 3: Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma	81
Bijlage 4: Instandhouding	84
Bijlage 5: Lijst van afkortingen	102

GERAAMDE UITGAVEN EN GERAAMDE ONTVANGSTEN VERDEELD OVER PRODUCTARTIKELEN EN NIET-PRODUCTARTIKELEN

Geraamde uitgaven verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (bedragen x € 1 mln.). Totaal € 1.219 miljoen.

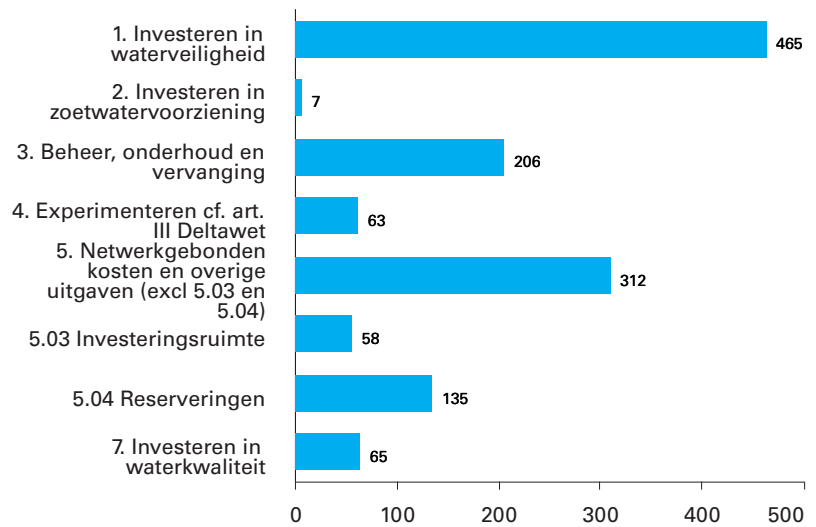

Geraamde ontvangsten verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (bedragen x € 1 mln.). Totaal € 1.219 miljoen.

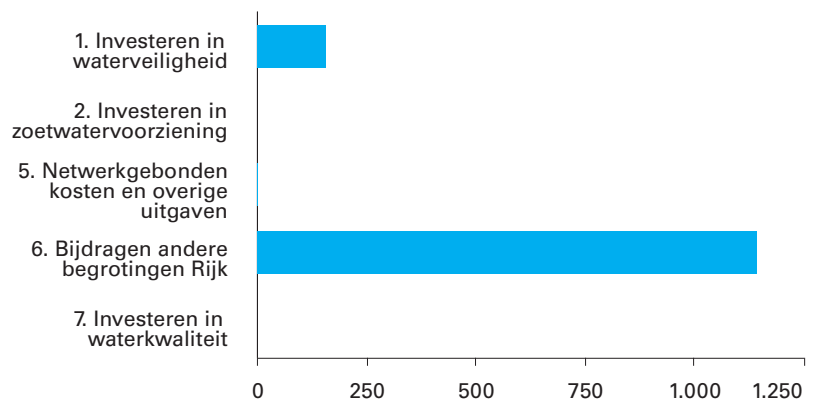
Gemiddelde uitgaven

Onderstaand zijn de gemiddelde jaarlijkse uitgaven per productartikel in de periode 2020–2034 gepresenteerd (bedragen x € 1 miljoen). Totaal gemiddeld € 1.311 miljoen.

Gemiddelde ontvangsten

Onderstaand zijn de gemiddelde jaarlijkse ontvangsten per productartikel in de periode 2020–2034 gepresenteerd (bedragen x € 1 miljoen). Totaal gemiddeld € 1.311 miljoen.

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld.

Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaat/begrotingsstaten voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat

C. van Nieuwenhuizen Wijbenga

B. BEGROTINGSTOELICHTING

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft drie begrotingen:

1. de beleidsbegroting (Hoofdstuk XII van de Rijksbegroting),
2. de begroting van het Infrastructuurfonds (Hoofdstuk A van de Rijksbegroting) en
3. de begroting van het Deltafonds (Hoofdstuk J van de Rijksbegroting).

Voor u ligt de begroting van het Deltafonds (DF).

Door een apart fonds voor water kan beter invulling worden gegeven aan de doelstellingen zoals vastgelegd in de Waterwet (artikel 7.22a t/m 7.22d), te weten de bekostiging van maatregelen, voorzieningen en onderzoeken op het gebied van waterveiligheid, zoetwatervoorziening en sinds 1 januari 2015 ook waterkwaliteit. Zo mag het fonds jaarlijkse saldi (meer of minder uitgaven in enig jaar) overhevelen – in tegenstelling tot de beleidsbegroting van IenW – waardoor (kasmatige) vertragingen en versnellingen van projecten niet hoeven te leiden tot budgettaire knelpunten.

Het Deltafonds wordt voor het grootste deel gevoed door een bijdrage uit de begroting Hoofdstuk XII (artikelonderdeel 26.02). Daarnaast betalen de waterschappen gezamenlijk de helft van de bijdrage aan de versterkingsmaatregelen van primaire waterschapskeringen van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en dragen de waterschappen bij aan de afronding van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2). Tevens worden voor een aantal projecten uitgaven doorberekend aan derden, zoals andere departementen, decentrale overheden, buitenlandse overheidsinstanties en de Europese Unie. In het Deltaprogramma zijn de maatregelen, voorzieningen en onderzoeken voor de korte termijn (eerstvolgende zes jaren in detail en de twaalf jaar daaropvolgend indicatief) beschreven en wordt een doorkijk gegeven voor de voorbereidingen die voor de langere termijn worden getroffen om ons land nu en in de (verre) toekomst adequaat te beschermen tegen hoog water en van voldoende zoetwater te blijven voorzien.

Het Deltaprogramma is het jaarlijkse bijstuk bij de Deltafondsbegroting. Het biedt een overzicht van alle maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Deze projecten worden geheel of gedeeltelijk uit het Deltafonds gefinancierd. Ook gaat het Deltaprogramma in op de voortgang van de uitvoering van hoofdkeuzes op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening (de deltabeslissingen) en concrete voorkeursstrategieën per gebied als richtinggevend kompas voor het uitvoeren van maatregelen tot 2050. Het jaarlijkse Deltaprogramma bevat drie deltaplannen: een Deltaplan Waterveiligheid, een Deltaplan Zoetwater en een Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

1. Leeswijzer

Structuur

De opzet en de structuur van de begroting voor het Deltafonds zijn gebaseerd op de rijksbegrotingsvoorschriften van het Ministerie van Financiën. De begrotingstoelichting kent een opbouw waarbij afhankelijk van de informatievraag- en behoefte verder kan worden ingezoomd.

1. Allereerst is de begroting(wet)staat voor het Deltafonds voor het jaar 2021 opgenomen. Deze dient ter autorisatie van de budgetten die op artikelniveau in de verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen worden voorgesteld.
2. In de Deltafondsagenda is vervolgens inzichtelijk gemaakt welke projecten in 2021 worden opgeleverd en bij welke projecten de uitvoering in 2021 begint.
3. Het laatste onderdeel van de agenda, «Begroting op hoofdlijnen», verstrekt inzicht in de belangrijkste budgettaire voorstellen die leiden tot wijziging van de begroting. Hiermee kan snel een indruk worden verkregen van de inhoud van dit wetsvoorstel.
4. In de artikelgewijze toelichting bij dit wetsvoorstel zijn de Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) tabellen met de realisatieprojecten alsmede de verkenningen en planuitwerkingprogramma's opgenomen waarin de begrotingsmutaties op projectniveau zichtbaar zijn gemaakt. Deze MIRT tabellen zijn in ieder geval voorzien van toelichtingen indien sprake is:
  - van een wijziging (anders dan door de verwerking van prijsbijstelling) in het taakstellend projectbudget groter dan 10% of meer dan € 10 miljoen;
  - van een wijziging groter dan 1 jaar in de oplevering van het project.
 De stand «vorig» betreft de stand in de eerste suppletoire begroting 2020.

Meer gedetailleerde informatie over de projecten die zich thans in de fase van verkenning, planuitwerking en realisatie bevinden, kunt u vinden in de individuele projectbladen van het MIRT Overzicht 2021. Voor de projecten in de MIRT tabellen is waar mogelijk een digitale verwijzing opgenomen naar het projectblad van dat project in het MIRT Overzicht.
5. In de verdiepingsbijlage is door middel van een meerjarige mutatietafel op artikelonderdeelniveau de aansluiting gemaakt tussen de vorige stand van de begroting en de nu voorgestelde stand. Dit voor de volledige looptijd van het fonds.
6. De overige bijlagen geven voor enkele specifieke onderwerpen inhoudelijk meer toelichting of betreffen overzichtconstructies.

Mede naar aanleiding van overleg met de Tweede Kamer zijn in aanvulling op de rijksbegrotingsvoorschriften de onderstaande punten in deze begroting verwerkt:

1. Naar aanleiding van de motie van de leden Van Helvert en Van Veldhoven (Kamerstukken II 2015–2016 [34 475 XII, nr. 12](#)) worden bij alle begrotingsartikelen op het Infrastructuurfonds en Deltafonds groter dan € 1 miljard de begrotingsmutaties boven de € 5 miljoen toegelicht. Dit heeft als praktische uitwerking dat bij de artikelen tussen de € 200 miljoen en € 1 miljard de ondergrens voor technische mutaties ook neerwaarts is bijgesteld. Voor beleidsmatige mutaties was er bij de artikelen van deze omvang reeds sprake van een ondergrens van € 5 miljoen. De norm voor het toelichten van de begrotingsmutaties op het niveau van artikelonderdeel is hiermee als volgt:

Norm bij te verklaren verschillen

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

2. In bijlage 1 zijn de uitgaven van het fonds weergegeven. Daarbij is het verschil met artikel 26 Bijdrage Investeringsfondsen van de begroting Hoofdstuk XII uitgewerkt. Dit verschil betreft de overige ontvangsten van het fonds.
3. Op de productartikelen worden onder de desbetreffende tabel «budgettaire gevolgen van de uitvoering» na de begrotingsperiode extracomptabel de budgetten op het niveau van artikelonderdeel weergegeven voor de looptijd tot en met 2034.
4. Significante kasschuiven en begrotingsmutaties op de beschikbare budgetten worden in de verdiepingsbijlage op hetzelfde detailniveau (artikelonderdeel) tot en met 2034 toegelicht. Dit rekening houdend met de norm zoals hierboven is aangegeven.
5. Voor beheer, onderhoud en vervanging is een aparte bijlage opgenomen. Deze bijlage geeft inzicht in zowel het Infrastructuur- als het Deltafonds.

Op de begrotingen van het Infrastructuurfonds en het Deltafonds vinden jaarlijks kasschuiven plaats. Middels kasschuiven wordt ervoor gezorgd dat de beschikbare kas per jaar en per modaliteit blijft aansluiten op de in de begroting geactualiseerde programmering. Kasschuiven zijn altijd budget-neutraal, hetgeen betekent dat de hoeveelheid middelen die meerjarig beschikbaar is niet wijzigt als gevolg van de kasschuif. In de verdiepingsbijlage van de begrotingen van het Infrastructuurfonds en Deltafonds zijn de significante kasschuiven in de begroting 2020 over de gehele looptijd van de begroting inzichtelijk gemaakt en toegelicht. Indien sprake is van politiek relevante kasschuiven dan worden deze tevens opgenomen en toegelicht in de begroting op hoofdlijnen. De begroting op hoofdlijnen treft u in delta-fondsagenda van deze begroting.

De apparaatsuitgaven en apparaatsontvangsten van het kerndepartement (met uitzondering van de Staf-Deltacommissaris) worden geraamd op artikel 98 Apparaatsuitgaven Kerndepartement van de begroting Hoofdstuk XII.

Groeiparagraaf

In reactie op moties Kröger en van Eijs (kamerstuk 35 300 XII nr.6) wordt het instrument overprogrammering zoveel mogelijk ingezet en wordt de informatievoorziening uitgebreid. In deze begroting is hiermee een start gemaakt. De overprogrammering wordt per jaar inzichtelijk gemaakt voor de begrotingsperiode (2020-2025) en wordt onderverdeeld naar MIRT-fase.

2. Deltafondsagenda

Werken aan waterveiligheid, zoetwatervoorziening en waterkwaliteit vraagt continu inspanningen en investeringen. Deze worden verantwoord in het Deltafonds. Het aantal mensen en de waarde van het te beschermen goed veranderen onder invloed van economische en demografische ontwikkelingen. Ook water en bodem veranderen in de loop van de tijd; de zeespiegel stijgt en de bodem daalt. Door de klimaatverandering wordt het warmer en zullen rivierafvoeren en regenval grotere extremen vertonen.

Het Deltaprogramma is het nationale programma waarin Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samenwerken om Nederland veilig en aantrekkelijk te houden en goed te blijven voorzien van zoetwater. Zo kan onze economie blijven profiteren van de gunstige ligging in de delta.

Het Deltaprogramma heeft als doel ons land nu en in de toekomst te beschermen tegen hoogwater en de zoetwatervoorziening op orde te houden.

Mijlpalen en resultaten 2021

Hieronder wordt ingegaan op de mijlpalen in het lopende programma. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt welke projecten in 2021 worden opgeleverd en bij welke projecten de uitvoering in 2021 start.

Beheer, onderhoud en vervanging

Voor het beheer en onderhoud zijn afspraken over prestaties gemaakt voor het watermanagement en beheer en onderhoud, waaronder kustlijnhandhaving met zandsuppleties, stormvloedkeringen en rijkswaterkeringen zoals dijken, dammen en duinen. Deze afspraken over prestaties zijn nader toegelicht in artikel 3 Beheer, Onderhoud en Vervanging van het Deltafonds. In 2021 wil IenW onder meer de volgende activiteiten in het kader van beheer, onderhoud en vervanging uitvoeren:

Beheer, onderhoud en vervanging

Hoofdwatersystemen	Zandsuppleties basiskustlijn Levensduurverlengend onderhoud aan stuwen Nederrijn/ Lek
--------------------	--

Voor een nadere toelichting op de stand van zaken van beheer, onderhoud en vervanging wordt verwezen naar bijlage 4 Instandhouding van deze begroting.

Aanleg

In 2021 wordt voortvarend gewerkt aan het verbeteren van de waterveiligheid, onder andere door het uitvoeren van het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma, het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma en Maaswerken. Hieronder volgen de mijlpalen die IenW bij deze programma's in 2021 wil behalen:

Programma's Waterveiligheid

Programma	Mijlpaal	Project
HWBP	Start realisatie	Salmsteke
		Aanpak Kunstwerken
		Tranche 1 Limburg
		Neer
		Rijnkade Arnhem
		Industrieterrein Grutbroek
		Wolferen Sprok
		Tiel Waardenburg
		Stad Tiel
		Hansweert
		Noordelijke Randmeerdijk
		Zuidermeerdijk - MSNF
		Neer
		Ijsselpaviljoen Zutphen
		Vianen
Maaswerken	Oplevering	Vianen Hazelaarsplein
		Grevenbicht

Voor een nadere toelichting over de stand van zaken voor de lopende programma's wordt verwezen naar de toelichting op de productartikelen, de voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer, het Deltaprogramma 2021 en het MIRT Overzicht 2021. Het Deltaprogramma is te vinden op de website van de deltacommissaris.

Begroting op hoofdlijnen

Verlenging looptijd investeringsfondsen tot en met 2034

Bij de begroting 2021 wordt de looptijd van het Deltafonds met een jaar verlengd tot en met 2034. Het niveau van extrapolatie is gelijk aan het jaar 2033 stand begroting 2020 na verwerking van structurele begrotingsmutaties. Daarnaast zijn de structurele bijdragen van derden doorgetrokken. Met de verlenging tot en met 2034 komt in totaal – inclusief structurele ontvangsten – een ruimte van circa € 1,4 miljard beschikbaar op het Deltafonds. Deze ruimte wordt bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding van het huidige areaal. Hiervoor is in 2034 circa € 1,1 miljard benodigd. De ruimte die in 2034 resteert na aftrek van de doorlopende verplichtingen bedraagt circa € 0,3 miljard en wordt toegevoegd aan de investeringsruimte.

Belangrijkste wijzigingen

De onderstaande tabel geeft de belangrijkste wijzigingen in de uitgaven en ontvangsten aan ten opzichte van de eerste suppletoire begroting 2020. Een volledig overzicht van de mutaties is terug te vinden in bijlage 2: Verdiepingsbijlage.

Tabel 1 Belangrijkste mutaties ontwerpbegroting 2021 (bedragen x € 1.000)									
	Art.	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026-2033	2034
Stand begroting 2020 (inclusief NvW)		1.104.983	1.113.956	1.291.925	1.298.159	1.277.716	1.276.873	10.548.331	
Mutaties 1e suppletoire begroting 2020		- 48.898	85.234	- 26.046	197.284	138.979	277.607	- 587.319	
Stand 1e suppletoire begroting 2020		1.056.085	1.199.190	1.265.879	1.495.443	1.416.695	1.554.480	9.961.012	
Belangrijkste mutaties									
<i>Kaderrelevante mutaties Deltafonds</i>									
Extrapolatie 2034	Div								1.409.397
Loon- en prijsbijstelling 2020	Div	13.151	15.431	15.866	18.235	14.395	16.471	193.984	24.248
Desalderingen	Div	4.196	10.026	- 4.897	3.086	3.104	4.072	29.349	3.080
Overboekingen andere ministeries	Div	- 5.259	- 5.972	- 5.088	- 5.293	- 4.403	- 4.403	- 22.454	- 148
<i>Mutaties binnen kaders Deltafonds</i>									
Risicoreservering instandhouding	3.02					24.750	24.750	33.700	
	5.03					- 24.750	- 24.750	- 33.700	
Impulsregeling Ruimtelijke adaptatie	5.04		5.000	10.000	20.000	40.000	40.000	85.000	
	5.03		- 5.000	- 10.000	- 20.000	- 40.000	- 40.000	- 85.000	
Stand ontwerpbegroting 2021		1.068.173	1.218.675	1.271.760	1.511.471	1.429.791	1.570.620	10.161.891	1.436.577

Toelichting

1. Bij de begroting 2021 wordt de looptijd van het Deltafonds met een jaar verlengd tot en met 2034. Het niveau van extrapolatie is gelijk aan het jaar 2033 stand begroting 2020 na verwerking van structurele begrotingsmutaties. Daarnaast zijn de structurele bijdragen van derden doorgetrokken.
2. Loon- en prijsbijstelling 2020: Jaarlijks wordt besloten of de overheidsuitgaven van de Rijksbegroting gecorrigeerd worden voor loon- en prijsontwikkelingen. Dit betreft de toegekende loonbijstelling en prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar het Deltafonds.
3. Desalderingen: Deze mutatie betreft een aanpassing van de ontvangsten en worden budgetneutraal gecompenseerd bij de betreffende uitgavenartikelen. De aanpassing betreft met name een actualisatie van de bijdragen derden die gerelateerd zijn aan het hoogwaterbeschermingsprogramma.
4. Overboekingen van en naar andere ministeries: de omvangrijkste zijn; Een overboeking van € 3,2 miljoen naar het ministerie Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ten behoeve van de financiering van de door LNV, IenW en provincies Groningen, Noord-Holland en Friesland opgerichte Beheerautoriteit Waddenzee. Een overboeking van € 3,9 miljoen naar het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ten behoeve van de financiering voor het toezicht van ILT op de Wet Beveiliging Netwerk- en Informatiesystemen (Wbni); deze wet regelt een meldplicht van incidenten en een zorgplicht (treffen van beveiligingsmaatregelen).
5. Overboeking reserveringen lange termijn instandhouding: Op het artikelonderdeel beheer en onderhoud ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 t/m 2025. Daarom zijn afgelopen

jaren reserveringen getroffen op artikelonderdeel 5.03. Middels deze boeking wordt de reservering ondergebracht op het artikelonderdeel voor instandhouding. Bij de uitvoeringsorganisatie RWS is eerst een uitvoeringstoets gedaan op de maakbaarheid van een extra impuls. Uit de uitvoeringstoets door RWS blijkt dat extra werkzaamheden maakbaar zijn. Daarom wordt – naast de overboeking van de reserveringen lange termijn instandhouding – aanvullend budget toegevoegd aan de artikelonderdelen voor instandhouding. Na afronding van de lopende validaties op de budgetbehoefte voor instandhouding zullen deze middelen in het gewenste ritme worden gezet en waar nodig aanvullende maatregelen worden genomen.

6. Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie: In het bestuursakkoord ruimtelijke adaptatie is de intentie uitgesproken om een tijdelijke impulsregeling uit te werken. In dit kader wordt in de periode 2021 tot en met 2027 € 200 miljoen vanuit de investeringsruimte overgeheveld naar reserveringen.

Overprogrammering

Het instrument overprogrammering is door het kabinet ingezet om te zorgen dat de budgetten voor aanleg van infrastructuur zo veel mogelijk tot besteding komen in de jaren waarin deze beschikbaar zijn gesteld. De ervaring leert namelijk dat infrastructuurprojecten kunnen vertragen ten opzichte van de planning, bijvoorbeeld door complexiteit, onvoorziene omstandigheden of een hoog ambitieniveau in de afgegeven mijlpalen. Doordat met overprogrammering wordt gewerkt leiden vertragingen bij individuele projecten niet automatisch tot onderbesteding van het beschikbare budget. Het instrument overprogrammering heeft enkel betrekking op reguliere ramingsonzekerheden binnen projectgrenzen. Onzekerheden van exogene aard kunnen slecht in beperkte mate worden opgevangen met het instrument overprogrammering.

In reactie op moties Kröger en van Eijs (kamerstuk 35 300 XII nr.6) wordt het instrument overprogrammering zoveel mogelijk ingezet en wordt de informatievoorziening uitgebreid. Over de begrotingsperiode tot en met 2025 is per saldo sprake van een overprogrammering van circa € 58 miljoen op het DF. De totale overprogrammering over beide fondsen is circa € 3 miljard.

Tabel 2 Overprogrammering Deltafonds (bedragen x € 1.000)

Artikel	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020-2025	2026-2034
1.02 Overige Aanlegprojecten	- 66	- 45	- 57	45	41	24	- 58	58
Totale overprogrammering	- 66	- 45	- 57	45	41	24	- 58	58

Tabel 3 Totale overprogrammering fondsen (bedragen x € 1.000)

Fonds	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020-2025	2026-2034
Deltafonds	- 66	- 45	- 57	45	41	24	- 58	58
Infrastructuurfonds	- 534	- 718	- 533	- 571	- 372	- 244	- 2.972	2.972
Totale overprogrammering	- 600	- 763	- 590	- 526	- 331	- 220	- 3.030	3.030

Flexnorm

In de begroting 2018 is de flexnorm geïntroduceerd, waarmee het inzicht in de meerjarige hardheid van de bestuurlijke afspraken is aangescherpt. De flexnorm is een percentage dat aangeeft welk aandeel van de aanlegbudgetten (inclusief investeringsruimte) naar mening van het kabinet flexibel is om bij nieuwe planvorming te betrekken. Het betreft de ruimte binnen de begroting waar nog geen definitieve oplossing is bepaald en gekozen kan

worden voor een alternatieve aanwending of oplossing. Overigens geldt ook dat waar wél bestuurlijke afspraken zijn gemaakt, maar er nog geen juridische verplichtingen zijn aangegaan, de budgetten nog altijd onverminderd door de Tweede Kamer te amenderen zijn.

In onderstaande tabel is weergegeven welke budgetten in de begroting 2021 conform hierboven geschetste flexnorm flexibel zijn om bij nieuwe planvorming te betrekken.

Tabel 4 Flexibele budgetten conform flexnorm		
Artikel onderdeel	Omschrijving	Budgetten t/m 2034 x € 1 miljoen
1.03	Studiekosten	129
2.03	Studiekosten	29
5.03	Investeringsruimte	867
5.04	Reserveringen	2.027
7.03	Studiekosten	111
Totaal		3.163
	Als percentage van de aanlegbudgetten (inclusief investeringsruimte)	31%

3. Productartikelen

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Het Rijk investeert in waterveiligheid om te voldoen aan de wettelijke normen van de primaire waterkeringen in beheer bij de waterschappen en het Rijk en om een bijdrage te leveren aan het beheer van de Rijkswateren. Het artikel waterveiligheid is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Integraal Waterbeleid) op de Begroting hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 1 Investeren in waterveiligheid (bedragen x € 1.000)							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	278.012	906.278	847.847	770.463	943.709	532.278	558.393
Uitgaven	509.245	439.303	519.176	551.759	637.393	571.348	645.127
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			94%				
1.01 Grote projecten waterveiligheid	242.861	153.978	123.174	97.422	96.424	955	11.726
1.01.01 Programma HWBP-2 Waterschapsprojecten	156.824	127.560	89.459	68.421	88.644	447	
1.01.02 Programma HWBP-2 Rijksprojecten	41.694	10.236	1.017	1.017	508	0	11.218
1.01.03 Ruimte voor de rivier	29.353	9.749	12.189	2.807	6.764		
1.01.04 Maaswerken	14.990	6.433	20.509	25.177	508	508	508
1.02 Overige aanlegprojecten waterveiligheid	258.320	267.592	384.217	446.097	529.774	561.797	625.112
1.02.01 Verkenningen en planuitwerkingsprogramma	14.694	27.361	31.573	28.787	29.742	27.074	43.710
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	363	546	546	427	427	427	427
1.02.02 Realisatieprogramma	243.626	240.231	352.644	417.310	500.032	534.723	581.402
1.03 Studiekosten	8.064	17.733	11.785	8.240	11.195	8.596	8.289
1.03.01 Studie en onderzoekskosten	8.064	17.733	11.785	8.240	11.195	8.596	8.289
Ontvangsten	205.107	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522
1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	205.107	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522
1.09.01 Ontvangsten waterschappen HWBP-2	4.740	57.523	200				
1.09.02 Overige ontvangsten HWBP-2	1.850	0				0	
1.09.03 Ontvangsten waterschappen HWBP	166.088	117.850	160.536	154.499	152.905	147.706	142.522
1.09.04 Overige ontvangsten HWBP	3.258	20					
1.09.05 Overige aanleg ontvangsten	29.171	12.114	4.143	0		3.061	

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van verkenning en planuitwerking, zijn de budgetten in 2021 juridisch verplicht op de peildatum 1 januari 2021.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid (bedragen x € 1.000)										
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
1	Investeren in waterveiligheid	Uitgaven	439.303	519.176	551.759	637.393	571.348	645.127	512.591	492.712
1.01	Grote projecten waterveiligheid		153.978	123.174	97.422	96.424	955	11.726	23.735	13.051
1.02	Overige aanlegprojecten waterveiligheid		267.592	384.217	446.097	529.774	561.797	625.112	482.067	472.572

		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
1.03	Studiekosten	17.733	11.785	8.240	11.195	8.596	8.289	6.789	7.089	
1	Investeren in waterveiligheid	Ontvangsten	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348
1.09	Ontvangsten investeren in waterveiligheid	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348	

		2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034	
1	Investeren in waterveiligheid	Uitgaven	581.084	507.869	356.362	286.437	242.585	320.162	303.756	6.967.664
1.01	Grote projecten waterveiligheid	71.802				8.951				601.218
1.02	Overige aanlegprojecten waterveiligheid	502.193	500.780	349.273	279.348	226.545	313.057	296.907		6.237.331
1.03	Studiekosten	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.105	6.849		129.115
1	Investeren in waterveiligheid	Ontvangsten	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.588	2.430.486
1.09	Ontvangsten investeren in waterveiligheid	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.588		2.430.486

C. Toelichting

1.01 Grote projecten waterveiligheid

Motivering

Deze projecten, waaraan de Tweede Kamer de status van Groot Project heeft toegekend, dragen bij aan de waterveiligheid in Nederland. Voor meer achtergrondinformatie over programmering in 2021 (en verder) wordt verwezen naar het MIRT Overzicht 2021, de betreffende voortgangsrapportages en het Deltaprogramma 2021.

Producten

Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2)

Onder dit programma vallen de verbetermaatregelen die zijn voortgekomen uit de periodieke toetsing volgens de Waterwet. Uit de resultaten van de eerste (2001) en tweede (2006) toetsing op veiligheid van de primaire waterkeringen bleek dat een deel van deze keringen niet voldeed aan de wettelijke norm ([Kamerstukken II, 2007–2008, 27 625 en 18 106, nr. 103](#)).

Vanuit het HWBP-2 worden subsidies verstrekt aan de waterschappen voor de uitvoering van de vereiste verbetermaatregelen en worden de maatregelen aan de rijkskeringen betaald. Het HWBP-2 is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering. Met het afsluiten van het Bestuursakkoord Water (2011) dragen de waterschappen bij aan de financiering van het HWBP-2 en het HWBP. In bijlage 3 is een nadere toelichting op de financieringsafspraken ten aanzien van de Hoogwaterbeschermingsprogramma's (HWBP-2 en HWBP) opgenomen.

Conform de Regeling Grote Projecten ontvangt de Tweede Kamer ieder half jaar een Voortgangsrapportage: vóór 1 april 2021 Voortgangsrapportage 19 en vóór 1 oktober 2021 Voortgangsrapportage 20.

Meetbare gegevens

Het HWBP-2 bestaat uit 87 versterkingsprojecten, inclusief de Zwakke Schakels. Per 31 december 2019 voldoen 83 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. Het programma bevindt zich inmiddels in de fase dat alle projecten in realisatiefase zijn. Er zijn vier resterende projecten in uitvoering.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Het projectbudget van de Waterschapsprojecten is met € 18 miljoen toegenomen als gevolg van de toegekende prijsbijstelling (€ 7 miljoen), bijdragen van derden bij innovatieve projecten (€ 2 miljoen) en een technische correctie van de vorig jaar doorgevoerde verlaging voor de apparaatskosten (€ 9 miljoen). Bij de ontwerpbegroting 2020 is ten onrechte € 9 miljoen overgeheveld naar de apparaatskosten ten behoeve van het project Markermeerdijken. Deze overheveling wordt teruggedraaid.

Tabel 6 Projectoverzicht Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma; realisatie (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget			Kasbudget							Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	later	huidig	vorig
Projecten Nationaal											2022	2024
HWBP-2 Waterschapsprojecten	2.452	2.434	2.020	128	89	68	89				58	
HWBP-2 Rijksprojecten	190	190	157	9					11		13	
Overige projectkosten (programmabureau) afrondingen	46	46	34	2	1	1	1				7	
Programma	2.688	2.670	2.211	139	90	69	90	0	11	78		
Budget (DF 1.01.01/02)			2.211	139	90	69	90	0	11	78		

Producten

Ruimte voor de Rivier

Op 22 januari 2019 heeft de Tweede Kamer de Groot Project Status van Ruimte voor de Rivier beëindigd. Het laatste project dat bijdraagt aan de doelstelling van de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier is het project Reevesluis. Over dit project wordt gerapporteerd via het MIRT-overzicht.

Tabel 7 Projectoverzicht Ruimte voor de rivier; realisatie (bedragen x € 1 miljoen)

	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	later	huidig	vorig
											2019	2019
Project RvdR												
Projecten Nationaal												
Ruimte voor de rivier	2.258	2.257	2.226	10	12	3	7					
Programma Realisatie	2.258	2.257	2.226	10	12	3	7	0	0	0		
Budget (DF 1.01.03)			2.226	10	12	3	7	0	0	0		

Producten

Maaswerken

Maaswerken is voortgekomen uit het Deltaplan Grote Rivieren dat na de twee hoogwaters in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995 tot stand kwam. Belangrijkste doelstelling is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater van de Maas.

Op 22 januari 2019 heeft de Tweede Kamer de Groot Project Status van Zandmaas en Grensmaas beëindigd. De rapportage over de voortgang en afronding van het programma vindt plaats als onderdeel van het MIRT-overzicht (overstromingskans kleiner dan 1/250e per jaar). Het prioritaire deel van dit werk is in 2020 afgerond.

Meetbare gegevens

Indicator	Grensmaas	Zandmaas
Hoogwaterbeschermingsprogramma	100% in 2017 (gerealiseerd)	100% in 2016

Natuurontwikkeling	(93%) 1.208 ha	(100%) 427 ha
Grind	ten minste 35 miljoen ton	

Grensmaas en Zandmaas, natuurontwikkeling

De deelprogramma's Grensmaas en Zandmaas (fase I) dragen primair bij aan de hoogwaterveiligheidsdoelstelling. Daarnaast wordt met deze projecten natuur gerealiseerd die ten goede komt aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

De natuuropgave binnen de Zandmaas is gerealiseerd. De feitelijke oplevering en overdracht is afhankelijk van de voortgang van de delfstofwinning.

De totale oppervlakte natuurontwikkeling in de Grensmaas is 1.208 ha. Het Ministerie van LNV neemt hiervan thans 728 ha voor haar rekening ([Kamerstukken II, 2014–2015, 18 106, nr. 230](#)). De Minister heeft in maart 2019 aan de Tweede Kamer laten weten dat eind 2018 1.125 ha van de natuurdoelstelling Grensmaas gerealiseerd is ([Kamerstukken II, 2018-2019, 18 106, nr. 247](#)).

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Grensmaas: Zoals gemeld aan de Tweede Kamer (kamerstukken II, 2018-2019, [18 106, nr. 247](#)) is toestemming verleend om drie jaar langer grind te winnen. Hiermee wordt de mijlpaal verlengd met drie jaar tot 2027.

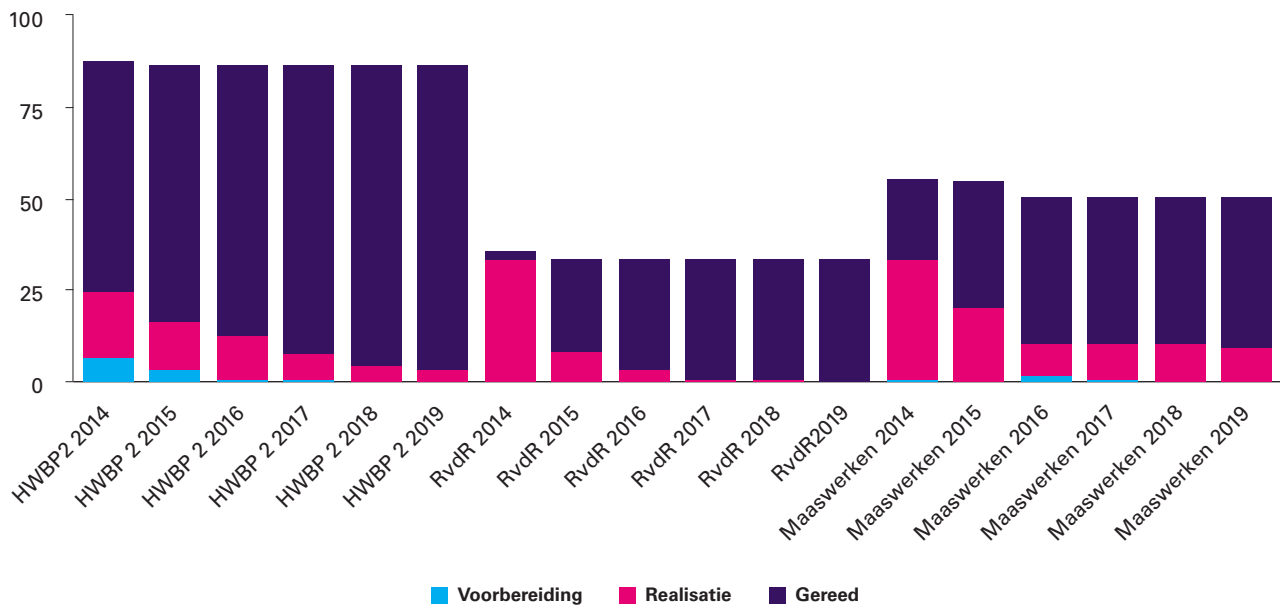
Tabel 8 Projectoverzicht Maaswerken; realisatie (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget			Kasbudget						Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig
Project Maaswerken											
Projecten Zuid-Nederland											
Grensmaas	117	116	84	2	1	1	1	1	1	26	2017/2020
Zandmaas	401	400	342	5	20	24				10	2017/2024
Programma Realisatie	518	516	426	7	21	25	1	1	1	36	
Budget (DF 1.01.04)			426	7	21	25	1	1	1	36	

Maatregelen ter verbetering van de waterveiligheid

De kengetallen hieronder geven informatie over de stand van zaken van maatregelen ter verbetering van de waterveiligheid onder het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2), en de programma's Ruimte voor de Rivier (RvdR) en Maaswerken. Het geeft een meerjarig inzicht in de voortgang van de maatregelen van de betreffende programma's. De beleidsinspanningen van de Minister van IenW die onder Hoofdstuk XII (artikel 11) vallen richten zich op de regie op deze programma's.

1.02 Overige aanlegprojecten

Motivering

Naast de grote projecten op het gebied van waterveiligheid zijn hieronder de overige aanlegprojecten beschreven.

1.02.01 Verkenningen- en planuitwerkingsprogramma

Het verkenningen- en planuitwerkingsprogramma dient om een probleem of een initiatief met maatschappelijke meerwaarde op het gebied van waterbeheer te verkennen en daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering.

Op dit artikelonderdeel worden diverse projecten en programma's verantwoord die zich in de MIRT-verkenningen- en planuitwerkingsfase bevinden.

Tabel 9 Projectoverzicht Verkenningen- en planuitwerkingsprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

Projectomschrijving	Budget		Planning	
	Huidig	vorig	PB of TB	Oplevering
Projecten Nationaal				
Reservering Areaalgroei	14	14		
Projecten Noordwest-Nederland				
EPK Planuitwerking en verkenningenwaterveiligheid	6	6		
Projecten Zuid-Nederland				
Meerkosten rivierverruiming Rijn en Maas	127	125		
Projecten Oost-Nederland				
IJsseldelta 2e fase afronding	84	83		2022
		- 1		
Totaal programma planuitwerking en verkenning	231	227		
Budget DF 1.02.01	231	227		

Producten

1.02.02 Realisatieprogramma

Dit programma levert een bijdrage aan het voldoen aan de wettelijke normen van de primaire waterkeringen in beheer bij het Rijk en bij de waterschappen én levert een bijdrage aan het beheer van de Rijkswateren.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een alliantie tussen de waterschappen en lenW. Het programma is opgericht voor het aanpakken van de waterveiligheidsopgave die voortvloeit uit de Derde Landelijke Rapportage Toetsing primaire waterkeringen (LRT3) in 2011 en de daaropvolgende beoordelingsrondes. Het programma heeft als doel in 2050 alle primaire waterkeringen in Nederland op orde te hebben. Circa 90% van de primaire waterkeringen is in beheer bij de waterschappen. Het overige deel is vrijwel volledig in beheer bij het Rijk. Door de samenwerking binnen de alliantie wordt de beschikbare kennis en deskundigheid van de verschillende waterbeheerders optimaal benut.

Het HWBP kent een voortrollend karakter, waarbij jaarlijks een actualisatie van het zesjarige programma plaatsvindt en er een nieuw jaar aan de programmering wordt toegevoegd. Met deze werkwijze ontstaat een adaptief programma dat flexibel in kan spelen op nieuwe ontwikkelingen.

De huidige HWBP opgave komt voort uit de LRT3 (2011) en de verlengde derde toetsing (LRT3+, 2013). Op basis van de nieuwe landelijke beoordelingsronde overstromingsrisico (LBO-1), die op 1 januari 2017 van start is gegaan, worden ook in het programma 2021-2026 nieuwe projecten toegevoegd.

De prioritering van de jaarlijks uit te brengen programmering is gebaseerd op urgentie. De programmering 2021-2026 wordt gelijktijdig met deze begroting op Prinsjesdag als onderdeel van het Deltaprogramma 2021 (paragraaf 3.3) gepresenteerd.

Het HWBP is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering.

Vooroeververdediging Oosterschelde en Westerschelde

De vooroeververdediging van de dijken in het Ooster- en Westerscheldegebied worden versterkt. Het project vooroeverbestedingen is opgedeeld in verschillende clusters die verspreid over de tijd worden uitgevoerd. In 2020 is de aannemer gestart met het bestorten van de vooroevers.

Rivierverruiming, niet zijnde Ruimte voor de Rivier

Langs de Maas, de Rijn, de Waal en de Lek zijn en worden projecten uitgevoerd ten behoeve van natuurontwikkeling in de uiterwaarden en om een grotere waterafvoer te kunnen opvangen, de zogeheten NURG (Nadere Uitwerking Rivieren Gebied) projecten. Het NURG-programma wordt uitgevoerd door de Ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat. Inmiddels is het overgrote deel van de opgave gerealiseerd en hebben de beide ministeries bij de Herijking van de Ecologische Hoofdstructuur afspraken gemaakt over de verdeling van de restopgave. Hierin is afgesproken dat elk ministerie zijn nog lopende projecten afmaakt. Op dit moment lopen er nog twee lenW NURG-projecten. Voor het project Afferdense en Deestse Waarden is de oplevering

voorzien eind 2020. Dit project is ook van belang voor het realiseren van de waterveiligheidsdoelstelling van de Planologisch Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. Ook het project Heesselt wordt in 2020 opgeleverd.

Overige onderzoeken en kleine projecten

Onderdeel van overige onderzoeken en kleine projecten is onder andere het Project Roggenplaat. Rijkswaterstaat heeft in opdracht van de ministeries IenW en LNV een zandsuppletie uitgevoerd om de negatieve effecten van de zandhonger in de Oosterschelde tegen te gaan. Het project is in de winter van 2019-2020 succesvol uitgevoerd met een omvang van 213 ha en 1,4 miljoen m³. Inmiddels is de monitoring gestart waarmee de suppletie zal worden geëvalueerd in 2025.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

De verhoging van de beschikbare bedragen voor HWBP Waterschaps-, rijks-, en overige projecten is met name als gevolg van het verlengen van de begrotingsperiode van 2033 naar 2034 en de toegekende prijscompensatie.

Op verzoek van de provincie Zeeland zijn twee locaties toegevoegd aan het programma Dijkversterking en herstel steenbekleding onderdeel Vooroever Verdediging van het perceel Westerschelde. Deze worden gefinancierd door de provincie Zeeland. De eindmijlpaal verschuift naar 2023 vanwege deze extra werkzaamheden en dat op deze twee extra locaties de werkzaamheden in twee fases moeten uitgevoerd in verband met zettingsrisico's van de ondergrond.

Tabel 10 Projectoverzicht Realisatieprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget					Kasbudget					Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig	
Projecten Nationaal												
Programma HWBP												
HWBP Rijksprojecten	640	629	11	6	9	25	24	29	46	490		
HWBP Waterschapsprojecten	5.880	5.466	680	242	343	427	413	460	506	2.809		
HWBP Overige projectkosten (programmabureau)	99	95	37	9	6	5	4	4	4	30		
Maatregelen i.r.t. rivierverruiming	192	192	178	2			12				2020	2020
Wettelijk BeoordelingsInstrumentarium 2023	25	24	10	5	5	4	1					
Zandhoger Oosterschelde	10	10	6	4								
Projecten Noord-Nederland												
Primaire waterkering Vlieland	1	1	1								2018/2019	2018/2019
Projecten Oost-Nederland												
Kribverlaging Pannerdensch Kanaal	19	19	4	2	5	8					2023	2023
IJsseldelta 2e fase	95	95	75	11	2					7		
Monitoring Langsdammen Waal	5	5	1	1	2	1						
Projecten Zuidwest-Nederland												
Overige onderzoeken en kleine projecten	1.169	1.169	1.167	1	1							
Dijkversterking en herstel steenbekleding	827	826	780	23	22	2					2023	2021
Kennisprogramma Zeespiegelstijging	7			1	1	1	1	1	1	1		
af rondingen	2	-2		-1	2	1						
Programma Realisatie	8.971	8.529	2.950	306	398	474	455	494	557	3.337		

	Projectbudget			Kasbudget						Oplevering	
	huidig	orig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	orig
Budget (DF 1.02.02)				240	353	417	500	535	581		
Overprogrammering (-)				- 66	- 45	- 57	45	41	24		

1.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft de studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en de overige studiekosten op het gebied van waterveiligheid.

Producten

Studie- en onderzoekskosten Deltaprogramma

Hieronder vallen studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken). Het Deltaprogramma (DP) is een programma van maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities gericht op de korte, middellange en lange termijn waterveiligheid en zoetwatervoorziening van Nederland. Voor een nadere toelichting over deze onderzoeken wordt verwezen naar het Deltaprogramma 2021.

Op dit onderdeel worden vooral de onderzoeken voor waterveiligheid verantwoord.

- Het Nationaal Watermodel is een geïntegreerde set van modellen om het waterhuishoudkundig systeem van Nederland door te rekenen. Deze is oorspronkelijk ontwikkeld voor het Deltaprogramma. Het model is gebruikt om de effecten van maatregelen op het gebied van met name waterveiligheid, maar ook zoetwatervoorziening en waterkwaliteit (chloride) te berekenen. In 2021 blijft het Deltamodel in gebruik voor het beantwoorden van vragen die bij de uitvoering van het Deltaprogramma spelen. De doorontwikkeling van het model heeft als doel de waterhuishoudkundige basis ervan ook in andere rekentoeepassingen te gebruiken om zo de onderlinge vergelijkbaarheid en de betrouwbaarheid van die toepassingen te garanderen en genereert het model de waterhuishoudkundige basis voor waterkwaliteitsmodellen.
- Komende twee jaar wordt een nadere beleidsuitwerking gemaakt voor verruiming afvoercapaciteit en rivierbodemplugging in het kader van de ontwikkeling van het programma Integraal Riviermanagement (IRM) en in dat kader wordt ook de voorkeursstrategie rivieren herijkt.
- Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie: De transitie naar een klimaatbestendige inrichting van Nederland in 2050 wordt ondersteund met diverse activiteiten en producten, zoals het kennisportaal, het organiseren van themabijeenkomsten, de ondersteuning van voorbeeldprojecten en het faciliteren van kennis- en leernetwerken.
- Uitvoering gebiedsagenda's: In het programma Rijnmond Drechtsteden worden samen met de regio onderzoeken en activiteiten uitgevoerd in het kader van de Uitvoeringsagenda van de voorkeursstrategie DP Rijnmond-Drechtsteden. Daarnaast werkt het Rijk in het verlengde van Agenda IJsselmeergebied 2050 samen met regionale partners aan de acties die zijn vastgelegd in de Uitvoerings-, Kennis- en Innovatieagenda IJsselmeergebied 2021-2022.
- Toetsing Regionale keringen in beheer van het Rijk: De regionale keringen in beheer van het Rijk worden door Rijkswaterstaat getoetst. De toetsing van deze regionale keringen is in 2020 afgerond. De hierop gebaseerde landelijke rapportage volgt naar verwachting in de eerste helft van 2021.

- Beoordeling primaire waterkeringen: Voor de doorontwikkeling van het instrumentarium voor beoordelen en ontwerpen is een nieuw programma Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium (BOI) 2023 opgezet. Het programma BOI2023 bouwt voort op het WBI2017, het Ontwerp Instrumentarium (OI) 2014 en de bestaande Technische Leidraden en voegt hier nieuw ontwikkelde kennis en functionaliteit aan toe zodat het instrumentarium aansluit op de actuele kennis en de ervaringen die in de eerste beoordelingsronde (2017-2023) worden opgedaan. Instrumenten die in het programma worden ontwikkeld kunnen direct worden gebruikt voor het ontwerpen van waterkeringen. Met het BOI2023 kunnen de beheerders vanaf 2023 de volgende beoordelingsronde uitvoeren.
- Lange termijn ambitie/Kennisprogramma Waterveiligheid: het Rijk heeft een wettelijke taak (artikel 2.6 Waterwet) om zorg te dragen voor de totstandkoming en het verstrekken van technische leidraden voor het ontwerp, het beheer en het onderhoud van de primaire waterkeringen in Nederland. Hiertoe worden langjarige activiteiten (onderzoek) uitgevoerd om een solide kennisbasis te ontwikkelen. De kennis over waterveiligheid wordt hiermee op het vereiste niveau gehouden, zodat sprake is van actueel, effectief en uitvoerbaar waterveiligheidsbeleid. Dit is de lange termijn ambitie voor waterveiligheid, vormgegeven door de uitvoering van het Kennisprogramma Waterveiligheid.
- Het belang van een structurele aanpak is om hiermee de genoemde solide kennisbasis te kunnen garanderen vanuit de wettelijke taak en om hiermee zo goed mogelijk aan te sluiten bij de langjarige programmering van andere partijen, zoals de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en ook het Nationaal Kennis- en innovatieprogramma Water en Klimaat (NKWK) te benutten.
- Kennisprogramma Zeespiegelstijging: Hoe de zeespiegel zich na 2050 zal ontwikkelen en welke maatregelen we wel en niet kunnen nemen is nog onvoldoende bekend. Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging focust zich op de onzekerheden en de mogelijke effecten voor korte en lange termijn van een (versnelde) zeespiegelstijging. Dit kennisprogramma is gestart in september 2019. In 2021 wordt o.a. aan de volgende onderwerpen gewerkt:
  - Verkleinen van de onzekerheden over de ontwikkelingen op Antarctica op de lange termijn;
  - In beeld brengen van de houdbaarheid en oprekbaarheid van de huidige strategie met zandsuppleties en keringen en zoetwatervoorziening scherper;
  - Verkennen van de verschillende handelingsperspectieven voor de verre toekomst, o.a. door de beschrijving en een analyse van bekende plannen en initiatieven.
  - Het in beeld brengen welke 'no regret' keuzes en maatregelen in het kader van de herijking in 2026 moeten worden voorgesteld om mogelijke opties voor de verre toekomst open te houden.
  - Versterken cybersecurity in de watersector: Om een meer integrale benadering van de diverse initiatieven op de cyberweerbaarheid in de Watersector te vergroten, is besloten de diverse initiatieven te bundelen in één uitvoeringsprogramma genaamd «Versterking cyberweerbaarheid in de Watersector». De diverse initiatieven waren opgenomen in het aanvullend Bestuursakkoord Water, het Kennis- en Innovatieprogramma DGWB en de specifieke afspraken met de drinkwatersector. Waar de projecten in 2020 zich nog richtten op het verkrijgen van meer inzicht in ICS/SCADA systemen en cyberrisico's, zullen de projecten in 2021 zich meer gaan richten op de ontwikkelingen van kennis en instrumenten om gepaste controles te ontwikkelen, met als doel de

cyberrisico's beheersbaar te houden. Het uitvoeringsprogramma is in lijn met de ambities van de Nationale Cybersecurity Agenda en de daaraan gekoppelde VNAC gelden.

1.09 Ontvangsten

Ontvangsten waterschapsprojecten

Conform de Spoedwet ([Stb. 2011, 302](#)) dragen de waterschappen vanaf 2011 € 81 miljoen per jaar bij aan het HWBP. Deze bijdrage van de waterschappen is conform het regeerakkoord Rutte I en het Bestuursakkoord Water aangevuld tot € 131 miljoen in 2014 en tot € 181 miljoen structureel vanaf 2015 (inclusief projectgebonden aandeel, prijspeil 2010). Deze bijdrage wordt geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het ministerie van Financiën. Vanaf 2020 en verder komt dit bedrag jaarlijks uit op ongeveer € 198 miljoen (inclusief projectgebonden aandeel).

De middelen van de waterschappen worden eerst ingezet voor de waterschapsprojecten van het HWBP-2 en vervolgens voor de waterschapsprojecten van het HWBP. Het in 2013 door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen wetsvoorstel Wijziging van de Waterwet (doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming) ([Kamerstukken II, 2012–2013, 33 465, nr. 3](#)) is per 1 januari 2014 in werking getreden. De wet regelt dat het Rijk en de waterschappen jaarlijks elk de helft van de bijdrage aan het HWBP betalen.

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen waarin nader is ingegaan op de financiering van het HWBP-2 en het HWBP.

Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorzieningen

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op het gebied van zoetwatervoorziening is het beleid gericht op een duurzame zoetwatervoorziening die economisch doelmatig is. De uitvoering is gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van tekorten. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden en gebruikers. Het Ministerie van IenW werkt samen met deze partijen in het Deltaprogramma Zoetwater. De maatregelen die in uitvoering worden genomen staan in het Deltaplan Zoetwater.

In periodes van ernstig watertekort (in droge zomers) wordt water verdeeld op basis van een verdringingsreeks.

Op dit artikel worden de producten op het gebied van zoetwatervoorziening verantwoord. De waterkwaliteit maatregelen in het hoofdwatersysteem die niet verbonden zijn aan waterveiligheid en zoetwatervoorziening worden op artikel 7 van het deltafonds verantwoord.

Dit artikel is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Integraal waterbeleid) op de begroting van hoofdstuk XII.

Ambities voor zoetwater

Nederland heeft een unieke ligging in een delta. Water speelt niet alleen een cruciale rol in de leefbaarheid van onze omgeving, het is ook een verbindend element in onze economische positie. Zelfs in droge tijden komen via de Rijn en de Maas nog honderdduizenden liters zoetwater ons land binnen. Dit is een belangrijk concurrentievoordeel ten opzichte van landen die deze rivieren niet hebben. Nederland bezit unieke kennis en kunde op het gebied van waterbeheer en waterkwaliteit en verdient daar veel geld mee.

Om de bijdrage van zoetwater aan onze sterke economische positie te behouden en te versterken, in harmonie met de leefomgeving, is het zaak dat er geanticipeerd wordt op toekomstige trends en ontwikkelingen. Nu al zijn er knelpunten en deze nemen toe bij klimaatverandering. De ambitie is om de rol die zoetwater in onze sterke economische positie speelt niet alleen te behouden, maar ook te versterken en ervoor te zorgen dat water blijft bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving. Rijk, regio en gebruikers nemen samen de verantwoordelijkheid voor een goede zoetwatervoorziening en het voorkomen van tekorten. Het Ministerie van IenW draagt financieel bij aan het uitvoeringsprogramma voor de periode 2015–2021 en investeert in het ontwikkelen van kennis en beleid ten behoeve van besluitvorming over de periode na 2021. Voor het 2^e zoetwatermaatregelenpakket 2022-2027 is er € 150 miljoen gereserveerd op artikel 5 van het Deltafonds. IenW levert een belangrijke (financiële en personele) bijdrage aan het Programmabureau Zoetwater ten behoeve van de uitvoering van de Delta-beslissing Zoetwater.

Het hoofddoel is dat Nederland weerbaar is tegen watertekorten in 2050. Deze ambitie is uitgewerkt in vijf nationale zoetwaterdoelen:

- Het in stand houden en bevorderen van een gezond en evenwichtig watersysteem.
- Het beschermen van de cruciale gebruiksfuncties drinkwater (volksgezondheid), energie, kwetsbare natuur, waterkeringen en het tegengaan van klink en zetting.

- Het effectief en zuinig gebruiken van het beschikbare water.
- Het bevorderen van de concurrentiepositie van Nederland wat betreft aan water gerelateerde economie.
- Het ontwikkelen van waterkennis, -kunde en -innovatie ten behoeve van de zoetwaterdoelen.

Met de Deltabeslissing Zoetwater zijn een adaptieve strategie voor zoetwater en een uitvoeringsprogramma, het Deltaplan Zoetwater, beschikbaar gekomen. Het Deltaplan Zoetwater beschrijft de maatregelen die worden genomen in de periode 2016–2021. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het [Deltaplan 2021](#) en het [Nationaal Waterplan 2016–2021](#).

Van ambities naar uitvoering

Met de deltabeslissing Zoetwater en de daaruit volgende Zoetwaterstrategie wordt beoogd een duurzaam en economisch doelmatige zoetwatervoorziening te realiseren. Het Deltaprogramma Zoetwater kent een korte- en langetermijnstrategie. Voor de korte termijn (tot 2028) levert het Deltaprogramma de uitwerking van de afspraken over waterbeschikbaarheid, een investeringsprogramma waarin maatregelen zijn opgenomen voor het robuuster maken van het watersysteem (nationaal en regionaal) en een kennisagenda voor verdere onderbouwing en ontwikkeling van de adaptieve strategie. Voor het maken van afspraken over waterbeschikbaarheid is eerst transparantie nodig over vraag en aanbod nu en in de toekomst. Hiermee wordt helderheid gegeven over het risico op tekort aan zoetwater voor gebruikers en de inspanningen en verantwoordelijkheden die de overheid voor de zoetwatervoorziening heeft. De langetermijnstrategie voor zoetwater (na 2028) is gericht op het behouden van beleidsopties en het benutten van meekoppelkansen, gezien de onzekerheid van klimaatontwikkeling.

Het Nationaal Waterplan 2016–2021 bevat de elementen van de Deltabeslissing Zoetwater voor het rijksbeleid. Er is een gezamenlijk (Rijk en regio) uitvoeringsprogramma, het Deltaplan Zoetwater. Dit Deltaplan gaat in op de inzet (financiële bijdrage) van Rijk en regio voor de korte en lange termijn.

Ten behoeve van het vervolg op het 1e maatregelenpakket zoetwater (waaronder ook de maatregelen n.a.v. de droogte in 2018 vallen, waaraan ook in 2021 uitvoering wordt gegeven) is € 150 miljoen gereserveerd op artikelonderdeel 05.04. Dit betreft een reservering voor een vervolg zoetwatermaatregelpakket voor de periode 2022–2027. Deze middelen dienen om de gevolgen van langdurige droogte en lage rivierafvoer als gevolg van klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 2 Investeren in zoetwatervoorziening (bedragen x € 1.000)							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	8.420	32.549	16.160	22.138	13.077	6.353	5.903
Uitgaven	6.434	28.073	19.302	28.074	13.058	6.353	5.903
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			100%				
2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening	4.345	24.229	15.202	24.876	9.878	934	934
<i>2.02.01 Verkenningen en planuitwerking zoetwatervoorziening</i>	0	0	0	0	0	0	0
<i>2.02.02 Realisatieprogramma zoetwatervoorziening</i>	4.345	24.229	15.202	24.876	9.878	934	934
2.03 Studiekosten	2.089	3.844	4.100	3.198	3.180	5.419	4.969
<i>2.03.01 Studie en onderzoekskosten Deltaprogramma</i>	2.089	3.844	4.100	3.198	3.180	5.419	4.969
Ontvangsten	6.893	1.520					
2.09 Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen	6.893	1.520					

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van verkenning en planuitwerking, zijn de budgetten in 2021 juridisch verplicht op de peildatum 1 januari 2021.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Tabel 12 Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening (bedragen x € 1.000)										
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
2	Investeren in zoetwatervoorziening	Uitgaven	28.073	19.302	28.074	13.058	6.353	5.903	5.256	3.134
	Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening		24.229	15.202	24.876	9.878	934	934	3.056	934
	2.03 Studiekosten		3.844	4.100	3.198	3.180	5.419	4.969	2.200	2.200
2	Investeren in zoetwatervoorziening	Ontvangsten	1.520							
	Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen		1.520							
			2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034
2	Investeren in zoetwatervoorziening	Uitgaven	934	1.525						111.612
	Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening		934	1.525						82.502
	2.03 Studiekosten									29.110
2	Investeren in zoetwatervoorziening	Ontvangsten								1.520
	Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen									1.520

C. Toelichting

2.01 Aanleg waterkwantiteit

Er worden op dit artikelonderdeel nu geen projecten verantwoord.

2.02 Overige waterinvesteringen Zoetwatervoorziening

Motivering

Het betreft projecten die de zoetwatervoorziening bevorderen en de kwaliteit waarborgen. Dit zijn maatregelen en voorzieningen van nationaal belang ter voorkoming en waar nodig beperking van waterschaarste en ook ter bescherming of verbetering van de chemische of ecologische kwaliteit van watersystemen, voor zover deze onderdeel uitmaken van opgaven op het gebied van zoetwatervoorziening.

Producten

Realisatieprogramma Zoetwatervoorziening

Zoetwatermaatregelen van nationaal belang: deze maatregelen hebben als doel huidige knelpunten in de zoetwatervoorziening te verminderen en Nederland voor te bereiden op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering.

Onderdeel van dit budget zijn (incidentele) subsidies en uitkeringen aan andere overheden. In de tabel budgettaire gevolgen bij dit beleidsartikel is in regel 2.02.02 realisatieprogramma zoetwatervoorziening een bedrag van € 46,1 miljoen aan subsidieverplichtingen opgenomen voor de periode 2015–2021. De bedragen hebben betrekking op de verlening van subsidies aan de volgende waterschappen: Stichtse Rijnlanden, Hollandsche Delta, Brabantse Delta, Delfland, Scheldestromen en Rivierenland. Deze maatregelen hebben als doel de huidige knelpunten in de zoetwatervoorziening te verminderen en Nederland voor te bereiden op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering. Deze begrotingsvermelding vormt de wettelijke grondslag voor de hier bedoelde subsidieverlening(en) als bedoeld in artikel 4:23, derde lid, onder c, van de Algemene Wet Bestuursrecht.

lenW boekt in de periode 2015–2021 ook een bedrag van in totaal € 74,5 miljoen over naar het Provincie- of Gemeentefonds voor het nemen van zoetwatermaatregelen. Deze middelen dragen ook bij aan het verminderen van huidige knelpunten in de zoetwatervoorziening en aan het opvangen van mogelijke gevolgen van klimaatverandering. Deze zoetwatermaatregelen van nationaal belang zijn opgenomen in het Deltaplan Zoetwater.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

In 2018 is het project Kierbesluit officieel in werking getreden. Aan dit project is toegevoegd het lerend implementeren van het Kierbesluit. De komende jaren zal het Kierbesluit door middel van 'lerend implementeren' stapsgewijs worden ingevoerd. Daarbij wordt praktijkkennis over zoutverspreiding opgedaan en de visintrek geoptimaliseerd. Het lerend implementeren heeft een looptijd tot en met 2029.

Tabel 13 Projectoverzicht realisatieprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget			Kasbudget						Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig
Projecten Zoetwatervoorziening											
Projecten Nationaal											
Deltaplan Zoetwater	76	74	13	16	14	24	9			2021	2021
Projecten Zuidwest-Nederland											
Besluit Beheer											
Haringvlietsluizen	83	83	73	1	1	1	1	1	1	42018/2029	2018
Ecologische maatregelen Markermeer	10	10	1	7						22021/2022	2021/2022

	Projectbudget			Kasbudget						Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig
Projecten Noordwest-Nederland											
Afrondingen											
Programma Realisatie	169	167	87	24	15	25	10	1	1	6	
Budget (DF 2.02.02)				24	15	25	10	1	1	6	

Verkenningen- en Planuitwerkingsprogramma

Het verkenningen- en planuitwerkingsprogramma dient om een probleem of een initiatief met een maatschappelijke meerwaarde te verkennen en om daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering.

Dit artikelonderdeel geeft inzicht in de stand van zaken van diverse projecten en programma's op het gebied van zoetwatervoorziening die zich in de fasen van voorbereiding tot realisatie bevinden.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Het budget EPK Planuitwerking en verkenningen Zoetwatervoorziening is ingezet voor de uitvoering van onderzoekwerkzaamheden inzake Zoetwatervoorziening (2.03).

Tabel 14 Projectoverzicht Verkenningen- en planuitwerkingsprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

Projectomschrijving	Budget		Planning	
	Huidig	vorig	PB of TB	Oplevering
Projecten Nationaal				
EPK Planuitwerking en verkenningen Zoetwatervoorziening	0	10		
Totaal programma planuitwerking en verkenning	0	10		
Begroting DF 2.02.01	0	10		

PB is Projectbeslissing en TB is Trajectbesluit

2.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft de studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en de overige studiekosten op het gebied van zoetwatervoorziening.

Producten

Studie- en onderzoekskosten Deltaprogramma

Op dit onderdeel van de begroting staan de studie- en onderzoekskosten ten behoeve van het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) die betrekking hebben op zoetwatervoorziening.

- Zoetwatervoorziening: het zorgen voor de benodigde kennis om de adaptatiepaden zoals beschreven in het Deltaprogramma voor zoetwater verder te onderbouwen en te ontwikkelen. In 2021 wordt het besluit over de voorkeursmaatregelen genomen, mede op basis van de in beeld gebrachte hydrologische en economische effecten

- IJsselmeergebied: Om beter in te kunnen spelen op meteorologische omstandigheden en de behoefte aan zoetwater, is het peilbesluit van het IJsselmeergebied geactualiseerd. Er wordt gestreefd naar een flexibel peilbeheer en flexibele inrichting van het watersysteem. De effecten van het flexibele peilbeheer worden gemonitord en geëvalueerd en indien nodig wordt het beheerprotocol daarop aangepast. In relatie tot mogelijke nadelige effecten zijn afspraken gemaakt over te treffen maatregelen. De provincie Fryslân werkt aan de voorbereiding van projectbeslissingen voor een vijftal deelgebieden langs de Friese IJsselmeerkust waarin het gaat om het koppelen van maatregelen die de Friese IJsselmeerkust robuuster te maken aan regionaal gefinancierde maatregelen gericht op recreatie en natuur- en landschapsbeleving. Uiterlijk in 2024 zullen de maatregelen zijn uitgevoerd.

Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de producten op het gebied van instandhouding verantwoord. Dit betreft het watermanagement, het regulier beheer en onderhoud en vervanging en renovatie. Doel hierbij is het duurzaam op orde houden van het watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, zodat Nederland droge voeten heeft.

Dit artikel is gerelateerd aan beleidsartikel 11 Integraal Waterbeleid op de Begroting hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 15 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 3 Beheer, onderhoud en vervanging (bedragen x € 1.000)							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	179.822	148.232	146.299	141.644	166.191	195.931	252.293
Uitgaven	194.722	150.379	154.524	145.728	167.997	195.101	253.233
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			100%				
3.01 Watermanagement	7.411	7.458	7.458	7.458	7.458	7.484	7.484
3.01.01 Watermanagement	7.411	7.458	7.458	7.458	7.458	7.484	7.484
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	7.411	7.458	7.458	7.458	7.458	7.484	7.484
3.02 Beheer onderhoud en vervanging	187.311	142.921	147.066	138.270	160.539	187.617	245.749
3.02.01 Waterveiligheid	135.784	91.741	110.524	105.925	126.612	118.682	168.802
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	135.784	91.741	110.524	105.925	126.612	118.682	168.802
3.02.02 Zoetwatervoorziening	27.744	28.859	18.962	18.530	18.696	18.578	18.578
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	27.744	28.859	18.962	18.530	18.696	18.578	18.578
3.02.03 Vervanging	23.783	22.321	17.580	13.815	15.231	50.357	58.369
Ontvangsten							

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Tabel 16 Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging (bedragen x € 1.000)										
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
3	Beheer, onderhoud en vervanging	Uitgaven	150.379	154.524	145.728	167.997	195.101	253.233	169.145	172.025
3.01	Watermanagement		7.458	7.458	7.458	7.458	7.484	7.484	7.484	7.695
3.02	Beheer onderhoud en vervanging		142.921	147.066	138.270	160.539	187.617	245.749	161.661	164.330
		2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034	
3	Beheer, onderhoud en vervanging	Uitgaven	213.519	207.826	187.049	306.253	296.350	240.332	233.857	3.093.318
3.01	Watermanagement		7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	110.897
3.02	Beheer onderhoud en vervanging		206.245	200.552	179.775	298.979	289.076	233.058	226.583	2.982.421

C. Toelichting

3.01 Watermanagement

Motivering

Met Watermanagement streeft lenW naar:

- Het goed voorbereid zijn op crisissituaties door te zorgen voor een robuuste informatievoorziening;

- Het reguleren van de hoeveelheid water in het hoofdwatersysteem onder normale omstandigheden en bij zowel (extreem) hoogwater als laagwater;
- Een duurzaam watersysteem, met zowel een goede chemische als ecologische kwaliteit, dat voorziet in de beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit voor de gebruiker.

Producten

Binnen het watermanagement worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Monitoring waterstanden, waterkwaliteit en informatievoorziening;
- Crisisbeheersing en -preventie;
- Regulering gebruik door vergunningverlening en handhaving;
- Het nakomen van bestuurlijke afspraken waterverdeling en gebruik (onder andere in waterakkoorden);
- Regulering waterverdeling (operationele modellen actualiseren en toepassen, bediening (stormvloed)keringen, stuwen, gemalen en spuien).

De activiteiten die door RWS centraal worden uitgevoerd, worden gefinancierd uit de budgetten voor netwerkgebonden kosten. Deze staan op artikel 5.

De doelstellingen voor het waterkwantiteitsbeheer van de Rijkswateren zijn:

- Het op orde brengen en houden van de samenhang tussen het regionaal en het hoofdwatersysteem, zodat zowel wateroverlast als watertekort wordt bestreden;
- Het kunnen beschikken over voldoende water in de Rijkswateren, zodat kan worden voldaan aan de behoeften die voortvloeien uit de gebruiksfuncties.

Daarnaast is zorg gedragen voor een adequate informatievoorziening over de reguliere waterkwantiteit en waterkwaliteit. Dit houdt de vergaring en beschikbaarstelling in van interne en externe informatie over het watersysteem. Het gaat daarbij om de dagelijkse informatie voor de verschillende gebruikers (waaronder scheepvaart, drinkwaterbedrijven, zwemwaterkwaliteit/provincies en recreatie) en om berichtgeving bij uitzonderlijke situaties over hoog- en laagwater, naderende stormvloed, verontreinigingen en ijsvorming.

Meetbare gegevens

Omvang areaal

	Areaaleenheid	Omvang			Budget 2021 (x € 1mln)
		2019	2020	2021	
Watermanagement km ² water		90.191	90.191	90.196	7,458

Toelichting:

In 2021 wordt een toename van het wateroppervlak voorzien door met name de realisatie van nevengeulen bij de tweede tranche KRW-maatregelen.

Indicatoren Watermanagement

Indicator	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021

RWS verstrekt informatie binnen afgesproken termijn en van voldoende kwaliteit bij maatschappelijk vitale processen. (1)	99 %	95 %	95 %	95%
Waterhuishouding op orde in alle peilgereguleerde rijkswateren (2)	75 %	100%	100%	100%

Toelichting:

De indicatoren voor de uitvoering van de RWS-taken op het gebied van watermanagement zijn geënt op het leveren van snelle en betrouwbare informatie en op het handhaven van de afgesproken peilen.

Ad 1.

Deze indicator betreft de informatievoorziening voor maatschappelijk vitale processen ten tijde van hoogwater, laagwater, ijsgang of calamiteuze lozingen. RWS verstrekt dan informatie binnen afgesproken termijn en van voldoende kwaliteit over ijsberichtgeving, berichtgeving over hoogwater, laagwater, stormvloed en berichten over verontreinigingen.

Ad 2.

In het kader van de meerjarige prestatieafspraken (2018 – 2021) over het Beheer en Onderhoud, is gekozen voor een indicator die beter aansluit bij de beleidsdoelstellingen voor de waterhuishouding van het Hoofdwater-systeem. Hierbij wordt gemonitord op alle peilgereguleerde rijkswateren en in alle jaargetijden. Naast het reguliere peilbeheer toont deze indicator ook in hoeverre wateroverlast en -tekorten met de infrastructuur voorkomen kunnen worden en de verzilting bestreden wordt.

De streefwaarde voor de indicator Waterhuishouding op orde is 100%. De functievervulling van de vier onderliggende deelfuncties wordt op basis van de prestatieafspraken gewogen per watersysteem (netwerkschakel) meegenomen in de berekening van de totaalscore.

De vier onderliggende deelfuncties zijn;

- Peilhandhaving Kanalen en meren; geeft aan of voldaan is aan de peilen zoals afgesproken in Waterakkoorden en Peilbesluiten,
- Hoogwaterbeheersing Kanalen; geeft aan of de objecten voor het verwerken van hoogwater binnen de afgesproken termijn beschikbaar waren in tijdsvensters met groot waterbezwaar,
- Wateraanvoer bij droogte; geeft aan of de infrastructuur voor de wateraanvoer (o.a. stuwen, spuien, sifons en gemalen) beschikbaar was in de tijdsvensters met droogte,
- Verziltingsbestrijding; geeft aan of voldaan is aan de chloridegehalten zoals afgesproken in Waterakkoorden.

De indicator scoort lager dan 100% zodra overlast ontstaat door het onvoldoende realiseren van afspraken die zijn vastgelegd in Waterakkoorden en Peilbesluiten. Vanwege de knelpunten die de droogteproblematiek zichtbaar heeft gemaakt, voldeed de deelfunctie 'Wateraanvoer' niet aan de norm en scoorde de totale indicator Waterhuishouding op orde 75% in 2019. De waterschappen en Rijkswaterstaat monitoren de huidige droogtesituatie nauwlettend en nemen waar nodig preventieve maatregelen, waaronder het eerder opzetten van waterpeilen en het langer vasthouden van water. In zoutgevoelige systemen zoals het IJsselmeer en het Noordzeekanaal/Amsterdam-Rijnkanaal wordt conform afspraken die

voortvloeiën uit de Beleidstafel Droogte extra gemonitord op zoutin-dringing. Samen met Waterschappen en Provincies onderzoekt Rijkswaterstaat in het kader van Slim Watermanagement hoe we de bestaande waterinfrastructuur zo optimaal mogelijk kunnen benutten om wateroverlast en schade te voorkomen. Bijvoorbeeld door water in periodes van droogte bovenstrooms extra te bufferen en ervoor te zorgen dat de informatievoorziening betrouwbaar, volledig en beschikbaar is voor alle waterbeheerders, ook onder extreem droge of natte omstandigheden.

3.02 Beheer, onderhoud en vervanging

Motivering

Het beheer en onderhoud omvat waterveiligheid (bescherming tegen overstromen door hoogwater) en de zoetwatervoorziening. Het is gericht op het zodanig in conditie houden van het hoofdwatersysteem dat de primaire functie voor zowel waterveiligheid als voor de zoetwatervoorziening wordt vervuld.

Producten

De activiteiten die door RWS centraal worden uitgevoerd, worden gefinancierd uit de budgetten voor netwerkgebonden kosten. Deze staan op artikel 5.

3.02.01 Waterveiligheid

Binnen waterveiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Kustlijnhandhaving (conform de herziene basiskustlijn 2017).
- Beheer en onderhoud Rijkswaterkeringen en stormvloedkeringen (conform de Waterwet).
- Beheer en onderhoud uiterwaarden.

RWS heeft de wettelijke zorg voor de primaire waterkeringen en de stormvloedkeringen, die in beheer zijn bij het Rijk, en voor de handhaving van de basiskustlijn. De handhaving van de basiskustlijn gaat afslag van strand en duinen tegen (veiligheid) en houdt Nederland (het strand) op zijn plaats. Het zijn voornamelijk de waterschappen die de primaire waterkeringen (dijken en duinen) beheren, ook die langs de Nederlandse kustlijn. Het areaal betreft alleen het areaal dat in beheer is bij RWS.

ad 1. Kustlijnhandhaving

Het handhaven van de kustlijn wordt gerealiseerd door het suppleren van zand op het strand of in de vooroever (onder water). Het Nederlandse kustsysteem kent een continu tekort aan zand mede als gevolg van de zeespiegelstijging. Vanaf 2001 wordt ook extra zand in het kustfundament gesuppleerd om de zandverliezen deels te compenseren. Daarnaast zijn lokale maatregelen zoals onderhoud van dammen en strandhoofden van belang, om structurele kusterosie te bestrijden.

ad 2. Beheer en Onderhoud Rijkswaterkeringen en stormvloedkeringen

• Rijkswaterkeringen

RWS beheert en onderhoudt 198 kilometer primaire waterkeringen. Er wordt vast onderhoud uitgevoerd, bijvoorbeeld het maaien van dijken. Daarnaast wordt variabel onderhoud gepleegd. Dat betekent dat de waterkeringen periodiek worden geïnspecteerd en dat zo nodig tekortkomingen worden verholpen.

Primaire waterkeringen zijn waterkeringen die onder de Waterwet vallen omdat ze bescherming bieden tegen het buitenwater. Het gaat met name om enkele zeedijken op de Waddeneilanden, de Afsluitdijk, de Houtribdijk, de dijk van Marken en dammen in Zeeland en Zuid-Holland. In 2011 is de derde landelijke toetsing van primaire waterkeringen afgerond. Keringen die bij deze inspectie zijn afgekeurd worden meegenomen in het kader van het HWBP. Naast deze primaire waterkeringen beheert en onderhoudt RWS ook 646 kilometer niet-primaire waterkeringen (dijken en duinen) meestal aangeduid als regionale keringen. Deze hoeven geen bescherming te bieden tegen het buitenwater. De normen voor deze regionale keringen in beheer bij het Rijk zijn in 2015 door de Minister vastgesteld na afstemming met de provincies.

- *Stormvloedkeringen*

Om ons land tegen de zee te beveiligen is een aantal stormvloedkeringen aangelegd, die bij hoogwater gesloten kunnen worden. Deze stormvloedkeringen zijn ook primaire waterkeringen die vallen onder de Waterwet. Het Rijk heeft sinds 2018 zes stormvloedkeringen in beheer: de Oosterscheldekering, de Maeslantkering, de Hartelkering, de Hollandsche IJsselkering, de stormvloedkering Ramspol en de Haringvlietsluizen.

Het onderhoud aan de keringen betreft voornamelijk het conserveren van schuiven en overige constructiedelen, het onderhoud aan werktuigbouwkundige en elektronische onderdelen en het onderhoud aan het besturingsstelsel. Naast deze onderhoudsactiviteiten vindt de bediening van deze objecten plaats en worden periodiek inspecties uitgevoerd.

ad 3. Beheer en Onderhoud uiterwaarden

Het Rijk beheert 5.351 hectare aan uiterwaarden. Het beheer en onderhoud is gericht op het op orde houden van de vegetatie in de uiterwaarden teneinde hoogwater effectief te kunnen afvoeren.

3.02.02 Zoetwatervoorziening

Onder dit programma vallen alle activiteiten die noodzakelijk zijn om het hoofdwatersysteem zodanig te onderhouden dat de beoogde functies voor waterverdeling volgens de vigerende regelgeving en waterakkoorden kunnen worden vervuld. De beoogde functies voor waterverdeling zijn opgenomen in het Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW). Dit betreft onder meer het beheer en onderhoud voor:

1. Waterverdeling en peilbeheer;
2. Stuwende en spuiende kunstwerken;
3. Natuurvriendelijke oevers, implementatie KRW, implementatie Waterwet en Natura 2000.

Onder zoetwatervoorziening valt ook de uitwerking van respectievelijk «Anders omgaan met water; Waterbeleid voor de 21e eeuw (WB21) en de maatregelen in het kader van Natura-2000. Natura-2000 streeft naar het beschermen van gezonde watersystemen die een duurzaam gebruik mogelijk maken. Uitgaven voor de KRW in het hoofdwatersysteem worden verantwoord op artikel 7 Waterkwaliteit.

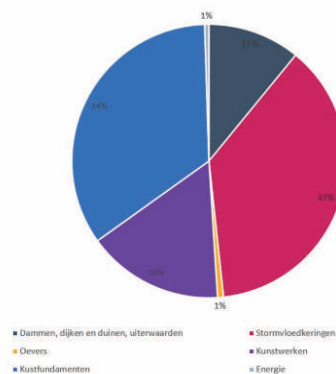
Binnen het Deltaprogramma Zoetwater worden de functies voor waterverdeling onder de loep genomen via de uitwerking van het instrument waterbeschikbaarheid. Het genereren van indicatoren om de waterbeschikbaarheid voor de gebruiksfuncties inzichtelijk te maken is onderdeel van het plan van

aanpak voor uitwerking van de waterbeschikbaarheid. De functies voor waterverdeling en de daaraan gekoppelde activiteiten worden in beeld gebracht en waar mogelijk geoptimaliseerd. Waar relevant zullen resultaten hiervan hun doorwerking krijgen in volgende begrotingen.

Meetbare gegevens

Beheer en Onderhoud

In onderstaande figuur is een verdeling gegeven van de beheer- en onderhoudskosten voor kunstwerken, dijken, dammen, duinen, stormvloedkeringen, kustfundament en oevers. Deze percentages zijn gebaseerd op een meerjarig gemiddelde.

Waterveiligheid

Omvang Areaal	Eenheid	Realisatie omvang 2019	Prognose omvang 2020	Prognose omvang 2021	Budget 2021
					(x € 1mln)
Kustlijn	km	293	293	293	45,1
Stormvloedkeringen	stuks	6	6	6	42,3
Dammen, dijken en duinen, uiterwaarden w.o.:					23,1
– Dijken, dammen en duinen, primaire waterkeringen	km	198	198	198	
– Niet-primaire waterkeringen/duinen	km	646	625	625	
– Uiterwaarden in beheer Rijk	ha	5.351	5.351	5.305	
Totaal					110,5

Toelichting:

In 2021 wordt voor de uiterwaarden een afname voorzien door met name de realisatie van nevengeulen bij de tweede tranche KRW-maatregelen. Voor de overige indicatoren worden geen veranderingen voorzien.

3.02 Beheer, onderhoud en vervanging

Meetbare gegevens

Beheer en Onderhoud

Indicatoren BenO Waterveiligheid

Indicator	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021

De basiskustlijn is voldoende op zijn plaats gebleven (minstens 90% van de meetlocaties ligt zeewaarts van de afgesproken kustlijn).	92 %	90 %	90 %	90%
De zes stormvloedkeringen zijn tijdens het stormseizoen steeds beschikbaar om hoogwater te keren en voldoen aan de veiligheidsnormen uit de Waterwet. De Indicator is het percentage van het aantal stormvloedkeringen dat voldoet aan de afgesproken faalkanseis of het beschermingsniveau.	83 %	100%	100%	100%

Toelichting:

- De eerste indicator geeft aan of de basiskustlijn niet verder landinwaarts is verschoven dan in 1990 is afgesproken (en in 2001 is herijkt). Kleine verschuivingen zijn normaal en toegestaan, en worden door middel van het programma voor kustsuppletie gecorrigeerd.
- De tweede indicator is erop gericht dat de zes stormvloedkeringen te allen tijde (in het stormseizoen) voldoen aan de afgesproken eis voor de faalkans of het afgesproken beschermingsniveau van het achterland.

Faalkans van de zes stormvloedkeringen in beheer bij Rijkswaterstaat

Stormvloedkeringen	Faal- of overschrijdingskans	Streefwaarde	Norm waterwet*
Maeslantkering (*)	faalkans bij sluiten	1:100	1:100
Hartelkering	faalkans bij sluiten	1:10	1:10
Hollandsche IJsselkering	faalkans bij sluiten	1:200	1:200
Ramspolkering	faalkans bij sluiten	1:100	1:100
Oosterscheldekering	Beschermingsniveau in jaren	1:10.000	1:10.000
Haringvlietsluizen	Beschermingsniveau in jaren	1:1.000	1:1.000

*Moet uiterlijk 2050 zijn gerealiseerd

Toelichting:

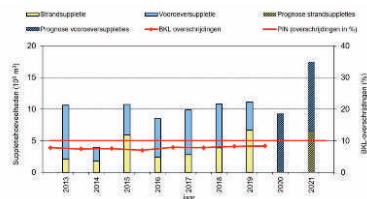
De faalkanseisen voor de stormvloedkeringen worden op basis van de normering van de achterliggende waterkeringen vastgesteld. Bepalend daarvoor zijn de beschermingsniveaus van de achterliggende dijkringen, ook wel aangeduid als het «achterland». Gegeven de veiligheidseis aan het achterland, en de hoogte en sterkte van de waterkerende objecten die het achterland beschermen kan afgeleid worden welke aanvullende veiligheid, in termen van waterstandsverlaging, de keringen moeten borgen. Deze waterhuishoudkundige samenhang resulteert uiteindelijk in verschillende faalkanseisen per kering.

- Voor stormvloedkeringen met maximaal twee kerende deuren of balgen, kan het effect op de waterveiligheid van het achterland direct worden doorvertaald naar de prestatie-eis. Dit geldt voor de Ramspol kering, de Maeslantkering, de Hartelkering en de Hollandsche IJsselkering. De Maeslantkering mag bijvoorbeeld bij honderd sluitvragen één keer falen (1 : 100).
- De methodiek van faalkansberekening is bij de Oosterscheldekering en Haringvlietsluizen afwijkend van de andere stormvloedkeringen vanwege de constructie met 62 resp. 17 schuiven. Bij deze keringen is het van belang dat de combinatie wordt gemaakt van de verschillende faalscenario's (partieel falen) en het gecombineerde effect daarvan op de waterveiligheid van het achterland. De kans wordt uitgedrukt in jaren (Bijvoorbeeld 1: 10.000 jaar).

Per 1 januari 2017 is in het kader van de nieuwe Waterwet de nieuwe veiligheidsnormering ingevoerd. Deze normering gaat uit van een overstromingsrisico-benadering, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de kans op een overstroming, maar ook naar de gevolgen ervan. Met deze nieuwe normering krijgt iedereen in Nederland dezelfde bescherming ('basisbescherming') tegen overstromingen. Dit moet uiterlijk 2050 zijn gerealiseerd.

Ad 1. Zoals gemeld aan de Tweede Kamer kan bij de Maeslantkering de betrouwbaarheid van de besturingssoftware, die in 2013 is vervangen, nog niet kwantitatief worden aangetoond (kamerstukken II, vergaderjaar 2018-2019, 35000 J, nr. 34). Naar verwachting kan per 1 oktober 2021 een faalkans worden afgegeven.

Jaarlijkse hoeveelheden zandsuppleties en percentages raaien waarin de basiskustlijn is overschreden.

Toelichting Basiskustlijn op orde:

Het aantal raaien waarin de basiskustlijn wordt overschreden mag maximaal 10% zijn. De geel/blauwe balken in onderstaande figuur geven de over de afgelopen jaren gerealiseerde suppleties en de prognose voor 2020 en 2021 weer.

Suppleren voor kustlijnzorg

Om de basiskustlijn en het kustfundament te kunnen handhaven, wordt een zandsuppletieprogramma opgesteld en worden meerjarige contracten afgesloten. Het suppletieprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd aan de hand van de laatste kustmetingen. De inhoud en omvang van dit programma kan jaarlijks variëren naargelang de specifieke behoefte en budgettaire mogelijkheden. Binnen het contract hebben de aannemers de vrijheid om de suppletiewerkzaamheden over meerdere jaren te spreiden.

Prognose kustsuppleties

	Prognose in miljoen m ³ 2016–2019 (incl. uitloop 2020)	Prognose in miljoen m ³ 2020 – 2023 (incl. uitloop 2024)
Handhaven basiskustlijn en kustfundament	29,6 (exclusief pilotsuppletie Amelanders Zeegat en suppletie Hondsbossche Duinen)	48

Toelichting:

Programma 2016 – 2019

Het suppletieprogramma 2016-2019 is jaarlijks geactualiseerd. In 2018 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden. Vanwege de tijdelijke lagere zandbehoefte in de periode 2016-2019, zal Rijkswaterstaat ongeveer 29,57 miljoen m³ suppleren in het suppletieprogramma 2016-2019 (gemiddeld circa 7 miljoen m³ per jaar). Deze hoeveelheid is exclusief de pilotsuppletie van 5 miljoen m³ in het Amelanders Zeegat (vanuit Kustgenese 2.0) en de

suppletie Hondsbossche Duinen (0,85 miljoen m³). De laatste twee suppleties van dit programma gaan in de periode 2020-2021 in uitvoering en worden aanbesteed met suppleties uit het programma 2020-2023.

Programma 2020-2023

Het programma Kustlijn­zorg is een doorlopend programma. In 2019 is het suppletieprogramma 2020-2023 (met uitloop naar 2024) vastgesteld en dit programma wordt vervolgens jaarlijks geactualiseerd. Het uitgangspunt is een volume van 48 miljoen m³ (gemiddeld 12 per jaar).

Door de juridische onduidelijkheid die ontstond na de Programmatisch Aanpak Stikstof (PAS)- uitspraak van de Raad van State was het aanbesteden van kustlijn­zorgsuppleties tijdelijk vertraagd. De afgelopen periode is er gekeken naar de effecten van de uitspraak op alle Rijkswater­staatsprojecten, waaronder kustlijn­zorg. Omdat kustlijn­zorg terugkomende werkzaamheden zijn, valt deze onder regulier beheer- en onderhoudswerk. Dat houdt in dat de aanbestedingen voor nieuwe kustsuppleties weer opgestart zijn.

Zoetwatervoorziening			
Areaal Zoetwatervoorziening	Eenheid	Omvang 2021	Budget 2021
			(x € 1 mln)
Binnenwateren en daarin gelegen kunstwerken (spui- en uitwateringskolken, stuwen en gemalen) ¹	km ²	3.053	
Aantal kunstwerken	stuks	116	
Totaal			18,962

1 Het areaal binnenwateren omvat alle door RWS beheerde wateren (onder meer rivieren, kanalen en IJsselmeer), exclusief de Noordzee, water in Caribisch Nederland, de Waddenzee en de Westerschelde.

Toelichting:

In 2021 wordt voor de binnenwateren een toename voorzien door met name de realisatie van nevengeulen bij de tweede tranche KRW-maatregelen. Voor het aantal kunstwerken zijn in 2021 geen veranderingen voorzien.

3.02.03 Vervanging

Motivering

Het zodanig in conditie houden van het hoofdwatersysteem dat de primaire functie voor zowel waterveiligheid als zoetwatervoorziening vervuld kan worden.

Producten

De waterveiligheid en beschikbaarheid moet in stand worden gehouden tegen de achtergrond van een beperkte technische levensduur van kunstwerken. Het einde van de levensduur kan ontstaan door de ouderdom van het kunstwerk of door intensiever gebruik dan bij het ontwerp is voorzien. Door de intensieve aanleg in de eerste helft en met name ook vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw valt te verwachten dat deze problematiek geleidelijk zal toenemen.

Vervangingen en renovaties van kunstwerken worden ondergebracht binnen het programma Vervanging en Renovatie. De scope van het programma omvat alle kunstwerken waar zich binnen de duur van het programma een levensduurproblematiek voordoet met mogelijke ernstige

gevolgen voor de veiligheid en beschikbaarheid. De projecten in het programma verlengen de levensduur van de kunstwerken zodat de veiligheid en de beschikbaarheid van de bestaande infrastructuur in stand wordt gehouden.

Meetbare gegevens

Het budget dat op dit artikelonderdeel in de huidige begrotingsperiode is opgenomen, is bestemd voor de werkzaamheden ten behoeve van de stuwen Nederrijn/Lek en het landelijk meetnet water.

Water	Project	Gereed
Nederrijn /Lek	Renovatie stuwensembles in Nederrijn en Lek	2021
Landelijk Meetnet water		2022

Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

De Waterwet voorziet in een zogenoemde experimenteerbepaling die het mogelijk maakt om uit het Deltafonds uitgaven te doen voor maatregelen en voorzieningen op andere beleidsterreinen zoals natuur, milieu of economische ontwikkeling. Voorwaarde is wel dat deze maatregelen samenhangen met maatregelen ten behoeve van waterveiligheid of zoetwatervoorziening en dat er sprake is van additionele financiering in de vorm van het toevoegen van extra middelen aan het fonds afkomstig van andere begrotingen van het Rijk of derden.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 17 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 4 Experimenteren cf art. III Deltawet (bedragen x € 1.000)							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	21.159	41.936	29.166	28.404	27.376	2.112	1.178
Uitgaven	20.920	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			100%				
4.02 GIV/PPS	20.920	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730
4.02.01 GIV/PPS	20.920	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730
Ontvangsten							

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Tabel 18 Artikel 4 Experimenteren cf art. III Deltawet (bedragen x € 1.000)										
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
4	Experimenteren cf. art. III Deltawet	Uitgaven	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043
4.02	GIV/PPS		20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043
		2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034	
4	Experimenteren cf. art. III Deltawet	Uitgaven	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	950.288
4.02	GIV/PPS		56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	950.288

C. Toelichting

4.01 Experimenteerprojecten

Motivering

Het experimenteerartikel staat ten dienste van een integrale uitvoering van het Deltaprogramma en biedt de mogelijkheid tot integrale bekostiging.

4.02 Geïntegreerde contractvormen/PPS

Motivering

Bij infrastructuurprojecten waarbij sprake is van publiek-private samenwerking (PPS) bestaat de betaling uit een geïntegreerd bedrag voor aanleg, onderhoud én financiering gedurende een langdurige periode. De meest toegepaste vorm is DBFM (Design, Build, Finance and Maintain) waarbij de overheid pas na oplevering betaalt voor een dienst (beschikbaarheid) in plaats van mijlpalen voor een product tijdens de bouwfase. Deze

contractvorm garandeert een efficiënte en effectieve beschikbaarheid van de noodzakelijke capaciteit om, rekening houdend met de aspecten veiligheid en leefomgeving, een betrouwbaar systeem te realiseren.

Producten

In de brief van 14 juni 2011 ([Kamerstukken II, 2010–2011, 32 500 A, nr. 83](#) ; Prioritering Investerings Mobiliteit en Water) is een lijst van in totaal 32 potentiële DBFM-projecten opgenomen.

Het project Afsluitdijk is met een DBFM-contract op de markt gezet en verkeert in de realisatiefase. Openstelling (waterveilig) is voorzien in 2022. Het project betreft de versterking van het dijklichaam volgens het principe van de overslagbestendige dijk, met behoud van de groene (vegetatie) uitstraling, het versterken van de schut- en spuicomplexen en het vergroten van de waterafvoercapaciteit door het aanbrengen van pompen in het spuicomplex Den Oever.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

De toename van het projectbudget voor de afsluitdijk wordt veroorzaakt door de toegekende prijsbijstelling 2020 (€ 26 miljoen).

Tabel 19 Projectoverzicht Geïntegreerde contractvormen/PPS (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget			Kasbudget							Oplevering		Eind contract
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig		
Projecten Noordwest-Nederland													
Afsluitdijk	1.621	1.595	51	21	43	43	228	61	59	1.116	2022	2022	2047
Programma Realisatie	1.621		51	21	43	43	228	61	59	1.116			
Budget (DF 4.02.01)			51	21	43	43	228	61	59	1.116			

Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de apparaatskosten van RWS en de Staf deltacommissaris geraamd alsmede de investeringsruimte, de overige netwerkgebonden uitgaven van RWS en programma-uitgaven van de Deltacommissaris die niet direct aan de afzonderlijke projecten uit dit Deltafonds zijn toe te wijzen.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 20 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven (bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	316.288	350.058	351.329	371.276	368.295	441.589	490.942
Uitgaven	316.039	351.075	352.173	371.339	368.358	441.598	490.951
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			95%				
5.01 Apparaat	246.583	261.744	258.451	245.404	236.663	242.061	247.606
5.01.01 Staf Deltacommissaris	1.794	2.033	2.035	2.036	1.934	1.934	1.934
5.01.02 Apparaatskosten RWS	244.789	259.711	256.416	243.368	234.729	240.127	245.672
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	244.789	259.711	256.416	243.368	234.729	240.127	245.672
5.02 Overige uitgaven	69.456	77.842	74.581	69.601	67.555	67.799	67.900
5.02.01 Overige netwerkgebonden uitgaven	68.119	75.866	72.745	67.765	65.719	65.993	66.124
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	68.119	75.866	72.745	67.765	65.719	65.993	66.124
5.02.02 Programma-uitgaven DC	1.337	1.976	1.836	1.836	1.836	1.806	1.776
5.03 Investeringsruimte	0	6.989	4.900	21.391	12.925	7.425	27.425
5.03.01 Programmaruimte	0	6.989	4.900	21.391	12.925	7.425	27.425
5.04 Reserveringen	0	4.500	14.241	34.943	51.215	124.313	148.020
5.04.01 Reserveringen	0	4.500	14.241	34.943	51.215	124.313	148.020
Ontvangsten	29.937	43.986					
5.10 Saldo afgesloten rekeningen	29.937	43.986					

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Tabel 21 Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven (bedragen x € 1.000)

		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Uitgaven	351.075	352.173	371.339	368.358	441.598	490.951	478.299	577.557
5.01	Apparaat		261.744	258.451	245.404	236.663	242.061	247.606	242.614	242.363
5.02	Overige uitgaven		77.842	74.581	69.601	67.555	67.799	67.900	66.150	67.686
5.03	Investeringsruimte		6.989	4.900	21.391	12.925	7.425	27.425	18.585	101.608
5.04	Reserveringen		4.500	14.241	34.943	51.215	124.313	148.020	150.950	165.900
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Ontvangsten	43.986							
5.10	Saldo afgesloten rekeningen		43.986							
			2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Uitgaven	439.113	403.795	555.395	599.470	533.470	760.843	845.197	7.568.633
5.01	Apparaat		241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	3.668.183
5.02	Overige uitgaven		64.177	63.859	63.859	63.859	63.859	63.819	63.819	1.006.365
5.03	Investeringsruimte		17.325	27.325	17.325	16.200	16.200	243.613	327.967	867.203

		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
5.04	Reserveringen	116.000	71.000	232.600	277.800	211.800	211.800	211.800	2.026.882
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven								43.986
									Ontvangsten
5.10	Saldo afgesloten rekeningen								43.986

C. Toelichting

5.01 Apparaat

Motivering

In uitzondering op de systematiek van «Verantwoord Begroten» worden op deze begroting ook de apparaatskosten van de Staf deltacommissaris en RWS gepresenteerd.

Producten

Staf Deltacommissaris

Overeenkomstig de Deltawet heeft de Deltacommissaris een eigen staf ter ondersteuning van zijn taken en een toereikend budget voor de hem toebedeelde taken. Op dit artikel worden personele en materiële kosten gepresenteerd die nodig zijn om de ondersteunende taken van de Staf Deltacommissaris te kunnen uitvoeren.

Apparaatskosten Rijkswaterstaat

Dit betreft de apparaatskosten (inclusief afschrijving en rente) voor de programma's Ruimte voor de Rivier, Maaswerken, HWBP-2, HWBP, Afsluitdijk, overige aanlegprojecten, verkenningen en planuitwerkingen, watermanagement, Beheer en Onderhoud en de uitvoering van landelijke taken en inhuur.

5.02 Overige Uitgaven

Producten

Overige netwerkgebonden uitgaven

Onder overige kosten zijn de externe kosten verantwoord die niet direct toewijsbaar zijn aan de producten van het Deltafonds. Hiertoe behoren externe kosten voor de landelijke taken basisinformatie, sectorspecifieke ICT, kennisontwikkeling & innovatie, watermanagement, beheer en onderhoud en overige.

Programmauitgaven Deltaprogramma

Deze uitgaven worden gedaan voor het Deltaprogramma en de hoofdtaken van de deltacommissaris. Dit betreffen vooral programma-uitgaven voor:

- kennis- en strategieontwikkeling;
- monitoring en evaluatie in het kader van het bewaken van de voortgang en samenhang van de uitvoering van het Deltaprogramma (systematiek meten, weten, weten en handelen);
- de totstandkoming en het bevorderen van de uitvoering van het jaarlijkse Deltaprogramma;
- het betrekken en informeren van belanghebbenden en publiek (communicatie en Deltacongres).

5.03 Investeringsruimte

Op dit artikel wordt de voor het Deltafonds beschikbare investeringsruimte tot en met 2034 verantwoord. Het kabinet heeft besloten tot een jaarlijkse verlenging van de investeringsfondsen. In deze begroting betekent dit een verlenging tot en met 2034. Na aftrek van de doorlopende verplichtingen

(beheer, onderhoud en vervanging, netwerkkosten RWS en het HWBP) betekent dit een toevoeging van € 309 miljoen aan investeringsruimte in 2034. Na de verlenging van het Deltafonds en de onderstaande budgettaire aanpassingen bedraagt de generieke investeringsruimte € 867 miljoen. Het grootste deel van deze investeringsruimte is beschikbaar vanaf 2033.

Deze investeringsruimte is beschikbaar voor prioritaire beleidsopgaven binnen de scope van het Deltafonds. De uitwerking van het Deltaprogramma is in volle gang. Gedurende de lopende trajecten, zoals de beoordeling op basis van de nieuwe waterveiligheidsnormen, de nadere beleidsuitwerking van Integraal Riviermanagement, het Deltaplan zoetwater, de Programmatische Aanpak Grote Wateren en de Delta Aanpak Waterkwaliteit, zullen de komende jaren deze investeringsmiddelen op adaptieve wijze nader worden geprogrammeerd. In de investeringsruimte van € 867 miljoen zijn risicoreserveringen opgenomen van in totaal circa € 341 miljoen.

5.04 Reserveringen

Op artikelonderdeel 5.04 worden uitgaven geraamd voor toekomstige opgaven, waarover nog geen startbeslissing is genomen. Op dit moment zijn tot en met 2034, onder voorbehoud van cofinanciering, met name de volgende posten gereserveerd:

- Regionale keringen in beheer bij het Rijk (€ 194 miljoen): Om de regionale keringen in beheer bij het Rijk te laten voldoen aan de in het Waterbesluit opgenomen normen (met ingang van 1 juli 2016), is binnen de investeringsruimte een reservering van € 194 miljoen getroffen.
- Integraal Rivier Management (€ 615 miljoen): in dit programma worden de Rijksopgaven voor de rivier, waaronder waterveiligheid, scheepvaart, waterkwaliteit en -kwantiteit, rivierbodemplugging en vegetatiebeheer in samenhang met elkaar gebracht om synergie in programmering en uitvoering te bereiken. Tevens worden deze daar waar dit leidt tot synergie verbonden met urgente regionale opgaven. Via het programma Integraal Rivier Management geven Rijk en regio nadere beleidsuitwerking aan de voorkeursstrategie voor de waterveiligheid van rivieren, zoals vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2016–2021. Daarmee wordt ook de herijking van de voorkeursstrategie vormgegeven. Het programma heeft een doorlooptijd tot en met 2050. Voor de opgave tussen 2032–2050 wordt € 80 miljoen per jaar aan de beleidsreservering toegevoegd.
- Zoetwater (€ 444 miljoen): Voor het 2^e pakket Zoetwater is € 150 miljoen gereserveerd voor de periode 2022–2027. Dit betreft voortzetting van het beleid (vervolg op het 1e pakket zoetwater) om schade ten gevolge van droogte en verzilting te voorkomen. De droogte in 2018 en 2019 heeft laten zien dat we meer moeten doen om problemen, zoals op de hoge zandgronden en in IJsselmeergebied, te voorkomen. Daarvoor wordt in het Deltafonds vanaf 2028 jaarlijks € 42 miljoen gereserveerd, in totaal € 294 miljoen in de periode 2028–2034. Daarna wordt jaarlijks € 42 miljoen aan de reservering toegevoegd, omdat verwacht wordt dat ook dan inzet op het onderwerp noodzakelijk blijft.
- Programmatische Aanpak Grote Wateren (€ 469 miljoen): dit betreft behoud en verbetering van natuur en waterkwaliteit gericht op toekomstbestendige grote wateren met hoogwaardige natuur die goed samengaat met een krachtige economie. PAGW heeft een doorlooptijd tot en met 2050. Voor de opgave in de periode 2030–2040 wordt jaarlijks € 85,8 miljoen per jaar en in de periode 2041–2050 jaarlijks € 66 mln. aan

de beleidsreservering toegevoegd voor de bekostiging van de urgente opgave en maatregelen ten behoeve van een robuust ecologisch netwerk.

- Onderzoekreservering (€ 20 miljoen): de gevraagde middelen zijn voorsnóg gebundeld in een brede onderzoekreservering voor onderzoek t.b.v. de brede wateropgave. Het gaat o.a. om onderzoek naar waterveiligheid, rivieren, verbetering waterkwaliteit en waterkwantiteit (zoetwatervoorziening). Uit deze reservering kan geput worden als de onderzoeksopgaven in latere jaren verder zijn uitgewerkt en financieel onderbouwd. Aan de bestaande beleidsreservering wordt jaarlijks € 2 miljoen toegevoegd.
- Stimuleringsprogramma Ruimtelijke Adaptatie (€ 1 miljoen): Aanvullend op het lopende stimuleringsprogramma is in totaal € 20 miljoen gereserveerd (2019–2021) om decentrale overheden te ondersteunen bij onder andere de uitvoering van stresstesten en risicodialogen en ondersteuning in voorbeeldprojecten. Het grootste deel van deze middelen is in de afgelopen jaren overgeheveld naar de begroting van lenW (hoofdstuk XII) en decentrale overheden.
- Kennisprogramma Ruimtelijke Adaptatie (€ 14 miljoen): In de voorbereiding van de impulsregeling is gebleken dat niet alleen behoefte is aan middelen voor de uitvoering van maatregelen, maar ook voor kennis en kennisdeling ten behoeve van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De middelen zijn onder andere nodig voor nader onderzoek van risico's van klimaatverandering, onderzoek voor onderbouwing van maatregelen, het ontwikkelen van een monitoringsysteem, communicatie, instandhouding van het kennisportaal ruimtelijkeadaptatie.nl, de klimaateffectatlas en het Platform Samen Klimaatbestending.
- Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie (€ 200 miljoen): In het bestuursakkoord ruimtelijke adaptatie is afgesproken dat lenW een tijdelijke impulsregeling zal uitwerken. Vooruitlopend op de verdere uitwerking en inwerkingtreding van de impulsregeling wordt, zoals in het bestuursakkoord is afgesproken, een beleidsreservering van € 200 miljoen in het Deltafonds opgenomen.
- Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium 2035 (€ 23 miljoen): Beheerders van primaire waterkeringen (Waterschappen en Rijk) zijn conform de Waterwet wettelijk verplicht minimaal iedere twaalf jaar verslag uit te brengen aan de Minister over de waterstaatkundige toestand van deze keringen. Bij ministeriele regeling worden nadere regels gesteld over de beoordeling hiervan. Deze regels zijn bekend onder het «Wettelijk beoordelingsinstrumentarium». De scope van dit programma omvat (de doorontwikkeling van) software, technische leidraden, voorschriften, procedures, ondersteuning, beheer en onderhoud. De reservering dient voor het dekken van de benodigde jaarlijkse kosten voor dit programma van € 2 miljoen per jaar in de periode 2024–2035.
- Delta-aanpak Waterkwaliteit – Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (€ 39 miljoen): dit betreft een beleidsreservering van € 39 miljoen voor maatregelen om opgedane kennis breed te delen en toe te passen. Hiermee worden, via gebiedsprocessen, maatregelpakketten ontwikkeld ten behoeve van de wateropgave voor de landbouw, die passen bij een gezonde bedrijfsvoering van agrariërs en bijdragen aan het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water.
- Plastic Zwerfafval in rivieren (€ 8 miljoen): Eind 2019 is de gezamenlijke aanpak plastics in rivieren gestart waarbij de eerste pilot voor het afvangen van plastics in 2020 van start gaat in de IJssel en Maas. Plastic zwerfafval in de Nederlandse rivieren dient te worden afgevangen alvorens dit in zee belandt en in microplastics uiteenvalt. Het verzamelde

plastic wordt vervolgens circulair verwerkt. Met de beleidsreservering kunnen, na succesvolle afronding van de pilot, maatregelen worden uitgevoerd die bijdragen aan het behalen van de milieudoelstellingen van het kabinet.

Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de ontvangen bijdragen verantwoord die ten laste van de begroting van lenW komen. De doelstellingen van het onderliggend beleid zijn terug te vinden in de Begroting hoofdstuk XII.

Het productartikel is gerelateerd aan artikel 26 Bijdragen aan de Investeringsfondsen op de Begroting hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 22 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk (bedragen x € 1.000)

Ontvangsten	877.365	834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098
6.09 Ten laste van begroting lenW	877.365	834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098
6.09.01 Ten laste van begroting lenW	877.365	834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Tabel 23 Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk (bedragen x € 1.000)

		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
6	Bijdragen andere begrotingen Rijk	Ontvangsten	834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098	1.182.887	1.256.480
6.09	Ten laste van begroting lenW		834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098	1.182.887	1.256.480
		2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034	
6	Bijdragen andere begrotingen Rijk	Ontvangsten	1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.210.602	1.275.989	17.192.192
6.09	Ten laste van begroting lenW		1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.210.602	1.275.989	17.192.192

C. Toelichting

6.09 Bijdragen ten laste van begroting Hoofdstuk XII

Dit begrotingsartikel is technisch van aard.

Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Maatregelen op het gebied van waterkwaliteit in het hoofdwatersysteem ten behoeve van de Europese Kaderrichtlijn Water worden verantwoord op artikelonderdeel 7.01.

Met uitvoering van de KRW-maatregelen komen de doelen van de richtlijn in beeld voor het hoofdwatersysteem. Voor het behalen van Natura 2000-doelen is meer nodig. Door klimaatverandering en toenemend maatschappelijk gebruik staan de natuur en ecologische waterkwaliteit en daarmee de biodiversiteit van de grote wateren onder druk. Er zijn daarom aanvullende systeemingrepen en een transitie naar duurzaam beheer nodig om een duurzame verbetering te realiseren. Het Rijk wil in 2050 toekomstbestendige grote wateren met hoogwaardige natuur die goed samengaat met een krachtige economie. Via de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) wordt invulling gegeven aan deze ambitie. Dit is verantwoord op artikel 7.02.

Met de Delta-aanpak Waterkwaliteit wordt een extra impuls gegeven aan het realiseren van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en nieuwe uitdagingen om ons water chemisch schoon en ecologisch gezond te krijgen en te houden voor duurzaam gebruik. De prioriteiten daarbij zijn nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, opkomende stoffen en medicijnresten in water. Maatregelen voor de Delta-aanpak worden verantwoord op artikel 7.03.

Het artikel investeren in waterkwaliteit is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Integraal Waterbeleid) op de Begroting Hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 24 Budgettaire gevolgen van de uitvoering van art. 7 Investeren in waterkwaliteit (bedragen x € 1.000)							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	30.520	120.009	120.090	76.889	93.237	154.185	114.251
Uitgaven	28.408	78.716	130.801	132.296	96.752	154.505	116.676
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>			97%				
7.01 Real. progr. Kaderrichtlijn water	19.877	21.221	93.295	88.647	46.342	55.191	85.144
7.01.01 Real.progr.Kaderrichtlijn water	19.877	21.221	93.295	88.647	46.342	55.191	85.144
7.02 Overige aanlegprojecten Waterkwaliteit	3.049	31.189	18.282	24.199	31.310	74.314	29.532
7.02.01 Realisatieprogramma overige aanleg waterkwaliteit	805	25.356	14.781	12.015	8.820	21.000	21.000
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	805	22.291					
7.02.02 Planuitwerking overige aanleg waterkwaliteit	2.244	5.833	3.501	12.184	22.490	53.314	8.532
- <i>Waarvan bijdrage aan agentschap RWS</i>	2.244	2.783	451	200	290		
7.03 Studiekosten waterkwaliteit	5.482	26.306	19.224	19.450	19.100	25.000	2.000
7.03.01 Studiekosten waterkwaliteit	5.482	26.306	19.224	19.450	19.100	25.000	2.000
Ontvangsten	452	717	57				
7.09 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit	452	717	57				

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van de nog niet in uitvoering genomen aanlegprojecten worden de budgetten in 2021 voor de Kaderrichtlijn Water en de waterkwaliteitsprojecten als juridisch verplicht beschouwd op de peildatum 1 januari 2021.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2034 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2034 toegelicht.

Tabel 25 Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit (bedragen x € 1.000)										
			2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
7	Investeren in waterkwaliteit	Uitgaven	78.716	130.801	132.296	96.752	154.505	116.676	114.340	109.357
7.01	Real. progr. Kaderrichtlijn water		21.221	93.295	88.647	46.342	55.191	85.144	93.340	88.357
7.02	Overige aanlegprojecten Waterkwaliteit		31.189	18.282	24.199	31.310	74.314	29.532	21.000	21.000
7.03	Studiekosten waterkwaliteit		26.306	19.224	19.450	19.100	25.000	2.000	0	0
7	Investeren in waterkwaliteit	Ontvangsten	717	57						
7.09	Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit		717	57						
			2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034
7	Investeren in waterkwaliteit	Uitgaven	21.000	21.000	2.000	0	0	0		977.443
7.01	Real. progr. Kaderrichtlijn water									571.537
7.02	Overige aanlegprojecten Waterkwaliteit		21.000	21.000	2.000					294.826
7.03	Studiekosten waterkwaliteit		0	0	0	0	0	0		111.080
7	Investeren in waterkwaliteit	Ontvangsten								774
7.09	Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit									774

C. Toelichting

7.01 Investeren waterkwaliteit

Motivering

Het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland schoon (drink)water heeft.

Producten

Verbeterprogramma Kaderrichtlijn Water

Het Verbeterprogramma Kaderrichtlijn Water bestaat uit maatregelen in de Rijkswateren die zijn geclusterd tot projecten. De projecten richten zich op het herstel van natuurlijkere overgangen tussen land en water, zoet en zout en van verbindingen, waaronder die tussen het hoofd- en regionaal watersysteem. Het betreft vooral aanlegprojecten om een meer natuurlijke inrichting van de watersystemen te bewerkstelligen. Dit moet bijdragen aan het bereiken van een goede ecologische en chemische toestand van de watersystemen, zoals de Kaderrichtlijn Water vraagt. Tevens draagt dit bij aan de doelen voor Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie.

Meetbare gegevens

De uitvoering van het verbeterprogramma is in een drietal tranches verdeeld. De tranches zijn zoveel mogelijk gekoppeld aan de planperiodes van de Kaderrichtlijn Water. De tweede tranche is gestart in 2016. De tweede

tranche bestaat uit circa 242 maatregelen. Eind 2021 wordt de tweede tranche afgerond. De verkenning voor de derde tranche (2022 – 2027) is afgerond en sinds mei 2020 in uitvoering.

Over de uitvoering van alle maatregelen, ook die worden uitgevoerd door de waterschappen en andere partijen, gericht op de ecologische en chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren in de stroomgebieden van de Rijn, Maas, Schelde, Eems en de uitvoering gericht op een goede chemische en kwantitatieve toestand van de grondwateren in de vier stroomgebieden wordt de Tweede Kamer jaarlijks geïnformeerd via De Staat van ons Water (laatste publicatie: Kamerstukken II, 2019–2020, [27 625 nr. 498](#)). Omdat de Kaderrichtlijn Water werkt met planperiodes, is een volledige beschrijving van de toestand alleen om de 6 jaar mogelijk. Het volgende moment voor een volledige beschrijving van de toestand zijn de stroomgebiedbeheerplannen die in 2021 worden vastgesteld. Het Planbureau voor de Leefomgeving rapporteert jaarlijks op basis van de beschikbare gegevens over waterkwaliteit in het Compendium voor de Leefomgeving.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Het projectbudget van KRW 2e en 3e tranche is toegenomen door de toegekende prijsbijstelling 2020.

Volgens de Europese afspraak, gemaakt in het Europees Kaderrichtlijn Water, dienen de Kaderrichtlijn Water maatregelen in 2027 opgeleverd te zijn.

Tabel 26 Projectoverzicht realisatieprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget					Kasbudget					Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig	
Projecten waterkwaliteit												
Projecten Nationaal												
KRW 1e tranche	30	30	30									
KRW 2e en 3e tranche af rondingen	625	615	53	21	93	89	46	55	85	183	2027	
Programma Realisatie	655	645	83	21	93	89	46	55	85	183		
Budget (DF 7.01.01)			83	21	93	89	46	55	85	183		

7.02 Overige investeringen waterkwaliteit

Motivering

Naast het Verbeterprogramma Waterkwaliteit Rijkswateren ten behoeve van de KRW zijn hieronder de overige aanlegprojecten inzake waterkwaliteit opgenomen.

Producten

Realisatieprogramma

Tabel 27 Projectoverzicht realisatieprogramma (bedragen in € 1 miljoen)

	Projectbudget					Kasbudget					Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 later	huidig	vorig	
Waterkwaliteit												
Projecten Nationaal												
Verruiming vaargeul Westerschelde	26	26	4	22								
Grote wateren afrondingen	168	170	0	3	15	12	9	21	21	86	2032	2032
Programma Realisatie	194	196	4	25	15	12	9	21	21	86		
Budget (DF 7.02.01)			4	25	15	12	9	21	21	86		

Grote wateren

De verkenning, uitgevoerd naar de opgaven voor natuur en waterkwaliteit in de grote wateren, laat zien dat er goede mogelijkheden zijn om de waterkwaliteit te verbeteren en de natuur te versterken, bijvoorbeeld door het terugbrengen van getij.

Op grond hiervan is de ambitie ontwikkeld om tot 2050 diverse maatregelen te treffen die gericht zijn op het voorkomen van achteruitgang van ecologische kwaliteit van de grote wateren, het bevorderen van een stabiel en samenhangend ecologisch netwerk en het creëren van ruimte voor ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Om deze ambitie verder te brengen is een programmatische aanpak gestart die nauw aansluit op lopende gebiedsprocessen, waarbij samen met overheden, marktpartijen, natuurorganisaties en stakeholders maatregelen worden uitgevoerd.

De komende jaren zullen IenW en LNV, in de vorm van de programmatische aanpak Grote Wateren, samen met de regio (Gebiedsagenda's voor de Grote Wateren) en ondersteund door Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en regionale partners de maatregelen uit de eerste en tweede tranche uitvoeren (Kamerstukken II, 2019-2020, [27 625, nr. 488](#)).

Verkenningen- en Planuitwerkingsprogramma

Het verkenningen- en planuitwerkingsprogramma dient om een probleem of een initiatief met een maatschappelijke meerwaarde te verkennen en om daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering.

Dit artikelonderdeel geeft inzicht in de stand van zaken van diverse projecten en programma's op het gebied van zoetwatervoorziening die zich in de fasen van voorbereiding tot realisatie bevinden.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

De planuitwerking van de Grevelingen krijgt naar verwachting begin 2020 een officieel startsein en zal drie jaar duren. Daarop volgt nog 2 jaar realisatie. De oorzaak van de bijgestelde planning is dat eind 2018 een verlengde opdracht is gegeven voor de verkenningsfase. Dit om de kosten voor Natura2000 beter in te kunnen schatten en het project klimaatbuust te ontwerpen. Uit het Plan van Aanpak dat nu aan de voorfase van de

planuitwerkingsfase wordt opgesteld blijkt dat de planuitwerking 3 jaar duurt. Specifieke onderzoeken die nodig zijn om eventueel een marktpartij te interesseren voor de bouw en exploitatie van de getijdencentrale is hier de oorzaak van. De realisatiefase duurt vervolgens naar inschatting 2 jaar. Verder is de prijsbijstelling 2020 van € 2 miljoen opgenomen.

Tabel 28 Projectoverzicht Verkenningen- en planuitwerkingsprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

Projectomschrijving	Budget		Planning	
	Huidig	vorig	PB of TB	Oplevering
Projecten Nationaal				
EPK Planuitwerking en verkenningen Waterkwaliteit	2	2		
Projecten Zuid-Nederland				
Getij Grevelingen	102	100	2023	2025
Totaal programma planuitwerking en verkenning	104	102		
Begroting DF 7.02.02	104	102		

PB is Projectbeslissing en TB is Trajectbesluit

7.03 studiekosten waterkwaliteit

Motivering

Dit betreft de studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en de overige studiekosten op het gebied van waterkwaliteit.

Producten

Delta-aanpak Waterkwaliteit

In de Delta-aanpak waterkwaliteit is op basis van de prioriteiten en kennisleemten bepaald waar nader onderzoek nodig is. Daarvoor is een 4-jarig programma van kracht: de Kennisimpuls Waterkwaliteit. De kennisimpuls loopt tot eind 2021. Speerpunten in de aanpak zijn het terugdringen van de problematiek van nutriënten in het grond- en oppervlaktewater, de belasting van het water door emissies van gewasbeschermingsmiddelen en tenslotte het verminderen van waterverontreiniging als gevolg van medicijnresten, microplastics en nieuwe stoffen. Daarnaast worden effectieve maatregelen geïdentificeerd. De uitvoering wordt gedaan door de kennisinstellingen KWR Watercycle Research Institute, Deltares, Wageningen Environmental Research en RIVM. In 2021 worden de verschillende onderzoeksprojecten afgerond.

In het kader van het Uitvoeringsprogramma opkomende stoffen in water wordt in tussen 2019 en 2021 een opleidingsprogramma voor vergunningverleners water aangeboden.

Verdeeld over de jaren 2019-2023 ontvangt de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) een subsidie van € 5 miljoen voor het innovatieprogramma 'microverontreinigingen uit afvalwater van rioolwaterzuiveringsinstallaties, bedoeld om innovaties op de rioolwaterzuivering te stimuleren waarmee medicijnresten en andere microverontreinigingen beter worden verwijderd.

Het merendeel van het budget in 2021 is voorzien voor de stimulering van vergaande zuivering van rioolwater, om zo medicijnresten en andere nieuwe stoffen uit het stedelijk afvalwater te verwijderen op zo'n 80 geïdentificeerde hotspots. Dit betreft budget voor stimulering van de praktische toepassing van extra zuivering op de rioolwaterzuiveringen van de waterschappen.

4. Bijlagen

Bijlage 1: Voeding van het Deltafonds en begrotingsstaat per artikelonderdeel

Tabel 29 Voeding van het Deltafonds (bedragen x € 1.000)																
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020 – 2034
1 Investeren in waterveiligheid	439.303	519.176	551.759	637.393	571.348	645.127	512.591	492.712	581.084	507.869	356.362	286.437	242.585	320.162	303.7566	967.664
1.01 Grote projecten waterveiligheid	153.978	123.174	97.422	96.424	955	11.726	23.735	13.051	71.802				8.951			601.218
Overige																
1.02 aanlegprojecten waterveiligheid	267.592	384.217	446.097	529.774	561.797	625.112	482.067	472.572	502.193	500.780	349.273	279.348	226.545	313.057	296.9076	2.237.331
1.03 Studiekosten	17.733	11.785	8.240	11.195	8.596	8.289	6.789	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.105	6.849	129.115
Ontvangsten																
1.09 investeren in waterveiligheid	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.5882	430.486
Bijdrage van hfdst XII (art.26)	251.796	354.297	397.260	484.488	420.581	502.605	357.967	337.364	425.593	352.527	184.086	107.391	62.123	155.932	143.1684	537.178
2 Investeren in zoetwatervoorziening	28.073	19.302	28.074	13.058	6.353	5.903	5.256	3.134	934	1.525						111.612
Overige																
2.02 waterinvesteringen	24.229	15.202	24.876	9.878	934	934	3.056	934	934	1.525						82.502
zoetwatervoorziening																
2.03 Studiekosten	3.844	4.100	3.198	3.180	5.419	4.969	2.200	2.200								29.110
Ontvangsten																
2.09 investeren in waterkwaliteit en zoetwatervoorzieningen																1.520
Bijdrage van hfdst XII (art.26)	26.553	19.302	28.074	13.058	6.353	5.903	5.256	3.134	934	1.525						110.092
3 Beheer, onderhoud en vervanging	150.379	154.524	145.728	167.997	195.101	253.233	169.145	172.025	213.519	207.826	187.049	306.253	296.350	240.332	233.8573	0.93.318
3.01 Watermanagement	7.458	7.458	7.458	7.458	7.484	7.484	7.484	7.695	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	110.897
Uitgaven																
3.02 Beheer onderhoud en vervanging	142.921	147.066	138.270	160.539	187.617	245.749	161.661	164.330	206.245	200.552	179.775	298.979	289.076	233.058	226.5832	982.421
Bijdrage van hfdst XII (art.26)	150.379	154.524	145.728	167.997	195.101	253.233	169.145	172.025	213.519	207.826	187.049	306.253	296.350	240.332	233.8573	0.93.318

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020 – 2034
4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	950.288
4.02 GIV/PPS	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	950.288
Uitgaven																
Bijdrage van hfdst XII (art 26)	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	950.288
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	351.075	352.173	371.339	368.358	441.598	490.951	478.299	577.557	439.113	403.795	555.395	599.470	533.470	760.843	845.197	568.633
5.01 Apparaat	261.744	258.451	245.404	236.663	242.061	247.606	242.614	242.363	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611
5.02 Overige uitgaven	77.842	74.581	69.601	67.555	67.799	67.900	66.150	67.686	64.177	63.859	63.859	63.859	63.859	63.819	63.819	63.819
5.03 Investeringsruimte	6.989	4.900	21.391	12.925	7.425	27.425	18.585	101.608	17.325	27.325	17.325	16.200	16.200	243.613	327.967	867.203
5.04 Reserveringen	4.500	14.241	34.943	51.215	124.313	148.020	150.950	165.900	116.000	71.000	232.600	277.800	211.800	211.800	211.800	211.800
5.10 Saldo afgesloten rekeningen	43.986															43.986
Bijdrage van hfdst XII (art 26)	307.089	352.173	371.339	368.358	441.598	490.951	478.299	577.557	439.113	403.795	555.395	599.470	533.470	760.843	845.197	524.647
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020 – 2034
6.09 Ten laste van begroting lenW	834.443	053.739	1.117.261	1.358.566	279.024	428.098	182.887	256.480	156.550	042.263	983.332	1.067.142	945.816	210.602	275.989	7.192.192
Bijdrage van hfdst XII (art 26)	834.443	053.739	1.117.261	1.358.566	279.024	428.098	182.887	256.480	156.550	042.263	983.332	1.067.142	945.816	210.602	275.989	7.192.192
7 Investeren in waterkwaliteit	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020 – 2034
7.01 Real. progr. Kaderrichtlijn water	78.716	130.801	132.296	96.752	154.505	116.676	114.340	109.357	21.000	21.000	2.000	0	0	0	0	977.443
Uitgaven	21.221	93.295	88.647	46.342	55.191	85.144	93.340	88.357								571.537
7.02 Overige aanlegprojecten Waterkwaliteit	31.189	18.282	24.199	31.310	74.314	29.532	21.000	21.000	21.000	21.000	2.000					294.826

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020 – 2034
7.03 Studiekosten waterkwaliteit	26.306	19.224	19.450	19.100	25.000	2.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	111.080
Ontvangsten 7.09 investeringen in waterkwaliteit	717	57														774
Bijdrage van hfdst XII (art 26)	77.999	130.744	132.296	96.752	154.505	116.676	114.340	109.357	21.000	21.000	2.000	0	0	0	0	976.669

Bijlage 2: Verdiepingsbijlage

In de verdiepingsbijlage is per productartikel een meerjarige begrotingsmutatietabel opgenomen op artikelonderdeelniveau met daarbij de aansluiting tussen de vorige stand van de begroting en de nu voorgestelde stand. Dit voor de volledige looptijd van het fonds. Bij het toelichten van de begrotingsmutaties wordt de normering die is opgenomen in de leeswijzer gehanteerd. Dit houdt in dat de begrotingsmutaties, waarbij het verschil kleiner is dan de aangegeven norm niet worden toegelicht (tenzij beleidsmatig toch relevant). De begrotingsmutaties zijn in alfabetische volgorde in de tabellen opgenomen en worden ook in deze volgorde toegelicht.

Tabel 30 Artikel 1 Investeren in waterveiligheid (bedragen x € 1.000)

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid	168.599	113.998	80.074	101.734	51.801	10.969	8.921	2.138	0				2.227		
Mutaties Voorjaarsnota 2020	- 18.433	4.254	12.844	- 9.807	- 51.166	566	14.427	10.700	70.723				6.578		
Stand eerste supplettoire wet 2020															
artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid	150.166	118.252	92.918	91.927	635	11.535	23.348	12.838	70.723				8.805		
Desaldering	87	87													
Innovatie HWBP - HWBP2	1.531	1.226			305										
Kasschuiven investeren in waterveiligheid	0	26	28	39					- 93						
Loon- en prijsbijstelling 2020	9.648	2.499	1.961	1.541	1.523	15	387	213	1.172				146		
Overheveling IK HWBP-2	8.805	2.935	2.935	2.935											
Mutaties Miljoenennota 2021	3.812	4.922	4.504	4.497	320	191	387	213	1.079	0	0	0	146	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid	153.978	123.174	97.422	96.424	955	11.726	23.735	13.051	71.802	0	0	0	8.951	0	0
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 1.02 Overige aanlegprojecten waterveiligheid	282.880	299.710	546.877	335.406	476.374	407.901	467.577	408.206	470.231	543.750	515.576	461.475	388.096	319.550	
Mutaties Voorjaarsnota 2020	- 846	81.958	- 78.311	171.912	89.538	255.048	- 7.649	54.941	60.858	- 10.588	136.428	186.320	336.354	- 84.932	
Stand eerste supplettoire wet 2020															
artikelonderdeel 1.02 Overige aanlegprojecten waterveiligheid	282.034	381.668	468.566	507.318	565.912	662.949	459.928	463.147	531.089	533.162	379.148	275.155	51.742	234.618	
Desalderingen	12.603	1.064	7.527	- 7.540	602	706	1.776	1.536	961	903	- 1.841	- 107	941	1.551	467
Extrapolatie 2034	346.501														346.501
Innovatie HWBP - HWBP2	- 1.531	- 1.226			- 305										
Kasschuiven investeren in waterveiligheid	0	170	- 236	- 28	1				93						
Kasschuiven Investeren in zoetwatervoorziening	0	- 92	- 2.023	186		- 88		184	1.833						
Kasschuiven Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	0	- 20.550	- 13.391	- 22.829	12.507	- 14.281	- 48.294	12.555	893	- 39.492	- 38.496	- 35.120	- 722	169.817	83.697
Kennisprogramma zeespiegelstijging	6.936	667	1.267	1.267	1.267	734	467								
Loon- en prijsbijstelling 2020	7.7052	5.433	6.974	8.184	7.893	8.447	9.785	7.547	7.386	7.954	5.351	3.974	3.435	- 9.310	- 3.767
Meevallers NURG	- 1.666					- 1.666									
MIRT onderzoeken Water Veiligheid	1.000	500	500												
Mutaties Miljoenennota 2021	440.895	- 14.442	2.549	- 22.469	22.456	- 4.166	- 37.753	22.105	9.424	- 28.897	- 32.383	- 29.876	4.193	174.803	78.444
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 1.02 Overige aanlegprojecten waterveiligheid	267.592	384.217	446.097	529.774	561.746	625.196	482.033	472.571	502.192	500.779	349.272	279.348	226.545	313.062	296.907

	Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020																
artikelonderdeel 1.03 Studiekosten	10.969	8.212	7.700	7.682	6.877	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997	6.997
Mutaties Voorjaarsnota 2020	6.665	2.891	1.917	4.719	3.810	2.340	690	240	240	240	240	240	240	240	240	256
Stand eerste supplettoire wet 2020	17.634	11.103	9.617	12.401	10.687	9.337	7.687	7.237	7.237	7.237	7.237	7.237	7.237	7.237	7.237	7.253
BOI 2023	1.000	500	500													4.997
Cybersecurity extrapolatie	4.997															2.000
Extrapolatie 2034	2.000															- 250
XII: Cybersecurity WV ILT	- 3.900	- 400	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250
Kennisprogramma Ruimtelijke Adaptatie	1.500	50	513	363	574											
Desaldering	200	200														
XII: Gebiedsagenda IJsselmeergebied	1.476	75	75	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102
Kasschuiven investeren in waterveiligheid	0	- 170	210	- 40												
Kennisprogramma zeespiegelstijging	- 10.311	- 1.042	- 1.892	- 1.892	- 1.892	- 984	- 717									
MIRT onderzoeken Water Veiligheid	- 1.000	- 500	- 500													
Toetsing regionale keringen in beheer van het rijk	3.987	1.361	2.026	300	300											
OCW: Uitvoering gebiedsagenda's	25	25														
Mutaties Miljoenennota 2021	99	682	- 1.377	- 1.206	- 2.040	- 1.132	- 865	- 148	- 148	- 148	- 148	- 148	- 148	- 148	- 148	6.849
Stand ontwerpbegroting 2021	17.733	11.785	8.240	11.195	8.647	8.205	6.822	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.105	6.849
artikelonderdeel 1.03 Studiekosten																
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2020	462.448	421.920	634.651	444.822	535.052	425.867	483.495	417.341	477.228	550.747	522.573	468.472	397.320	326.547	352.001	
waterveiligheid																
Totaal Uitgaven stand eerste supplettoire wet 2020	449.834	511.023	571.101	611.646	577.234	683.821	490.963	483.222	609.049	540.399	386.385	282.392	67.784	241.871	348.501	
waterveiligheid																
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021	439.303	519.176	551.759	637.393	571.348	645.127	512.590	492.711	581.083	507.868	356.361	286.437	242.585	320.167	303.756	
waterveiligheid																
Ontwerpbegroting 2020																
artikelonderdeel 1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	172.412	150.710	159.396	149.819	148.700	138.450	150.591	151.869	152.067	154.619	169.571	175.200	175.200	175.993	157.560	
Mutaties Voorjaarsnota 2020	10.899	4.143				- 1.037										
Stand eerste supplettoire wet 2020	183.311	154.853	159.396	149.819	147.663	138.450	150.591	151.869	152.067	154.619	169.571	175.200	175.993	157.560		
artikelonderdeel 1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid																
Desalderingen	12.890	1.351	7.527	- 7.540	602	706	1.776	1.536	961	903	- 1.841	- 107	941	1.551	4.057	467
Extrapolatie 2034	157.508															157.508
Loon- en prijsbijstelling 2020 ontv	39.126	2.845	2.499	2.643	2.484	2.398	2.296	2.497	2.518	2.521	2.564	2.812	2.905	2.918	2.613	2.613

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Mutaties Miljoenennota 2021	4.196	10.026	- 4.897	3.086	3.104	4.072	4.033	3.479	3.424	723	2.705	3.846	4.469	6.670	160.588
Stand ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.588
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2020 Investeren in waterveiligheid	172.412	150.710	159.396	149.819	148.700	138.450	150.591	151.869	152.067	154.619	169.571	175.200	175.993	157.560	157.508
Totaal Ontvangsten stand eerste supplementaire wet 2020 Investeren in waterveiligheid	183.311	154.853	159.396	149.819	147.663	138.450	150.591	151.869	152.067	154.619	169.571	175.200	175.993	157.560	157.508
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterveiligheid	187.507	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.588

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

Overheveling IK HWBP-2

Dit betreft een technische correctie. Bij de ontwerpbegroting 2020 is ten onrechte € 9 miljoen overgeheveld naar de apparaatskosten ten behoeve van het project Markermeerdijken. Deze overheveling wordt teruggedraaid.

Desalderingen

De aanpassing van de ontvangsten betreft met name de bijdragen Waterschappen aan het HWBP conform de geactualiseerde programmering HWBP. Deze ontvangsten worden ingezet voor hogere uitgaven binnen dit artikel.

Extrapolatie 2034

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2034 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Kasschuiven investeren in zoetwatervoorziening

Om binnen een modaliteit tot een sluitende programmering te komen, zijn budgettair neutrale kasschuiven over de diverse jaren via het aanlegprogramma noodzakelijk. De omvangrijkste kasschuif met betrekking zoetwatervoorzieningen betreft de financiering van het Nationaal Hydrologisch Instrumentarium Watermodel dat in 2021 en 2022 wordt bekostigd.

Kasschuiven Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

Om binnen het Deltafonds tot een sluitende programmering te komen zijn budgettair neutrale kasschuiven over de diverse jaren via het aanlegprogramma noodzakelijk. De omvangrijkste kasschuiven vinden plaats op de investeringsruimte om de programmering beter in lijn te brengen met de beleidsopgaven. Door middel van een kasschuif via artikel 01.02 worden de bedragen in de juiste jaren geplaatst.

Kennisprogramma Zeespiegelstijging

Deze mutatie betreft een opdracht Zeespiegelstijging aan RWS voor de coördinatie en de uitvoering van het kennisprogramma Zeespiegelstijging. Ter financiering hiervan wordt vanuit artikel 1.03 Studiekosten € 3,4 miljoen overgeboekt naar artikel 5.01 Apparaat en € 6,9 miljoen naar artikel 1.02 Overige aanlegprojecten waterveiligheid.

Cybersecurity extrapolatie

Het beschikbare bedrag voor cybersecurity wordt in 2034 geëxtrapoleerd. Hiermee is een bedrag van € 5 miljoen gemoeid.

Cybersecurity WV ILT

Een bedrag van € 3,9 miljoen wordt overgeboekt naar hoofdstuk XII ten behoeve van de ILT. Dit betreft de financiering van het toezicht van ILT op de Wet Beveiliging Netwerk- en Informatiesystemen (Wbni); deze wet regelt een meldplicht van incidenten en een zorgplicht (treffen van beveiligingsmaatregelen).

Toetsing regionale keringen in beheer van het rijk

Vanuit de beleidsreservering Rijkskanaaldijken (artikel 5.04 Reserveringen) wordt aan artikel 1.03 € 4 miljoen toegevoegd in verband met extra kosten voor het project toetsing van regionale keringen in het beheer van het Rijk € 3 miljoen en € 1 miljoen voor verkennend onderzoek naar maatregelen om keringen die niet aan de normen blijken te voldoen te verbeteren.

Tabel 31 Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening (bedragen x € 1.000)

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening	24.435	28.866	1.878	2.469	2.058	1.833	1.833	1.833	1.833						
Mutaties Voorjaarsnota 2020	- 600	- 14.004	22.500	8.531	694	919	3.006	919	919	1.500					
Stand eerste supplettoire wet 2020															
artikelonderdeel 2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening	23.835	14.862	24.378	11.000	2.752	2.752	4.839	2.752	2.752	1.500					
Kasschuiven Investeren in zoetwatervoorziening	0	92	1.925					- 184	- 1.833						
Loon- en prijsbijstelling 2020	1.344	394	406	161	15	15	50	15	15	25					
Onderzoek Zoetwatervoorziening	- 10.264		- 1.833	- 1.283	- 1.833	- 1.833	- 1.833	- 1.649							
Mutaties Miljoenennota 2021	394	340	498	- 1.122	- 1.818	- 1.818	- 1.783	- 1.818	- 1.818	25	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 2.02 Overige waterinvesteringen zoetwatervoorziening	24.229	15.202	24.876	9.878	934	934	3.056	934	934	1.525	0	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 2.03 Studiekosten	3.085	4.100	1.100	1.366	1.100	200									
Mutaties Voorjaarsnota 2020	759	167	717	167	167	167	367	551							
Stand eerste supplettoire wet 2020															
artikelonderdeel 2.03 Studiekosten	3.844	4.100	1.267	2.083	1.267	367	367	551							
Implementatie peilbesluit	5.000				2.319	2.681									
Kasschuiven Investeren in zoetwatervoorziening	0	98	- 186			88									
Onderzoek Zoetwatervoorziening	10.264		1.833	1.283	1.833	1.833	1.833	1.649							
Mutaties Miljoenennota 2021	0	0	1.931	1.097	4.152	4.602	1.833	1.649	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 2.03 Studiekosten	3.844	4.100	3.198	3.180	5.419	4.969	2.200	2.200	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2020	27.520	32.966	2.978	3.835	3.158	2.033	1.833	1.833	1.833						
Totaal Uitgaven stand eerste supplettoire wet 2020	27.679	18.962	25.645	13.083	4.019	3.119	5.206	3.303	2.752	1.500					
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021	28.073	19.302	28.074	13.058	6.353	5.903	5.256	3.134	934	1.525	0	0	0	0	0

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 2.09 Ontvangsten investeren in waterkwaliteit en zoetwatervoorzieningen	0														
Mutaties Voorjaarsnota 2020	1.520														
Stand eerste supplettoire wet 2020															
artikelonderdeel 2.09 Ontvangsten investeren in waterkwaliteit en zoetwatervoorzieningen	1.520														
Mutaties Mijoennota 2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 2.09 Ontvangsten investeren in waterkwaliteit en zoetwatervoorzieningen	1.520	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2020 Investeren in zoetwatervoorziening	0														
Totaal Ontvangsten stand eerste supplettoire wet 2020 Investeren in zoetwatervoorziening	1.520														
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in zoetwatervoorziening	1.520	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening

Implementatie peilbesluit

Vanuit de investeringsruimte artikel 5.03 wordt voor de implementatie van het flexibel peilbesluit IJsselmeergebied € 5 miljoen overgeboekt naar artikel 2.02 Studiekosten.

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

Onderzoek Zoetwatervoorziening

Ter financiering van de programmering van de beleidsonderzoeken Zoetwatervoorziening (artikel 2.02 Overige waterinvesteringen) wordt € 10,3 miljoen overgeboekt vanuit artikel 2.03 Studiekosten Zoetwatervoorziening

Tabel 32 Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging (bedragen x € 1.000)

	Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020																
artikelonderdeel 3.01																
Watermanagement		7.336	7.336	7.336	7.336	7.362	7.362	7.362	7.569	7.155	7.155	7.155	7.155	7.155	7.155	7.155
Mutaties Voorjaarsnota 2020																
Stand eerste supplettoire wet 2020																
artikelonderdeel 3.01																
Watermanagement		7.336	7.336	7.336	7.336	7.362	7.362	7.362	7.569	7.155	7.155	7.155	7.155	7.155	7.155	7.155
Extrapolatie 2034	7.155															7.155
Loon- en prijsbijstelling 2020	1.813	122	122	122	122	122	122	122	126	119	119	119	119	119	119	119
Mutaties Miljoenennota 2021																
Stand ontwerpbegroting 2021																
artikelonderdeel 3.01																
Watermanagement		7.458	7.458	7.458	7.458	7.484	7.484	7.484	7.695	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274	7.274
Ontwerpbegroting 2020																
artikelonderdeel 3.02 Beheer																
onderhoud en vervanging		125.917	134.272	131.960	159.521	160.712	218.900	162.018	164.787	204.320	196.126	178.956	284.642	284.639	224.621	
Mutaties Voorjaarsnota 2020																
Stand eerste supplettoire wet 2020																
artikelonderdeel 3.02 Beheer																
onderhoud en vervanging		17.163	10.396	4.116	- 1.623	205	- 703	- 4.920	- 4.920	- 2.460						
Functionele Inspecties en Testen (FIT)	691	59	58	78	97	117	136	146								
Extrapolatie 2034	224.621															224.621
Loon- en prijsbijstelling 2020	31.183	2.256	2.257	2.120	2.461	1.833	2.666	1.942	1.988	1.910	1.951	1.951	1.962	1.962	1.962	1.962
Stroomlijnen (meevaller)	- 2.644	- 2.557		- 87												
Stuw Grave (meevaller)	- 3.607															- 3.607
Thermisch gereinigde grond op RWS locaties	332	83	83	83	83											4.000
Extra werkzaamheden instandhouding	4.000															
Risicoreservering instandhouding	79.200					24.750	24.750	2.475	2.475	2.475	2.475	2.475	12.375	2.475	2.475	2.475
Mutaties Miljoenennota 2021																
Stand ontwerpbegroting 2021																
artikelonderdeel 3.02 Beheer																
onderhoud en vervanging		142.921	147.066	138.270	160.539	187.617	245.749	161.661	164.330	206.245	200.552	179.775	298.979	289.076	233.058	226.583
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2020 Beheer, onderhoud en vervanging		133.253	141.608	139.296	166.857	168.074	226.262	169.380	172.356	211.475	203.281	186.111	291.797	291.794	231.776	231.776
Totaal Uitgaven stand eerste supplettoire wet 2020 Beheer, onderhoud en vervanging		150.416	152.004	143.412	165.234	168.279	225.559	164.460	167.436	209.015	203.281	186.111	291.797	291.794	231.776	231.776
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Beheer, onderhoud en vervanging		150.379	154.524	145.728	167.997	195.101	253.233	169.145	172.025	213.519	207.826	187.049	306.253	296.350	240.332	233.857

Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

Extrapolatie 2034

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2034 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Stroomlijnen (meevaller)

Het project stroomlijnen is opgeleverd. Bij de decharge is melding gemaakt dat mogelijk enkel restpunten niet uitgevoerd hoefde te worden. De vrijval € 2,6 miljoen wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds artikel 5.03 Investeringsruimte).

Stuw Grave (meevaller)

Voor de kosten bij het ongeval bij Grave is de eindafrekening opgemaakt. Er is sprake van een meevaller van € 3,6 miljoen is. De kosten voor herstel bleken lager dan verwacht. De middelen worden toegevoegd aan de investeringsruimte van artikel 5.03.

Overboeking reserveringen lange termijn instandhouding

Op het artikelonderdeel beheer en onderhoud ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 t/m 2025. Daarom zijn afgelopen jaren reserveringen getroffen op artikelonderdeel 5.03. Middels deze boeking wordt de reservering ondergebracht op het artikelonderdeel voor instandhouding. Bij de uitvoeringsorganisatie RWS is eerst een uitvoeringstoets gedaan op de maakbaarheid van een extra impuls. Na afronding van de lopende validatie budgetbehoefte bij RWS zullen de reserveringen in het gewenste ritme worden gezet en waar nodig aanvullende maatregelen genomen.

Extra werkzaamheden instandhouding

Op het artikelonderdeel beheer en onderhoud ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 t/m 2025. Uit de uitvoeringstoets door RWS blijkt dat extra werkzaamheden maakbaar zijn. Daarom wordt – naast de overboeking van de reserveringen lange termijn instandhouding – aanvullend budget toegevoegd aan de artikelonderdelen voor instandhouding. Na afronding van de lopende validaties op de budgetbehoefte voor instandhouding zullen deze middelen in het gewenste ritme worden gezet en waar nodig aanvullende maatregelen worden genomen.

Tabel 33 Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Totaal mutatie															
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 4.02 GIV/PPS	13.043	51.259	50.892	222.355	61.012	59.002	58.166	57.342	56.700	55.911	55.134	54.372	53.621	53.548	
Mutaties Voorjaarsnota 2020	7247	- 9.257	- 9.023	1.836	- 1.120	- 1.231	- 1.231	- 1.230	- 1.230	- 1.229	- 1.227	- 1.226	- 628	- 927	
Stand eerste suppletioire wet 2020	20.290	42.002	41.869	224.191	59.892	57.771	56.935	56.112	55.470	54.682	53.907	53.146	52.993	52.621	
artikelonderdeel 4.02 GIV/PPS															52.889
Extrapolatie 2034															
Loon- en prijsbijstelling 2020	337	697	695	3.722	994	959	945	931	921	908	895	882	880	874	878
Mutaties Miljoenennota 2021	337	697	695	3.722	994	959	945	931	921	908	895	882	880	874	53.767
Stand ontwerpbegroting 2021	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767
artikelonderdeel 4.02 GIV/PPS															
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2020	13.043	51.259	50.892	222.355	61.012	59.002	58.166	57.342	56.700	55.911	55.134	54.372	53.621	53.548	52.889
Experimenteren cf. art. III Deltawet															
Totaal Uitgaven stand eerste suppletioire wet 2020	20.290	42.002	41.869	224.191	59.892	57.771	56.935	56.112	55.470	54.682	53.907	53.146	52.993	52.621	52.889
Experimenteren cf. art. III Deltawet															
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021	20.627	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767
Experimenteren cf. art. III Deltawet															

Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

Extrapolatie 2034

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2034 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Tabel 34 Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 5.01 Apparaat	246.146	244.355	235.161	233.620	229.417	227.131	231.788	231.787	231.056	231.056	231.056	231.056	231.056	231.056	231.056
Mutaties Voorjaarsnota 2020	3.342	3.833	3.598	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
Stand eerste supplettoire wet 2020	249.488	248.188	238.759	237.120	232.917	230.631	235.288	235.287	234.556	234.556	234.556	234.556	234.556	234.556	234.556
artikelonderdeel 5.01 Apparaat															
Extrapolatie 2034	234.556														234.556
Overheveling IK HWBP-2	- 8.805	- 2.935	- 2.935	- 2.935											
Cybersecurity	4.074	2.055	2.019												
Delta aanpak Waterkwaliteit microplastics	939	939													
Intensivering Ruimtelijke Adaptatie	488	488													
Kennisprogramma zeespiegelstijging	3.375	375	625	625	625	250	250								
Loon- en prijsbijstelling 2020	106.764	7.512	7.463	7.131	7.004	6.936	7.076	7.076	7.055	7.055	7.055	7.055	7.055	7.055	7.055
Capaciteit RWS	10.778	1.125	1.853	1.774	- 5.278	1.515	9.789								
Vervolgaanpak bezien vergunningen	1.000	250	750												
Mutaties Miljoenennota 2021	12.256	10.263	6.645	- 457	9.144	16.975	7.326	7.076	7.055	7.055	7.055	7.055	7.055	7.055	241.611
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 5.01 Apparaat	261.744	258.451	245.404	236.663	242.061	247.606	242.614	242.363	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611	241.611
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven	68.111	68.365	66.591	66.404	66.663	65.075	65.071	66.582	63.129	62.818	62.818	62.818	62.818	62.818	62.779
Mutaties Voorjaarsnota 2020	671	777	1.609												
Stand eerste supplettoire wet 2020															
artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven	68.782	69.142	68.200	66.404	66.663	65.075	65.071	66.582	63.129	62.818	62.818	62.818	62.818	62.779	
Cybersecurity	7.335	3.719	3.616												62.779
Extrapolatie 2034	62.779														
Functionele Inspecties en Testen (FIT)	477	233	88	68	49	29	10								
Intensivering Ruimtelijke Adaptatie	386	386													
XII: Maatwerk KNMI-RWS	- 950	- 950													
XII: Klimaatadaptatie en Bestuur	- 100	- 100													
Landelijk Meetnet Water	4.845	4.845													
Loon- en prijsbijstelling 2020	16.188	1.143	1.149	1.133	1.102	1.079	1.079	1.104	1.048	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041	1.040
Opdracht VNAC Cyber Security big data	570	170	200	200											
Staf delatcommissaris extrapolatie	1.736					1.736									
Mutaties Miljoenennota 2021	9.060	5.439	1.401	1.151	1.136	2.825	1.079	1.104	1.048	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041	63.819
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven	77.842	74.581	69.601	67.555	67.799	67.900	66.150	67.686	64.177	63.859	63.859	63.859	63.859	63.819	63.819
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte	17.450	20.300	23.800	45.700	72.050	81.441	70.907	127.958	38.675	28.675	18.675	71.984	217.402	339.588	

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Mutaties Voorjaarsnota 2020	- 12.193	- 1.829	184	8.252	4.606	- 8.105	- 6.466	22.284	- 18.875	1.125	- 1.995	- 14.251	562	11.071	
Stand eerste supplettoire wet 2020 artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte	5.257	18.471	23.984	53.952	76.656	73.336	64.441	150.242	19.800	29.800	16.680	57.733	217.964	350.659	
3e pakket zoetwater	-								- 42.000	- 42.000	- 42.000	- 42.000	- 42.000	- 42.000	- 42.000
BOI 2023	- 1.000	- 500	- 500												
Cybersecurity	- 11.409	- 5.774	- 5.635												309.096
Extrapolatie 2034	309.096														
XII: Cybersecurity WV extrapolatie	- 4.997														- 4.997
Delta Programma Ruimtelijke Adaptatie	- 15.000		- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500						
Functionele Inspecties en Testen (FIT)	- 1.168	- 292	- 146	- 146	- 146	- 146	- 146	- 146	- 146						
Implementatie peilbesluit	- 5.000				- 2.319	- 2.681									
Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie	200.000	- 5.000	- 10.000	- 20.000	- 40.000	- 40.000	- 40.000	- 40.000	- 45.000						
Intensivering Ruimtelijke Adaptatie	- 437	- 437													
Kasschuiven Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	0	19.139	10.852	23.082	13.268	43.294	- 2.555	- 893	39.492	38.496	35.120	722	169.817	- 83.697	46.294
Landelijk Meetnet Water	- 4.845	- 4.845													
Loon- en prijsbijstelling 2020	80.917	- 3.590	- 4.514	- 4.514	- 4.514	- 4.514	6.075	6.489	6.763	7.759	10.648	12.120	12.528	25.121	19.574
Meevaller NURG	1.666					1.666									
Noordzeekoord	- 46.800	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254				
Stroomlijnen (meevaller)	2.644	2.557	87												
Reservering Plastic Zwerfafval Rivieren	- 8.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000	- 2.000										
reservering WBI 2024 tm 2035	- 1.000				- 500	- 500									
Capaciteit RWS	- 10.778	- 1.125	- 1.853	- 1.774	5.278	- 1.515	- 9.789								
Staf deltacommisaris extrapolatie	- 1.736					- 1.736									
Stuw Grave (meevaller)	3.607										3.607				
Thermisch gereinigde grond op RWS locaties	- 332	- 83	- 83	- 83											
Extra werkzaamheden instandhouding	- 4.000														- 4.000
Risicoreservering instandhouding	- 79.200							- 24.750	- 2.475	- 2.475	- 2.475	- 12.375	- 2.475	- 2.475	
Mutaties Miljoenennota 2021	1.732	- 13.571	- 2.593	- 41.027	- 69.231	- 45.911	- 45.855	- 48.633	- 2.474	- 2.474	646	- 41.533	201.764	- 107.051	327.967
Stand ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte	6.989	4.900	21.391	12.925	7.425	27.425	18.586	101.609	17.326	27.326	17.326	16.200	16.200	243.608	327.967
Ontwerpbegroting 2020 artikelonderdeel 5.04 Reserveringen	9.500	15.189	25.789	31.789	87.600	94.400	109.400	109.400	65.000	150.000	235.800	235.800	169.800	169.800	
Mutaties Voorjaarsnota 2020	- 5.000	- 6.600	- 4.420	- 4.500	- 9.300	5.620	9.050	9.000	9.000	9.000	121.000	- 43.200			

	Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Stand eerste supplettoire wet 2020																
artikelonderdeel 5.04 Reserveringen		4.500	8.589	21.369	27.289	78.300	100.020	118.450	118.400	74.000	29.000	192.600	235.800	169.800	169.800	
3e pakket zoetwater	294.000								42.000	42.000	42.000	42.000	42.000	42.000	42.000	42.000
Extrapolatie 2034	169.800															169.800
XII: Beleidsreservering Intensivering																
Ruimtelijke Adaptie	- 911		- 911													
Kennisprogramma Ruimtelijke Adaptatie	- 1.500	- 50	- 513	- 363	- 574											
Kennisprogramma Ruimtelijke Adaptatie	15.000			2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500							
Grote wateren	- 2.000										- 2.000					
Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie	200.000		5.000	10.000	20.000	40.000	40.000	40.000	40.000	45.000						
Intensivering Ruimtelijke Adaptatie	- 437															
Kasschuiven Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	0	1.411	2.539	- 263	300	1.013	5.000	- 10.000								
Reservering Plastic Zwerfafval Rivieren	8.000		2.000	2.000	2.000	2.000										
Reservering WBI 2024 tm 2035	1.000					500	500									
Toetsing regionale keringen in beheer van het rijk	- 3.987	- 1.361	- 2.026	- 300	- 300											
Mutaties Miljoenennota 2021		0	5.652	13.574	23.926	46.013	48.000	32.500	47.500	42.000	42.000	40.000	42.000	42.000	42.000	211.800
Stand ontwerpbegroting 2021		4.500	14.241	34.943	51.215	124.313	148.020	150.950	165.900	116.000	71.000	232.600	277.800	211.800	211.800	211.800
artikelonderdeel 5.04 Reserveringen																
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2020																
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven		341.207	348.209	351.341	377.513	455.730	468.047	477.166	535.727	397.860	472.549	548.349	601.658	681.076	803.223	772.741
Totaal Uitgaven stand eerste supplettoire wet 2020																
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven		328.027	344.390	352.312	384.765	454.536	469.062	483.250	570.511	391.485	356.174	506.654	590.907	685.138	817.794	776.241
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021																
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven		351.075	352.173	371.339	368.358	441.598	490.951	478.300	577.558	439.114	403.796	555.396	599.470	533.470	760.838	845.197
Ontwerpbegroting 2020																
artikelonderdeel 5.10 Saldo afgesloten rekeningen																
Mutaties Voorjaarsnota 2020		43.986														
Stand eerste supplettoire wet 2020																
artikelonderdeel 5.10 Saldo afgesloten rekeningen		43.986														
Mutaties Miljoenennota 2021		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Stand ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 05.10 Saldo afgesloten rekeningen	43.986	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2020															
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven															
Totaal Ontvangsten stand eerste supplettoire wet 2020															
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	43.986														
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021															
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	43.986														

Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

3e pakket zoetwater

Voor het 2^e pakket Zoetwater is € 150 miljoen gereserveerd voor de periode 2022-2027. Dit betreft voortzetting van het beleid (vervolg op het 1e pakket zoetwater) om schade ten gevolge van droogte en verzilting te voorkomen. De droogte in 2018 en 2019 heeft laten zien dat we meer moeten doen om problemen, zoals op de hoge zandgronden en in IJsselmeergebied, te voorkomen. Daarvoor wordt voor het 3e pakket zoetwater in het Deltafonds vanaf 2028 jaarlijks € 42 miljoen gereserveerd, in totaal € 294 miljoen in de periode 2028-2034.

Extrapolatie 2034

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2034 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Overheveling IK HWBP-2

Dit betreft een technische correctie. Bij de ontwerpbegroting 2020 is ten onrechte € 9 miljoen overgeheveld naar de apparaatskosten ten behoeve van het project Markermeerdijken. Deze overheveling wordt teruggedraaid.

Cybersecurity

Dit betreft middelen voor de versterking van de Cybersecurity van RWS. De beveiliging van de primaire processen is nodig om het cyberrisico te verlagen naar een acceptabel niveau voor RWS. De voorgestelde maatregelen zijn door een beperkte beschikbaarheid van mensen en middelen nog niet uitgevoerd en worden met het veranderde dreigingsbeeld als noodzakelijk gezien. Hiermee wordt invulling gegeven aan de toezeggingen die gedaan zijn naar aanleiding van het Algemene Rekenkamerrapport, waaronder het Security Operating Centre (SOC) voor detectie en response uit te breiden. Het omvat een pakket aan maatregelen om de organisatie te verstevigen en daarmee de prestaties op de netwerken die in beheer zijn van RWS preventief te wapenen tegen een toenemende dreiging en waar nodig aanvallen te detecteren en te verhelpen. Vanuit de investeringsruimte (artikel 5.03) wordt € 7,3 miljoen aan artikel 5.01 Apparaat en € 4,1 miljoen aan artikel 5.02 Overige uitgaven toegevoegd.

Kennisprogramma Zeespiegelstijging

Deze mutatie betreft een opdracht Zeespiegelstijging aan RWS voor de coördinatie en de uitvoering. Ter financiering hiervan wordt vanuit artikel 1.03 Studiekosten € 3,4 miljoen overgeboekt naar artikel 5.01 Apparaat en € 6,9 miljoen naar artikel 1.02 Overige aanlegprojecten waterveiligheid.

Reservering Plastic Zwerfafval Rivieren

In het kader van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie en het beleidsprogramma microplastics wordt gewerkt aan preventie van plastic zwerfafval in de zee dat uiteenvalt in microplastics. Hiervoor zijn maatregelen nodig, zowel aan de bron als in de afval- en waterketen zelf. Afvangen van plastics

uit rivieren en deze circulair verwerken draagt bij aan de waterkwaliteit en de Europees wettelijke afspraken in de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. Momenteel wordt gewerkt aan een plan van aanpak met concrete maatregelen. Vanuit de investeringsruimte artikel 5.03 wordt in de periode 2021 tot en met 2024 € 2 miljoen per jaar overgeheveld naar artikel 5.04 Reserveren voor het vormen van een reservering Plastic Zwerfafval Rivieren.

Capaciteit RWS

Jaarlijks herijkt RWS de capaciteitsbehoefte aan de hand van de meerjarige productieopgave. Hieruit volgt dit jaar een toenemende capaciteitsbehoefte als gevolg van een groei van de productieopgave, met name voor instandhouding van de infrastructuur. Daarom wordt de capaciteit van RWS verder opgebouwd. De middelen hiervoor worden vanuit de investeringsruimte toegevoegd aan de budgetten voor netwerkgebonden kosten.

Stroomlijnen (meevaller)

Het project stroomlijnen is opgeleverd. Bij de decharge is melding gemaakt dat mogelijk enkel restpunten niet uitgevoerd hoefde te worden. De vrijval € 2,6 miljoen wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds artikel 5.03 Investeringsruimte).

Stuw Grave (meevaller)

Voor de kosten bij het ongeval bij Grave is de eindafrekening opgemaakt. Er is sprake van een meevaller van € 3,6 miljoen is. De kosten voor herstel bleken lager dan verwacht. De middelen worden toegevoegd aan de investeringsruimte van artikel 5.03.

Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie

In het bestuursakkoord ruimtelijke adaptatie is afgesproken dat lenW een tijdelijke impulsregeling zal uitwerken. Vooruitlopend op de verdere uitwerking en inwerkingtreding van de impulsregeling wordt, zoals in het bestuursakkoord is afgesproken, een beleidsreservering van € 200 miljoen in het Deltafonds opgenomen.

Kennisprogramma Ruimtelijke Adaptatie

In de voorbereiding van de impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie is gebleken dat niet alleen behoefte is aan middelen voor de uitvoering van maatregelen, maar ook voor kennis en kennisdeling ten behoeve van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De middelen zijn onder andere nodig voor nader onderzoek van risico's van klimaatverandering, onderzoek voor onderbouwing van maatregelen, het ontwikkelen van een monitoringssysteem, communicatie, instandhouding van het kennisportaal ruimtelijkeadaptatie.nl, de klimaateffectatlas en het Platform Samen Klimaatbestending. In het kader hiervan wordt van uit de investeringsruimte € 15 miljoen overgeboekt naar artikel 5.04 als beleidsreservering Ruimtelijke Adaptatie.

Voor de financiering van de te verstrekken meerjarige verplichting actualiseren en beheren van de Klimaateffectatlas van € 0,2 miljoen alsmede Kennisportaal van € 1,1 miljoen en de Communicatieopdracht klimaatadaptatie van € 0,2 miljoen (artikel 1.03 Studiekosten) wordt € 1,5 miljoen uit de beleidsreservering Ruimtelijke Adaptatie beschikbaar gesteld.

Toetsing regionale keringen in beheer van het rijk

Vanuit de beleidsreservering Rijkskanaaldijken (artikel 5.04 Reserveringen) wordt aan artikel 1.03 € 4 miljoen toegevoegd in verband met extra kosten voor het project toetsing van regionale keringen in het beheer van het Rijk € 3 miljoen en € 1 miljoen voor verkennend onderzoek naar maatregelen om keringen die niet aan de normen blijken te voldoen te verbeteren.

Overboeking reserveringen lange termijn instandhouding

Op het artikelonderdeel beheer en onderhoud ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 t/m 2025. Daarom zijn afgelopen jaren reserveringen getroffen op artikelonderdeel 5.03. Middels deze boeking wordt de reservering ondergebracht op het artikelonderdeel voor instandhouding. Bij de uitvoeringsorganisatie RWS is eerst een uitvoeringstoets gedaan op de maakbaarheid van een extra impuls. Na afronding van de lopende validatie budgetbehoefte bij RWS zullen de reserveringen in het gewenste ritme worden gezet en waar nodig aanvullende maatregelen genomen.

Extra werkzaamheden instandhouding

Op het artikelonderdeel beheer en onderhoud ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 t/m 2025. Uit de uitvoeringstoets door RWS blijkt dat extra werkzaamheden maakbaar zijn. Daarom wordt – naast de overboeking van de reserveringen lange termijn instandhouding – aanvullend budget toegevoegd aan de artikelonderdelen voor instandhouding. Na afronding van de lopende validaties op de budgetbehoefte voor instandhouding zullen deze middelen in het gewenste ritme worden gezet en waar nodig aanvullende maatregelen worden genomen.

Noordzeeakkoord

Ter financiering van het Noordzeeakkoord wordt vanuit de programma-ruimte € 46,8 miljoen overgeboekt naar hoofdstuk XII artikel 99 Nog onverdeeld. Het kabinet stelt voor de uitvoering van het Noordzeeakkoord een transitiebedrag van € 200 miljoen euro tot en met 2030 beschikbaar. Dit budget is bedoeld voor sanering en verduurzaming van de visserij, voor natuurherstel, monitoring en onderzoek, voor het de veilige doorvaart binnen de aan te leggen windparken en voor extra handhaving door de NVWA. Het aandeel dat gefinancierd wordt vanuit het Deltafonds bedraagt € 46,8 miljoen.

Tabel 35 Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk (bedragen x € 1.000)

	Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020																
artikelonderdeel 6.09 Ten laste van begroting lenW		932.239	962.738	1.132.529	1.148.340	1.129.016	1.138.423	1.131.267	1.119.649	993.029	1.127.869	1.142.596	1.241.099	1.247.818	1.257.534	
Mutaties Voorjaarsnota 2020		105.688	81.542	- 26.046	197.284	140.016	277.607	31.774	116.985	143.675	105.452	- 179.110	198.057	326.102	- 71.032	
Stand eerste supplettoire wet 2020 artikelonderdeel 6.09 Ten laste van begroting lenW		826.551	1.044.280	1.106.483	1.345.624	1.269.032	1.416.030	1.163.041	1.236.634	1.136.704	1.022.417	963.486	1.043.042	921.716	1.186.502	
XII: Beleidsreservering Intensivering Ruimtelijke Adaptie	- 911		- 911													
XII: Cybersecurity WV ILT	- 3.900	- 400	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250	- 250
XII: Gebiedsagenda IJsselmeergebied	1.476	75	75	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102
XII: Maatwerk KNMI-RWS	- 950	- 950														
XII: Klimaatadaptatie en Bestuur	- 100	- 100														
Extrapolatie 2034	1.251.889															1.251.889
Loon- en prijsbijstelling 2020 ontv	312.681	14.051	15.431	15.866	18.235	14.395	16.471	24.248	24.248	24.248	24.248	24.248	24.248	24.248	24.248	24.248
LNV: Beheerautoriteit Wadden	- 3.200	- 610	- 815	- 885	- 890											
Noordzeekoörd	- 46.800	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.255	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254	- 4.254
XII: Opdracht VNAC Cyber Security big data	570	170	200	200												
XII: Subsidie Milieu Centraal bijdrage DF microplastics	- 80	- 64	- 16													
OCW: Uitvoering gebiedsagenda's VWS: microplastics	25	25														
Mutaties Miljoenennota 2021		7.892	9.459	10.778	12.942	9.992	12.068	19.846	19.846	19.846	19.846	19.846	24.100	24.100	24.100	24.100
Stand ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 6.09 Ten laste van begroting lenW		834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098	1.182.887	1.256.480	1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.210.602	1.275.989
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2020 Bijdragen andere begrotingen Rijk		932.239	962.738	1.132.529	1.148.340	1.129.016	1.138.423	1.131.267	1.119.649	993.029	1.127.869	1.142.596	1.241.099	1.247.818	1.257.534	1.251.899
Totaal Ontvangsten stand eerste supplettoire wet 2020 Bijdragen andere begrotingen Rijk		826.551	1.044.280	1.106.483	1.345.624	1.269.032	1.416.030	1.163.041	1.236.634	1.136.704	1.022.417	963.486	1.043.042	921.716	1.186.502	1.251.899
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Bijdragen andere begrotingen Rijk		834.443	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098	1.182.887	1.256.480	1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.210.602	1.275.989

Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

Extrapolatie 2034

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2034 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Cybersecurity WV ILT

Een bedrag van € 3,9 miljoen wordt overgeboekt naar hoofdstuk XII ten behoeve van de ILT. Dit betreft de financiering van het toezicht van ILT op de Wet Beveiliging Netwerk- en Informatiesystemen (Wbni); deze wet regelt een meldplicht van incidenten en een zorgplicht (treffen van beveiligingsmaatregelen).

Naar LNV: Beheersautoriteit wadden

Dit betreft een overboeking van € 3,2 miljoen naar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor de periode 2020 tot en met 2023 ten behoeve van de financiering van de door LNV, IenW en provincies Groningen, Noord-Holland en Friesland opgerichte Beheerautoriteit Waddenzee. De beheerautoriteit is gepositioneerd onder LNV. Doel van de Beheerautoriteit is om te komen tot een beter samenhangend en afgestemd beheer van de Waddenzee op het gebied van natuur-, vis- en waterbeheer.

Noordzeeakkoord

Ter financiering van het Noordzeeakkoord wordt vanuit de programma-ruimte € 46,8 miljoen overgeboekt naar hoofdstuk XII artikel 99 Nog onverdeeld. Het kabinet stelt voor de uitvoering van het Noordzeeakkoord een transitiebedrag van € 200 miljoen euro tot en met 2030 beschikbaar. Dit budget is bedoeld voor sanering en verduurzaming van de visserij, voor natuurherstel, monitoring en onderzoek, voor het de veilige doorvaart binnen de aan te leggen windparken en voor extra handhaving door de NVWA. Het aandeel dat gefinancierd wordt vanuit het Deltafonds bedraagt € 46,8 miljoen.

Tabel 36 Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit (bedragen x € 1.000)

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 701 Real. progr.	47.612	81.520	53.873	50.284	53.690	93.662	91.818	86.919							
Kaderrichtlijn water															
Mutaties Voorjaarsnota 2020	-26.737	10.253	33.328	-4.698	601	-9.907									
Stand eerste suppletore wet 2020															
artikelonderdeel 701 Real. progr.	20.875	91.773	87.201	45.586	54.291	83.755	91.818	86.919							
Kaderrichtlijn water															
Loon- en prijsbijstelling 2020	9.319	346	1.522	1.446	756	1.389	1.522	1.438							
Mutaties Miljoenennota 2021	346	1.522	1.446	756	900	1.389	1.522	1.438	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 701 Real. progr.	21.221	93.295	88.647	46.342	55.191	85.144	93.340	88.357	0	0	0	0	0	0	0
Kaderrichtlijn water															
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 702 Overige	30.424	26.484	49.444	23.393	0										
aanlegprojecten Waterkwaliteit															
Mutaties Voorjaarsnota 2020	931	-7.438	-24.555	8.445	73.444	29.393	21.000	21.000	21.000	21.000					
Stand eerste suppletore wet 2020															
artikelonderdeel 702 Overige	31.355	19.046	24.889	31.838	73.444	29.393	21.000	21.000	21.000	21.000					
aanlegprojecten Waterkwaliteit															
Grote wateren	2.000										2.000				
Loon- en prijsbijstelling 2020	2.061	444	51	195	362	870	139								
LNV : Beheerautoriteit Wadden	-3.200	-610	-815	-885	-890										
Mutaties Miljoenennota 2021	-166	-764	-690	-528	870	139	0	0	0	0	2.000	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 702 Overige	31.189	18.282	24.199	31.310	74.314	29.532	21.000	21.000	21.000	21.000	2.000	0	0	0	0
aanlegprojecten Waterkwaliteit															
Ontwerpbegroting 2020															
artikelonderdeel 703 Studiekosten	49.476	9.990	9.450	9.100	1.000	2.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
waterkwaliteit															
Mutaties Voorjaarsnota 2020	-21.867	10.000	10.000	10.000	24.000										
Stand eerste suppletore wet 2020															
artikelonderdeel 703 Studiekosten	27.609	19.990	19.450	19.100	25.000	2.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
waterkwaliteit															
Delta aanpak Waterkwaliteit microplastics	-939	-939													
XII: Subsidie Milieu Centraal bijdrage DF microplastics	-80	-64	-16												
Vervolgaanpak bezien vergunningen	-1.000	-250	-750												
VWS: microplastics	-50	-50													
Mutaties Miljoenennota 2021	-1.303	-766	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Totaal mutatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Stand ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit	26.306	19.224	19.450	19.100	25.000	2.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2020 Investeren in waterkwaliteit	127.512	117.994	112.767	82.777	54.690	95.662	91.818	86.919	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Uitgaven stand eerste supplettoire wet 2020 Investeren in waterkwaliteit	79.839	130.809	131.540	96.524	152.735	115.148	112.818	107.919	21.000	21.000	0	0	0	0	0
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterkwaliteit	78.716	130.801	132.296	96.752	154.505	116.676	114.340	109.357	21.000	21.000	2.000	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2020 artikelonderdeel 7.09 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit	332	508													
Mutaties Voorjaarsnota 2020	385	- 451													
Stand eerste supplettoire wet 2020 artikelonderdeel 7.09 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit	717	57													
Mutaties Mijjoenennota 2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 7.09 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit	717	57	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2020 Investeren in waterkwaliteit	332	508													
Totaal Ontvangsten stand eerste supplettoire wet 2020 Investeren in waterkwaliteit	717	57													
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterkwaliteit	717	57	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit

Loon- en prijsbijstelling 2020

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranche 2020 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met loon- en prijsbijstelling.

Grote Wateren

Vanuit artikelonderdeel 5.04 reserveringen is € 158 miljoen middels de 1e suppletoire begroting 2020 van de beleidsreservering Grote wateren (in de periode 2020 tot en met 2029 overgeboekt naar het programma Grote Wateren op artikel 7.02 Overige aanlegprojecten waterkwaliteit (*Kamerstukken II, 2019-2020, 27625, nr. 488*). Met de uitvoering van het plan aanpak Grote Wateren worden diverse projecten/maatregelen uitgevoerd die bijdragen aan de verbetering van de ecologische waterkwaliteit en worden eerder verloren en ontbrekende leefgebieden aangelegd. De overboeking had € 160 miljoen moeten bedragen. Met deze mutatie wordt de ontbrekende € 2 miljoen overgeboekt.

Naar LNV: Beheersautoriteit wadden

Dit betreft een overboeking van € 3,2 miljoen naar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor de periode 2020 tot en met 2023 ten behoeve van de financiering van de door LNV, IenW en provincies Groningen, Noord-Holland en Friesland opgerichte Beheerautoriteit Waddenzee. De beheerautoriteit is gepositioneerd onder LNV. Doel van de Beheerautoriteit is om te komen tot een beter samenhangend en afgestemd beheer van de Waddenzee op het gebied van natuur-, vis- en waterbeheer.

Vervolg aanpak bezien vergunningen

Dit betreft een bijdrage aan RWS voor het uitvoeren van de inhaalslag bezien watervergunningen, gericht op het binnen 2 jaar (na aanvang) van het bezien van de meest risicovolle bedrijven/vergunningen. Hiervoor wordt € 1 miljoen van artikel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit naar 5.01 Apparaat geboekt.

Bijlage 3: Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma

Bijdragen		Oorspronkelijke financiering								
		Totaal	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026-2034
Waterschappen	Totaal	251	251	0	0	0	0	0	0	0
<i>Spoedwet</i>	<i>HWBP-2</i>	239	239	0	0	0	0	0	0	0
	<i>HWBP</i>	4	4	0	0	0	0	0	0	0
<i>Overige bijdrage</i>	<i>HWBP-2</i>	8	8	0	0	0	0	0	0	0
Rijk	Totaal	1.015	851	39	39	86	0	0	0	0
<i>Oorspronkelijke financiering</i>	<i>HWBP-2</i>	967	847	39	39	41	0	0	0	0
	<i>HWBP</i>	49	4	0	0	45	0	0	0	0
Totaal bijdragen oorspronkelijke financiering		1.267	1.102	39	39	86	0	0	0	0
Bijdragen		Bestuursakkoord Water								
		Totaal	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026-2034
Waterschappen	Totaal (50%)	4.065	1.094	207	198	194	198	198	198	1.779
	<i>HWBP-2</i>	799	742	57	0	0	0	0	0	0
	<i>HWBP</i>	2.642	289	118	161	154	153	148	143	1.477
	Projectgebonden aandeel (10%)	623	62	29	37	43	45	50	55	302
Rijk	Totaal (50%)	4.065	823	136	243	281	214	239	300	1.828
	<i>HWBP-2</i>	696	395	44	51	29	89	0	10	78
	<i>HWBP</i>	3.369	428	92	192	252	125	239	291	1.750
Rijksbijdrage Rijkskeringen HWBP		640	11	6	9	25	24	29	46	489
Totaal bijdragen Bestuursakkoord Water		8.769	1.928	346	450	504	436	466	544	4.096
Totaal bijdragen		10.036	3.030	385	489	590	436	466	544	4.096
Uitgaven		Gezamenlijke uitgaven Rijk en Waterschappen								
		Totaal	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026-2034
HWBP-2	Totaal	2.452	2.020	128	89	68	89	0	0	58
	<i>Waterschapsprojecten</i>	2.452	2.020	128	89	68	89	0	0	58
HWBP	Totaal (100%)	6.602	779	277	385	479	461	513	565	3.142
	<i>Waterschapsprojecten</i>	5.607	562	229	332	417	403	450	496	2.718
	<i>Programmabureau</i>	78	31	4	3	3	3	3	3	27
	<i>Innovatie</i>	273	118	13	10	10	10	10	10	91
	<i>HWBP: opleidingen nieuwe normering/waterveiligheid</i>	21	6	5	3	2	1	1	1	4
	Projectgebonden aandeel (10%)	623	62	25	37	46	45	50	55	302
Totaal gezamenlijke uitgaven Rijk en Waterschappen		9.054	2.799	404	475	548	550	514	565	3.200
			717	251	349	433	417	463	510	
Uitgaven		Uitgaven Rijk								
		Totaal	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026-2034
HWBP-2	Totaal	258	212	13	1	1	1	0	10	20
	<i>Rijksprojecten</i>	189	157	9	0	0	0	0	10	13
	<i>Interne kosten</i>	24	21	3	0	0	0	0	0	0
	<i>Programmabureau</i>	46	34	2	1	1	1	0	0	7
HWBP	Totaal	724	19	10	14	30	29	34	51	535
	<i>Rijksprojecten</i>	640	11	6	9	25	24	29	46	489
	<i>Interne kosten</i>	84	8	5	5	5	5	5	5	46
Totaal uitgaven Rijk		982	231	23	15	31	30	34	61	556
			0							
Totaal uitgaven		10.036	3.030	428	490	579	580	548	626	3.755

Toelichting bij het extracomptabele overzicht voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma

Conform het wetsvoorstel doelmatigheid en bekostiging Hoogwaterbescherming wordt in de jaarlijkse begroting en verantwoording van het Deltafonds een extra-comptabel overzicht opgenomen waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe de bijdragen van het Rijk en waterschappen zich verhouden tot de uitgaven van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor een nadere toelichting op de bekostigingssystematiek van het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt verwezen naar de memorie van toelichting van het voornoemde wetsvoorstel. Het extracomptabele overzicht is als volgt opgebouwd:

De ontvangsten en bijdragen van de waterschappen respectievelijk het Rijk.

1. De bijdrage van de waterschappen bestaat uit de volgende drie elementen.

- a. De jaarlijkse bijdragen van de waterschappen in de periode 2011–2013 aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma die voortvloeien uit de Spoedwet.
- b. De bijdragen die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water: totaal € 131 miljoen in 2014 en jaarlijks € 181 miljoen vanaf 2015. Vanaf 2016 worden deze bedragen geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het Ministerie van Financiën. De bijdragen van de waterschappen bestaan uit een projectgebonden aandeel voor het HWBP dat door de betreffende beheerder direct wordt betaald en een solidariteitsdeel dat via het Deltafonds wordt verevend. Het projectgebonden aandeel bedraagt 10% van de (bruto) begrote uitgaven voor waterschapsprojecten binnen het HWBP.
- c. Incidentele ontvangsten bijvoorbeeld in het kader van de eindafrekening van projecten.

2. De bijdrage van het Rijk bestaat uit de volgende drie elementen:

- a. De bijdrage van het Rijk zoals vastgelegd in de bijlage van het Bestuursakkoord Water (nadere toelichting op het onderdeel «Financiering van een beheersbaar programma voor de waterkeringen» van het Bestuursakkoord Water), uitgaande van het toen beschikbare budget binnen de Rijksbegroting voor het Hoogwaterschermingsprogramma.
- b. De bijdragen die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water: € 131 miljoen in 2014 en € 181 miljoen vanaf 2015. Vanaf 2016 worden deze bedragen geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het Ministerie van Financiën, geïndexeerd met terugwerkende kracht ten opzichte van het prijspeil 2011. Het jaarbedrag prijspeil 2020 bedraagt € 197 miljoen (inclusief project gebonden aandeel).
- c. De bijdrage van het Rijk aan de maatregelen voor rijkskeringen.

De uitgaven voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma en het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma

De uitgaven ten behoeve van hoogwaterbeschermingsmaatregelen bestaan uit:

- a. Waterschapsprojecten: de subsidies (Lees: bij HWBP 100 respectievelijk 90% van de kosten van een sober en doelmatig ontwerp) voor versterkingen van primaire keringen in beheer van de waterschappen.
- b. Rijksprojecten: de kosten van versterkingen van primaire keringen in beheer van het Rijk. Deze uitgaven komen voor wat betreft het HWBP volledig ten laste van het Rijk.
- c. Programmabureau: de kosten van het programmabureau.
- d. Het projectgebonden aandeel van 10%: wordt door de betreffende beheerder zelf direct betaald.

- e. De interne kosten hebben betrekking op de kosten van de inzet van Rijkswaterstaat-medewerkers binnen de programmabureaus en maken voor de bekostigingssystematiek geen deel uit van de programmabudgetten. Deze kosten vallen onder de 50/50 verdeling en zijn daarom afzonderlijk weergegeven.
- f. Innovatie: Betreft innovaties waaronder de projectoverstijgende verkenningen. Deze kosten vallen onder de 50/50 verdeling. De subsidie beschikking betreft hier 100% bijdrage.

De uitgaven die vallen onder a), c) en f) worden door Rijk en waterschappen voor ieder de helft bekostigd.

De kasschuiven die voortvloeien uit de verschillen tussen de geraamde en begrote uitgaven.

De ontvangsten van de waterschappen vormen een deel van de uitgaven voor het HWBP. Het andere deel wordt bekostigd door het Rijk. De uitgaven van het HWBP in de begroting wordt in een bepaald uitgaventempo geraamd. Deze kasplanning komt tot stand op basis van de plannings van de diverse projecten, ingediend door de waterschappen (en RWS). Indien de daadwerkelijke uitgaven afwijken van de geraamde uitgaven of plannings van projecten wijzigen worden de uitgavenbudgetten aangepast door middel van kasschuiven binnen de kaders van de lenW-begroting.

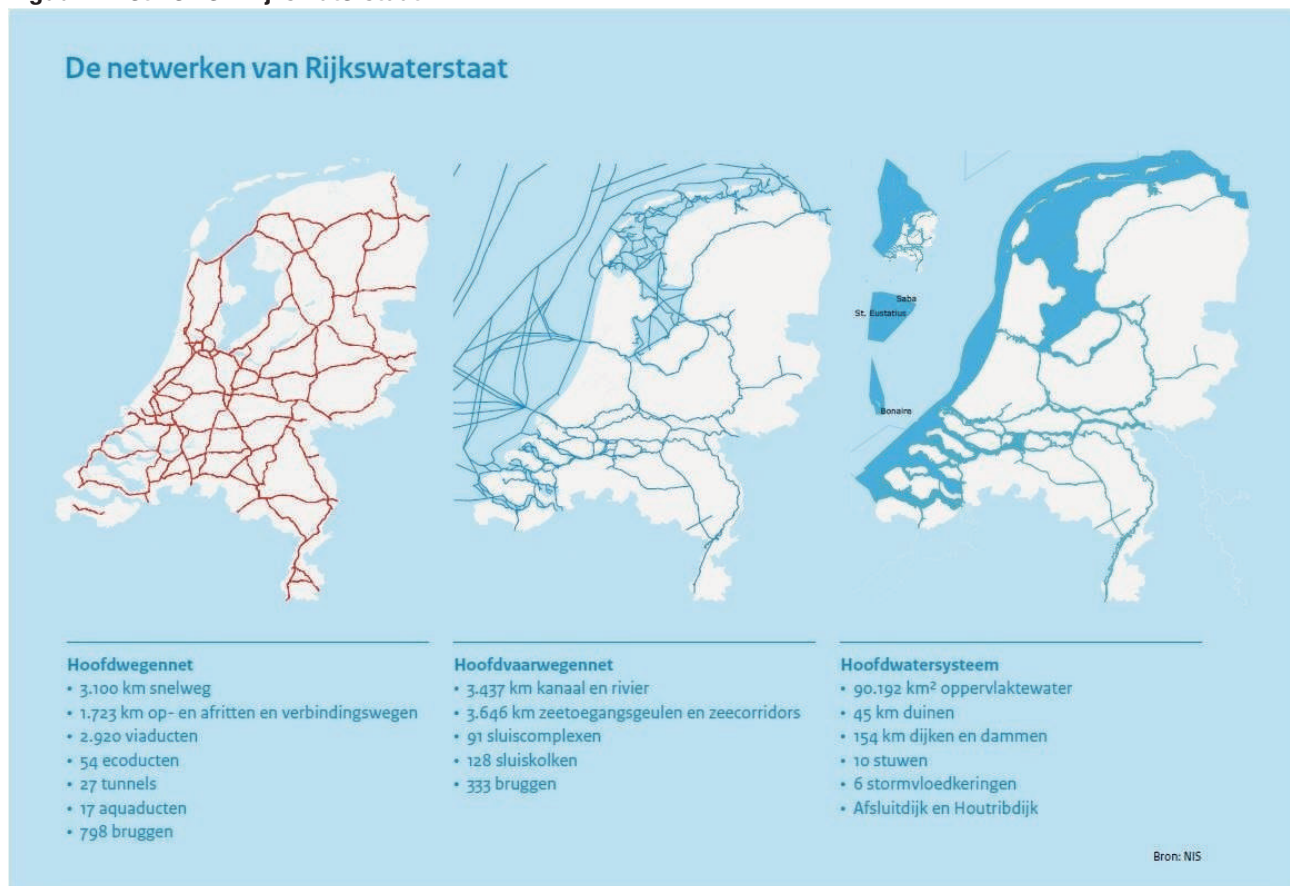
Bijlage 4: Instandhouding

In deze bijlage wordt, in vervolg op eerdere bijlagen met betrekking tot het beheer en onderhoud en vervanging, een toelichting gegeven op de instandhouding van de netwerken die onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van IenW vallen. Dit betreft het Hoofdwegennet (HWN), het Hoofdvaarwegennet (HVWN), het Hoofdwatersysteem (HWS) en de Hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI). Allereerst wordt aangegeven wat de vier netwerken omvatten, hoe de instandhouding van deze netwerken wordt aangepakt en wat de verwachte ontwikkelingen zijn. Vervolgens zijn de overzichten met de benodigde en beschikbare middelen voor instandhouding tot en met 2034 opgenomen. Tot slot wordt ingegaan op de opgave van de toekomst, waaronder de toenemende budgetbehoefte voor instandhouding en de ontwikkelingen met betrekking tot het uitgestelde onderhoud.

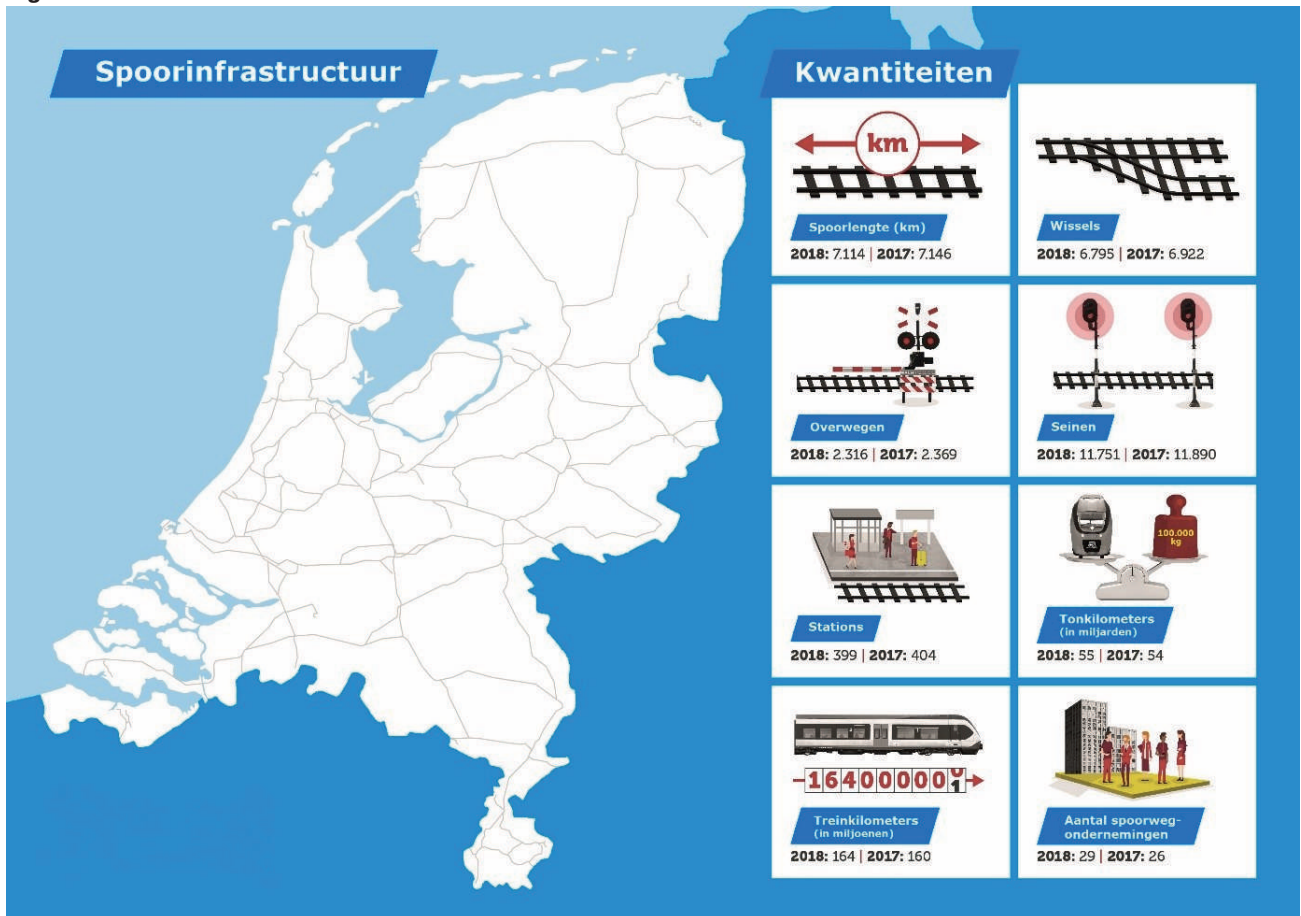
1. Instandhouding van de netwerken

De Nederlandse infrastructuurnetwerken behoren tot de beste én meest intensief gebruikte netwerken ter wereld. Een goede instandhouding van netwerken is een randvoorwaarde voor de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid van Nederland. Om dit zo te houden, borgen IenW en de uitvoeringsorganisaties Rijkswaterstaat (RWS) en ProRail systematisch de instandhouding van de netwerken over de gehele levenscyclus. De netwerken worden, naast het intensieve gebruik, gekenmerkt door inpassing in een sterk verstedelijkte delta. Dit zorgt ervoor dat de netwerken voorzieningen omvatten als beweegbare bruggen, tunnels, op- en afritten, geluidschermen, sluizen en stormvloedkeringen. Al deze elementen zorgen voor netwerken met een hoog serviceniveau waaraan we gewend zijn en die net als de asfaltlagen en spoorstaven onderhouden moeten worden. Figuren 1 en 2 illustreren de omvang van netwerken.

Figuur 1 Netwerken Rijkswaterstaat

Figuur 2 Netwerk Prorail

Scope van instandhouding

Bij instandhouding gaat het om het behouden van de huidige functie van de infrastructuur. Hieronder vallen alle activiteiten op het vlak van beheer, onderhoud, vervanging en renovatie van de bestaande infrastructuur. Bij ProRail wordt hiervoor de afkorting BOV (Beheer, Onderhoud en Vervanging) gehanteerd. Bij RWS wordt onderscheid gemaakt tussen respectievelijk Beheer en Onderhoud (BenO) en Vervanging en Renovatie (VenR).

Aan uw Kamer is toegezegd om te bezien of de begrippen voor beheer, onderhoud en vervangen voor de netwerken die door Rijkswaterstaat en ProRail worden beheerd, aanpassing behoeven (Kamerstuk 2018-2019, [35 000A, nr. 98](#)). Een aanpassing waarbij wordt aangesloten bij de Europese begrippen voor activiteiten van een infrastructuurbeheerder uit de spoorrichtlijn 2012/34/EU, sluit ook goed aan op de transitie naar het Mobiliteitsfonds. De nieuwe begrippen die we vanaf de ontwerpbegroting 2022 in het Mobiliteitsfonds en Deltafonds willen hanteren zijn exploitatie, onderhoud, vernieuwing (samen staan deze drie voor de instandhouding van de infrastructuur), verbetering en aanleg (samen staan deze twee voor de ontwikkeling van de infrastructuur):

- Tot het domein van het beheer (of exploitatie) behoren activiteiten die gericht zijn op het reguleren van het gebruik: verkeersleiding en capaciteitsmanagement, verkeersmanagement en watermanagement.

- Onderhoud betreft de activiteiten die erop zijn gericht de beoogde (ontwerp)levensduur van de infrastructuur te realiseren.
- Vervanging (of vernieuwing) is het begin van een nieuwe levenscyclus van een nieuw object, terwijl renovatie zich erop richt de levensduur van het bestaande object te verlengen. Het gaat bij vervanging (vernieuwing) expliciet niet om activiteiten die gericht zijn op toevoeging van functies of om aanleg van nieuwe of uitbreiding van bestaande infrastructuur (ontwikkeling).

De wijzigingen hebben geen effect op de huidige budgetten. Over deze nieuwe begrippen is uw Kamer geïnformeerd per brief van 19 juni 2020 (35300-A-94, Aanpak instandhouding infrastructuur) . In lijn met het Klimaatakkoord vormt verduurzaming van de netwerken een integraal onderdeel van de instandhouding.

Systematische werkwijze van instandhouding (instandhoudingsprogrammering)

Bij de instandhouding van de netwerken staan de prestaties die deze netwerken moeten leveren en de doelmatigheid van instandhoudingswerkzaamheden centraal. Het zijn de prestaties – de beschikbaarheid, betrouwbaarheid, duurzaamheid en veiligheid van de infrastructuur – die de gebruikers direct ervaren. Over deze te leveren prestaties en de bijhorende budgetten maakt IenW afspraken met ProRail en RWS. Deze afspraken vormen de basis van de instandhoudingswerkzaamheden die door ProRail en RWS jaarlijks worden uitgevoerd. Onderstaande aspecten geven samen een beeld van de systematische aanpak en daarmee hoe de programmering ten behoeve van de instandhouding van de Rijksinfrastructuur tot stand komt:

- De aanlegbesluiten zijn het meest bepalend voor de budgetbehoefte gerelateerd aan de instandhouding. Zo is een tunnel in onderhoud duurder dan een brug (in geval van een oeververbinding) of dan een weg op maaiveld (in geval van een landtunnel).
- De beheerders werken volgens een werkwijze waarbij de gehele levenscyclus van de onderdelen en objecten wordt betrokken. Als eenmaal wordt besloten tot de aanleg van infrastructuur, dan is op basis van ervaring al bekend welke instandhoudingswerkzaamheden aan de diverse objecten gemiddeld per jaar nodig zullen zijn. Dit is vastgelegd in de instandhoudingsregimes. Deze instandhoudingsregimes zijn één onderdeel op basis waarvan de instandhoudingsprogrammering wordt opgesteld.
- De extra budgetbehoefte voor instandhouding in verband met de uitbreiding van de infrastructuur wordt bij het besluit om tot aanleg over te gaan ook toegevoegd aan de instandhoudingsbudgetten vanaf het jaar na de beoogde openstelling.
- In de instandhoudingsregimes zijn ook regelmatige inspecties opgenomen, die leiden tot het inventariseren van de toestand van de objecten en – indien nodig – het nemen van maatregelen (concrete maatregelen of intensiveren inspecties). De inspecties krijgen een plaats in de instandhoudingsprogrammering.
- Tevens wordt gezien of er vanuit doelmatigheidsoogmerk maatregelen gekoppeld kunnen worden (werk met werk): onderhoudswerkzaamheden met andere onderhoudswerkzaamheden, maar ook mogelijkheden om onderhoudsmaatregelen te koppelen aan vervangings-, renovatie- of aanlegprojecten die in de komende jaren gepland zijn. Het kan dus zijn dat in de regimes beoogde maatregelen naar een later moment worden verschoven om werk met werk te maken.

- Het kan ook voorkomen dat een bepaald schadebeeld of een ongeplande gebeurtenis vraagt om tussentijds ingrijpen (bijvoorbeeld de aanvaring bij Stuw Linne). Die tussentijdse maatregelen worden dan geprioriteerd ten koste van een reeds geprogrammeerde, maar minder belangrijke maatregel. Het onderhoud dat als gevolg daarvan wordt verschoven, dient vervolgens opnieuw een plek te krijgen in de instandhoudingsprogrammering.
- De totale programmering is een samenstel van preventieve en correctieve maatregelen. Leidend daarbij is het principe de kosten over de gehele levenscyclus van de infrastructuur (Life Cycle Costing; LCC) zo laag mogelijk te krijgen binnen de gegeven kaders en ontwikkelingen op de netwerken, rekening houdend met de gewenste netwerkprestaties. Waar sprake is van correctief onderhoud, is vaak ook sprake van meer verstoringen en hinder. De beheerders proberen dit voor het gehele netwerk zoveel mogelijk te beperken.

Veiligheid staat te allen tijde bovenaan. Indien geconstateerd wordt dat de veiligheid voor de gebruikers in het geding is worden er direct maatregelen genomen om het gebruik van de infrastructuur weer binnen de geldende kaders plaats te laten vinden, bijvoorbeeld (tijdelijke) snelheidsverlagingen ter plaatse of andere (tijdelijke) gebruiksbeperkingen of fysieke infrastructuur ondersteunende maatregelen.

Om de systematische werkwijze naar een hoger niveau te brengen worden externe toetsingen ingezet. Deze leveren waardevolle inzichten op voor zowel de interne processen als het in beeld hebben van de opgave buiten.

Werkwijze Vervanging en Renovatie bij RWS

De objecten en onderdelen zoals sluizen, bruggen en tunnels, hebben een beperkte levensduur en dienen aan het eind hiervan te worden vervangen of gerenoveerd. Door grootschalige aanleg, met name vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw, en het intensievere gebruik is sprake van een flinke vervangings- en renovatie-opgave. Om de veiligheid en de beschikbaarheid van de netwerken in stand te houden, is het programma Vervanging & Renovatie ingericht. Voor alle objecten wordt de opgave in kaart gebracht.

Allereerst wordt op basis van het ontwerp ingeschat wanneer vervanging of renovatie aan de orde zal zijn. Daarnaast worden de objecten onderworpen aan inspecties en berekeningen. Dit leidt tot een inzicht in en prognose van wat er binnen vijf tot vijftien jaar vervangen of gerenoveerd dient te worden. Zo worden, steeds vooruitkijkend, objecten en onderdelen geïdentificeerd waarvoor een planfase wordt gestart. In de planfase wordt de uiteindelijke opgave vastgesteld en daarna volgt een definitief besluit over de aanpak van het betreffende object.

Door het vervangen of rooveren van objecten en onderdelen worden de beschikbaarheid en veiligheid van de netwerken op lange termijn geborgd. Dit leidt tot een modernisering en verduurzaming van de infrastructuur waardoor deze blijft bijdragen aan de economische en ruimtelijke ontwikkeling van Nederland.

Het programma Vervanging en Renovatie kent een technische aanleiding, namelijk het einde van de technische levensduur van onderdelen en objecten. Het programma leent zich goed voor de aanpak van «verjongen, vernieuwen, verduurzamen».

Hierbij wordt er niet alleen gekeken naar verlengen van de levensduur, maar vooral ook naar inzet op toepassing van de nieuwste technieken om toekomstige storingen te voorkomen en om de constructies en installaties zodanig te vernieuwen dat ze ook klaar zijn voor de toekomst en voldoen aan de eisen en wensen voor huidig én voor toekomstig gebruik. Er wordt dus niet alleen vervangen, maar waar dat verstandig is, wordt er ook ingezet op innovaties op de hard- en de software van de objecten en op duurzaamheid.

Te leveren prestaties

De prestaties van de infrastructuur worden gemeten en uitgedrukt in prestatie-indicatoren. De indicatoren leggen de verbinding tussen de sturing op en verantwoording over de gewenste prestaties waarvoor RWS en ProRail budgetten hebben gekregen. De prestatieafspraken met ProRail zijn opgenomen in de tienjarige beheerconcessie en de jaarlijkse beheerplannen. Met RWS wordt een Service Level Agreement (SLA) met een looptijd van vier jaar afgesproken met daarin de afgesproken prestatie-niveaus. De huidige SLA-periode loopt van 2018 tot en met 2021.

Tabel 38 Prestatie-indicatoren RWS

Prestatie-indicator	Streefwaarde 2018-2021	Realisatie 2018	Realisatie 2019
Hoofdwegennet			
Beschikbaarheid			
Technische beschikbaarheid van de weg	90%	99%	99%
Files door Werk in Uitvoering als gevolg van aanleg en gepland onderhoud in: t/m 2017: filezwaarte (km.min)			
Vanaf 2018: voertuigverliesuren	10%	2%	3%
Levering verkeersgegevens: t/m 2017: gecombineerd beschikbaarheid data voor derden en actualiteit data voor derden			
Vanaf 2018:			
– Beschikbaarheid data voor derden	90%	92%	93%
– Actualiteit data voor derden	95%	99%	97%
Veiligheid			
t/m 2017: gecombineerd voldoen aan norm voor verhardingen en voldoen aan norm gladheidsbestrijding			
Vanaf 2018:			
– Voldoen aan norm voor verhardingen	99,70%	99,80%	99,80%
– Voldoen aan norm voor gladheidsbestrijding	95%	97%	97%
Hoofdvaarwegennet			
Beschikbaarheid / Betrouwbaarheid			
Stremmingen gepland onderhoud	0,80%	0,80%	–
Stremmingen ongepland onderhoud	0,20%	0,40%	–
Tijdig melden ongeplande stremmingen	97%	98%	98%
Vaargeul op orde (% oppervlakte op orde)			
– Toegangseulen	99%	100%	100%
– Hoofdtransportassen	90%	92%	92%
– Hoofdvaarwegen	85%	86%	83%
– Overige vaarwegen	85%	91%	87%
Veiligheid			
Vaarwegmarkering op orde	95%	95%	93%
Hoofdwatersysteem			
Waterveiligheid			
Handhaving kustlijn	90%	92%	92%
Beschikbaarheid stormvloedkeringen	100%	40%	83%
Waterhuishouding op orde in alle peilgereguleerde gebieden	100%	100%	75%
Betrouwbaarheid informatievoorziening	95%	99%	99%

Tabel 39 Prestatie-indicatoren ProRail

Kern Prestatie Indicator	Bodem-waarde	Streef-waarde	Realisatie 2018	Realisatie 2019
Klantoordeel reizigersvervoerders	6	7	6,8	7
Klantoordeel goederenvervoerders	6	7	6,3	5,4
Reizigerspunctualiteit HRN 5 minuten (gezamenlijk met NS)	88,90%	91,10%	92,60%	92,60%
Reizigerspunctualiteit HRN 15 minuten (gezamenlijk met NS)	96,70%	97,30%	97,70%	97,70%
Reizigerspunctualiteit HSL 5 minuten (gezamenlijk met NS)	82,10%	84,10%	82,50%	83,40%
Treinpunctualiteit regionale series 3 minuten	92,40%	93,40%	94,60%	95,20%
Transitotijd goederenvervoer	7,50%	6,30%	3,60%	3,40%
Geleverde treinpaden	97,50%	98,20%	98,20%	98,50%
Impactvolle storingen op de infra	610	546	542	436

2. Budgetbehoeften en beschikbare budgetten

Door veroudering van het areaal, zwaardere belasting dan voorzien, toenemende eisen aan ICT, wijzigingen in wet- en regelgeving en veranderende marktomstandigheden is sprake van toenemende budgetbehoeften voor instandhouding. Daarbij zien we dat de opgave voor vervanging en renovatie van de netwerken groeit. Investeren in instandhouding is en blijft een prioritaire opgave die ook in relatie tot de coronacrisis relevant en actueel is. Waar mogelijk zullen op korte termijn onderhoudswerkzaamheden en vervangingen worden versneld nu het vanwege de coronabeperkingen tijdelijk minder druk is op de netwerken. Daardoor kan met minder hinder en soms in kortere periodes het geplande werk worden uitgevoerd. Daarmee wordt ook de opdrachtenportefeuille van de GWW-sector zo veel mogelijk op peil gehouden.

Voor de zomer is er informatie verstrekt aan de Kamer over de (voorlopige) uitkomsten van de externe toetsing van de budgetbehoefte voor instandhouding (Kamerstuk 2019-2020, [35 300A, nr. 94](#)). Uit deze externe validatie blijkt een budgetbehoefte voor ProRail van circa € 7 miljard voor de periode 2022-2025. Voor de periode daarna blijkt uit het validatierapport een potentiële budgetbehoefte van circa € 14 miljard. Beide bedragen kennen nog de nodige onzekerheden en afhankelijkheden, met name voor de periode na 2025. Ook de cijfers van Rijkswaterstaat worden momenteel verder uitgehard en gevalideerd. Afgezet tegen de beschikbare budgetten, is er bij ongewijzigd beleid sprake van een indicatief tekort op instandhouding van circa € 1 tot 1,4 miljard per jaar voor de periode 2022-2025. Voor de periode na 2025 worden er ook tekorten verwacht, maar de onzekerheid van deze tekorten is op dit moment nog te groot om te kwantificeren. Eind 2020 volgt nadere informatie over het financiële beeld voor instandhouding bij Rijkswaterstaat, inclusief de externe toets door PwC en Rebel. Vooruitlopend daarop is er gezorgd dat voor de komende meerjarenperiode aanvullende middelen en capaciteit beschikbaar worden gesteld voor instandhouding.

Maatregelen beheer en onderhoud

Voor de lopende meerjarenperiode tot en met 2034 is sprake van diverse ontwikkelingen.

Dit jaar zijn de budgetten voor beheer en onderhoud van de RWS-netwerken om diverse redenen aangevuld. Zo moeten door endogene en exogene ontwikkelingen meer kosten worden gemaakt vanwege bijvoorbeeld opruimwerkzaamheden in de Rotterdamse haven, maatregelen in verband met spookrijders, het terugkeren van infrastructuur in het reguliere beheerregime na afloop van DBFM-constructies, Brexitmaatregelen en geluidmaatregelen. Voor ICT, bijvoorbeeld het beheer en onderhoud van de verkeerscentrales (project Charm) en cybersecurity-ontwikkelingen zijn middelen voor de landelijke taken RWS toegevoegd.

RWS is bezig kosten die gerelateerd zijn aan exploitatie, onderhoud en vervanging zoveel toe te delen aan de drie netwerken. Dat sluit aan bij de Europese begrippen voor het spoorbeheer die ProRail gebruikt voor activiteiten van een infrastructuurbeheerder uit de spoorrichtlijn 2012/34/EU. Het harmoniseren van de begrippen sluit goed aan op de transitie naar het Mobiliteitsfonds. Het toedelen van die kosten zorgt voor een stijging ten opzichte van de posten zoals die in voorgaande jaren gemeld werden onder 'landelijke taken verkeersmanagement' en 'landelijke taken beheer en onderhoud'. Zo zijn de kosten op het gebied van ICT en cybersecurity, die eerder werden gezien als een algemene netwerkoverstijgende post, nu

verdeeld en toegedeeld als instandhoudingskosten voor één netwerk. Ze zijn terug te vinden, samen met de eerder al toegedeelde landelijke taken, onder de post 'overige netwerkgebonden kosten'.

De getroffen risicoreserveringen voor de periode 2022 – 2025 ad € 1,5 miljard zijn toegevoegd aan de instandhoudingsbudgetten voor het spoor en de RWS-netwerken (€ 1 miljard ProRail, € 470 miljoen RWS). Uit de uitvoeringstoets van ProRail en RWS blijkt dat daarbovenop nog extra instandhoudingswerkzaamheden maakbaar zijn. Daarvoor wordt budget toegevoegd aan de instandhoudingsbudgetten (spoor € 340 miljoen; RWS-netwerken € 44 miljoen). Tevens is ervoor gezorgd dat de capaciteit van Rijkswaterstaat tot en met 2025 stabiel blijft op circa 9200fte, in lijn met de productieopgave. In totaal zijn de beheer- en onderhoudsbudgetten tot en met 2034 voor RWS toegenomen met € 950 miljoen (exclusief overige netwerkgebonden kosten).

Bovenstaande bedragen komen bovenop de middelen die al in de vorige begroting in de jaren 2020 en 2021 voor een extra impuls van € 100 miljoen (OB2020) zijn toegevoegd aan de budgetten van RWS en waarbij voor € 165 miljoen (VJN2020) naar voren is gehaald voor het versnellen van werkzaamheden. Deze maatregelen hebben tot doel het risico op storingen te verkleinen en de groei van het uitgestelde onderhoud te beperken en zijn inmiddels in uitvoering. Bij ProRail gaat het om € 151 miljoen aan extra instandhoudingswerkzaamheden in de periode tot en met 2021.

Maatregelen Vervanging en Renovatie

Tot dit moment is voor 4 tranches VenR projecten opdracht verleend aan RWS. Een deel van de projecten is reeds afgerond. Een deel van de projecten bevindt zich in de planfase, een ander deel is in voorbereiding of realisatie. Tranche 4 beslaat 39 projecten verdeeld over de drie netwerken van RWS. Opdracht voor deze tranche is in 2018 verleend aan RWS. Deze tranche is groter dan de eerste drie tranches gezamenlijk. De financiële omvang van het programma VenR neemt de komende jaren steeds verder toe van ruim € 150 miljoen in 2020 en groeit van ruim € 250 miljoen in 2021 naar € 500 miljoen in 2023 e.v.

Ten opzichte van de begroting 2020 zijn middelen naar voren gehaald in verband met voorziene grote werkzaamheden, zoals aan de Van Briene-noordbrug. Ook is er voor € 243 miljoen aan middelen aan de reeks toegevoegd in verband met de landelijke vervanging van wegkantstations (iWKS). Deze worden bij een volgende begroting in de goede jaren gezet.

Budgetten instandhouding

In de periode tot en met 2034 zijn de volgende budgetten benodigd en beschikbaar voor instandhouding:

Tabel 40 Budgetten verkeers-/watermanagement en Beheer en Onderhoud RWS

1. Budgetten verkeers-/watermanagement en Beheer en Onderhoud RWS

Artikelonderdeel	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034
Hoofdwegen	732.546	777.849	1.264.252	1.264.252	1.264.252	1.264.252										
IF 12.01	Verkeersmanagement	4.109	3.871	3.868	3.867	3.864	3.864	3.864	3.872	3.872	3.872	3.872	3.872	3.872	3.872	58.277
IF 12.02.01	Beheer en Onderhoud	597.022	629.657	558.822	535.451	524.688	552.166	417.587	415.524	450.632	486.543	490.236	490.236	492.597	499.480	7.627.401
	Overige netwerkgebonden kosten	131.415	144.321	114.923	107.032	92.824	92.640	93.129	94.144	93.027	93.027	93.027	93.002	93.002	93.026	1.521.565
	Totaal budget Verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud Hoofdwegen	732.546	777.849	677.613	646.350	621.378	648.670	514.590	513.532	547.531	583.442	587.135	587.110	589.471	596.378	9.207.243
	Potentieel tekort Hoofdwegen	0	0	586.639	617.902	642.874	615.582									
	Hoofdvaaarwegen	394.650	324.315	402.562	402.562	402.562	402.562									
IF 15.01	Verkeersmanagement	11.010	10.501	9.993	9.332	9.129	8.976	8.976	8.976	8.976	8.976	8.976	8.976	8.976	8.976	139.725
IF 15.02.01	Beheer en Onderhoud	356.314	283.760	245.190	224.237	222.318	223.025	184.654	183.573	210.952	217.044	216.219	237.973	229.702	229.702	3.515.431
	Overige netwerkgebonden kosten	27326	30.054	28.417	28.311	28.666	27.527	27.799	28.407	26.903	26.903	26.903	26.903	26.903	26.903	414.828
	Totaal budget Verkeersmanagement en Beheer en Onderhoud Hoofdvaaarwegen	394.650	324.315	283.600	261.880	260.113	259.528	221.429	220.956	246.831	252.923	252.098	273.852	265.581	265.581	4.069.984
	Potentieel tekort Hoofdvaaarwegen	0	0	118.962	140.682	142.449	143.034									
	Hoofdwatersysteem	197.198	205.412	366.435	366.435	366.435	366.435									
DF 3.01.01	Watermanagement	7458	7458	7458	7458	7484	7484	7484	7695	7274	7274	7274	7274	7274	7274	110.897
	Beheer en Onderhoud	91.741	110.524	105.925	126.612	118.682	168.802	103.083	105.229	101.504	104.005	114.602	104.702	108.702	102.227	1.666.738
DF 3.02.01	Waterveiligheid															
	Beheer en Onderhoud															
DF 3.02.02	Zoetwatervoorziening	28.859	18.962	18.530	18.696	18.578	18.578	18.578	19.101	18.057	18.057	18.057	18.057	18.057	18.057	286.281
	Overige netwerkgebonden uitgaven	69.140	68.468	65.408	63.362	63.636	63.767	63.753	65.289	61.780	61.462	61.462	61.462	61.462	61.462	953.375
	Totaal budget Watermanagement en Beheer en Onderhoud Hoofdwatersysteem	197.198	205.412	197.321	216.128	208.380	258.631	192.898	197.314	188.615	190.798	187.191	191.495	195.495	189.020	3.017.291
	Potentieel tekort Hoofdwatersysteem	0	0	169.114	150.307	158.055	107.804									

1. Budgetten verkeers-/watermana- gement en Beheer en Onderhoud RWS																				
Totaal budget verkeers-/ watermanagement en Beheer en Onderhoud	1.324.394	1.307.576	1.158.534	1.124.358	1.089.871	1.166.829	928.917	931.802	982.377	1.027.163	1.057.487	1.040.628	1.052.457	1.050.379	1.050.547	1.050.379	1.050.518			

Tabel 41 Vervanging en Renovatie RWS

2. Vervanging en Renovatie RWS																
Artikelonderdeel	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	
Hoofdwegen																
Budget																
IF 12.02.04 Hoofdwegen	116.271	194.024	310.085	356.551	377.698	298.659	359.088	102.825	104.329	114.250	149.194	112.596				2.595.570
Hoofdvaarwegen																
Budget																
IF 15.02.04 Hoofdvaarwegen	53.478	96.869	97.501	138.893	172.050	177.698	175.270	78.730	46.764	25.961	3.558					1.066.772
Nader toe te delen Infrastructuurfonds																
Budget																
Vervanging en																
Renovatie																
IF 18.12.02											10.706	345.458	345.457	393.907	393.907	1.489.435
Hoofdwatersysteem																
Budget																
DF 3.02.03 Hoofdwatersysteem	22.321	17.580	13.815	15.231	50.357	58.369	40.000	40.000	86.684	78.490	61.320	166.320	166.317	106.299	106.299	1.029.402
Totaal budget Vervanging en Renovatie	192.070	308.473	421.401	510.675	600.105	534.726	574.358	221.555	237.777	218.701	224.778	624.374	511.774	500.206	500.206	6.181.179
Totaal budget verkeers-/ watermanagement, Beheer en Onderhoud en Vervanging en Renovatie																
	192.070	308.473	421.401	510.675	600.105	534.726	574.358	221.555	237.777	218.701	224.778	624.374	511.774	500.206	500.206	6.181.179

Tabel 42 Gereserveerde budgetten Beheer en Onderhoud RWS

3. Gereserveerde budgetten Beheer en

Onderhoud RWS

Artikelonderdeel Hoofdwegen	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2020-2034
Reserveringen areaalgroei	72	214	214	213	2.531	2.531	2.794	35.323	39.771	39.610	39.610	40.439	41.059	40.796	40.796	325.973
Reservering lange termijn																
Reservering lange instandhouding																
Reservering lange termijn																
Reservering lange instandhouding																
Totaal									82.203	22.215	55.182					159.600
reserveringen																
Hoofdwegen	72	214	214	213	2.531	2.531	2.794	35.323	121.974	61.825	134.692	80.339	80.959	80.696	80.696	685.073
Hoofdvaaarwegen																
Reservering areaalgroei			19.217	19.217	19.217	19.216	19.217	22.297	22.297	22.297	22.815	22.815	22.816	22.505	22.505	276.431
Reservering lange termijn																
Reservering lange instandhouding											9.000	9.000	9.000	9.000	9.000	45.000
Reservering lange termijn																
Reservering lange instandhouding											36.000					36.000
Totaal																
reserveringen																
Hoofdvaaarwegen	0	0	19.217	19.217	19.217	19.216	19.217	22.297	22.297	22.297	67.815	31.815	31.816	31.505	31.505	357.431
Hoofdwatersysteem																
Reservering areaalgroei					1.741	1.741	1.741	1.741	1.741	1.741	1.741	1.742				13.929
Reservering lange termijn																
Reservering lange instandhouding							9.900	9.900	9.900	9.900	9.900	9.900	9.900	9.900	9.900	89.100
Totaal																
reserveringen																
Hoofdwatersysteem	0	0	0	0	1.741	1.741	11.641	11.641	11.641	11.641	11.641	11.642	9.900	9.900	9.900	103.029
Totaal reserveringen	72	214	19.431	19.430	23.489	23.488	33.652	69.261	155.912	95.763	214.148	123.796	122.675	122.101	122.101	1.145.533
Totaal budget verkeers-/ watermanagement, Beheer en Onderhoud en Vervanging en Renovatie, incl. reserveringen	192.142	308.687	440.832	530.105	623.594	558.214	608.010	290.816	393.689	314.464	438.926	748.170	634.449	622.307	622.307	7.326.712

Tabel 43 Budgetten Beheer, Onderhoud en Vervanging Spoor

4. Budgetten Beheer, Onderhoud en Vervanging Spoor	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Artikelonderdeel															
Hoofdspoorweginfrastructuur															
Budget Beheer en Onderhoud (incl. capaciteitsmanagement, verkeersleiding en gebruiksvergoeding)	507804	435.440	479.630	496.520	496.310	489.260	453.960	462.640	473.530	473.210	488.940	499.830	536.130	561.800	560.590
IF 13.02															
Budget	596.874	661.351	660.030	850.619	494.841	418.810	63.1543	684.330	480.571	504.977	601.323	621.802	623.635	762.057	914.481
Vervangingen															
Budget															
apparaatskosten															
ProRail t.b.v. BOV	405.770	400.750	367.770	367.770	366.560	367.770	375.030	373.820	373.820	373.820	373.820	372.610	372.610	372.610	372.610
Totaal budget Beheer, Onderhoud en Vervanging Spoor	1.510.448	1.497.541	1.507.430	1.714.909	1.357.711	1.275.840	1.460.533	1.520.790	1.327.921	1.352.007	1.464.083	1.494.242	1.532.375	1.696.467	1.847.681
Totaal alle netwerken (incl. reserveringen)	1.510.448	1.497.541	1.507.430	1.714.909	1.357.711	1.275.840	1.460.533	1.520.790	1.327.921	1.352.007	1.464.083	1.494.242	1.532.375	1.696.467	1.847.681
Totaal alle netwerken (excl. reserveringen)	1.510.448	1.497.541	1.507.430	1.714.909	1.357.711	1.275.840	1.460.533	1.520.790	1.327.921	1.352.007	1.464.083	1.494.242	1.532.375	1.696.467	1.847.681

Toelichting budgetten en budgetbehoeften

De meest recente cijfers van Rijkswaterstaat wijzen op een verhoging van de structureel benodigde budgetten vanaf 2022 ten opzichte van de budgetbehoefte zoals gepresenteerd in bijlage 4 van de vorige begroting (2020). Deze budgetbehoefte is indicatief en omgeven door onzekerheden en worden verder uitgehard en gevalideerd door PWC en Rebel. Afgezet tegen de beschikbare budgetten, is bij ongewijzigd beleid sprake van een potentieel indicatief tekort op instandhouding van circa € 1 miljard tot € 1,4 miljard per jaar voor de periode 2022-2025. Dit is exclusief inlopen van uitgesteld onderhoud. De forse bandbreedte wordt verklaard door het feit dat de bevindingen van Horvat nog niet volledig zijn opgevolgd, de externe validatie nog niet is afgerond en er nog keuzes mogelijk zijn. Voor de periode na 2025 worden ook tekorten verwacht, maar zijn de onzekerheden op dit moment te groot om deze te kwantificeren. In de tabellen zijn daarom geen cijfers opgenomen voor budgetbehoeften en tekorten vanaf 2026.

Onderdeel van de externe validatie door PWC en Rebel is een analyse van wat de komende vijftien jaar ook daadwerkelijk maakbaar is voor Rijkswaterstaat en de markt. Deze maakbaarheid hangt ook samen met de keuzes op onder meer aanleg. Deze toets door PWC en Rebel geldt juist de jaren vanaf 2022.

Het algemene beeld uit de externe toetsen voor ProRail is dat circa € 7 miljard voor de periode 2022-2025 nodig is voor instandhouding. Dit betreft een situatie met gelijkblijvende prestaties en zonder groei. Voor de periode daarna blijkt uit het rapport van PWC en Rebel een potentiële budgetbehoefte circa € 14 miljard. Beide bedragen kennen nog de nodige onzekerheden en afhankelijkheden, met name voor de periode na 2025. Door de eerder getroffen risicoreserveringen is de situatie in de periode tot en met 2025 beheersbaar. Voor de periode daarna zijn er nog keuzes mogelijk om het potentiële te kort terug te brengen. Suggesties daarvoor worden benoemd in het scenario met besparingsopties van ProRail en in het rapport van PWC en Rebel.

We zijn op weg naar een situatie waarin we een grotere instandhoudingsbehoefte moeten aankunnen om onze netwerken veilig, beschikbaar en betrouwbaar te houden. De komende jaren zien we als een transitiefase waarin Rijkswaterstaat en ProRail stapsgewijs kunnen toegroeien naar deze situatie. Maakbaarheid is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Beide uitvoerders en de markt kunnen immers niet van vandaag op morgen structureel extra werk leveren. Uitvoeren van extra werk vraagt om een gedegen voorbereiding, aanbesteding en werving van personeel.

DBFM

Een deel van de instandhouding van de netwerken gebeurt via DBFM-contracten (Design-Build-Maintain-Finance). Bij deze contractvorm is aan een consortium niet alleen het ontwerp en de bouw van een project gegund, maar ook het onderhoud voor een langdurige periode. Bij DBFM is de opdrachtnemer niet alleen verantwoordelijk voor het ontwerp en de bouw van het project, maar ook voor de financiering en het totale onderhoud. Het is dus een geïntegreerde contractvorm. Bij traditionele contracten koopt het Rijk een product in: bijvoorbeeld een rijksweg met 2x2 rijstroken. Bij een DBFM-contract neemt het Rijk echter een dienst af: een beschikbare rijksweg. Het benodigde budget komt uit drie bronnen: (i) het aanlegbudget, (ii) het beschikbare beheer en onderhoudsbudget van reeds aanwezige infrastructuur en (iii) het budget voor areaalgroei voor dat deel van de infrastructuur dat nieuw wordt aangelegd. Ten behoeve van de aanbesteding van een DBFM-contract wordt een referentieraming opgesteld voor de te

verwachten aanleg- en beheer en onderhoudskosten bij traditionele uitvoering. Deze referentieraming wordt gebruikt om de plafondprijs (het acceptabele maximum) voor de bieding te bepalen. Deze ramingen worden op dezelfde wijze uitgevoerd als de ramingen die voor LCC worden uitgevoerd. De aanbesteding verloopt in een aantal stappen. Na de laatste stap vindt ook de budgettaire verwerking in de begroting plaats. De beschikbare middelen vanuit Aanleg en BenO (incl. areaalgroei) worden overgeboekt naar het GIV/PPS-artikel. De middelen worden met eenzelfde «netto contante waarde» omgezet in een langjarige reeks ter betaling van de beschikbaarheidsvergoedingen. Dit is de zogenaamde financiële inpassing of DBFM conversie. Er wordt hiermee geen budget toegevoegd aan het project, de kasreeks wordt alleen aangepast aan de contractvorm. De prestatie-eisen en uitrustingsniveaus van de infrastructuur binnen het DBFM-contract zijn dezelfde als die aan RWS worden gesteld. Op het moment van aanbesteden wordt bij de M (maintain) van DBFM, een serviceniveau uitgevraagd dat past bij het onderhoudsregime (Service Level Agreement) wat op dat moment van toepassing was. Dat niveau geldt voor de looptijd van het contract en is daarmee niet budgettair flexibel. Bij DBFM geldt dat voor een periode van 20–25 jaar het consortium verantwoordelijk is voor het onderhoud van infrastructuur. Na afloop van het DBFM-contract valt dit deel van het areaal weer binnen het reguliere beheer en onderhoud van RWS. De mutaties tussen het beheer, onderhoud en vervanging artikel (voor wegen artikelonderdeel 12.02, vaarwegen artikelonderdeel 15.02, voor het hoofdwatersysteem artikel 3.02) en het DBFM artikel (voor wegen artikelonderdeel 12.04, vaarwegen artikelonderdeel 15.04, voor het hoofdwatersysteem artikel 4.02) zijn zichtbaar in de begroting en worden toegelicht. Na afloop van een DBFM-contract wordt het BenO-deel weer aan de reguliere onderhouds-budgetten van RWS toegevoegd. In onderstaand overzicht is aangegeven voor welke projecten DBFM-contracten zijn afgesloten. Voor de financiering van deze projecten is het genoemde BenO-budget (per jaar) ingezet. Dit komt na afloop van het DBFM-contract weer beschikbaar tegen het dan geldende prijspeil.

Tabel 44 Overzicht DBFM-projecten

Project	Areaalinformatie			Einde DBFM-contract	Uitgenomen BenO-budget/jaar
	<i>Baanlengte</i> ¹	<i>Grote kunstwerken</i>	<i>Wegconfiguratie in M-fase</i>		
A59 Rosmalen–Geffen	23 km		2x2	2019	1,0 mln.
N31 Leeuwarden–Drachten	56 km	Langdeel aquaduct	2x2	2022	5,5 mln.
A12 Lunetten–Veenendaal	65 km		2x4, 2x3	2033	5,9 mln.
A10 Tweede Coentunnel	39 km	1 ^{ste} en 2 ^{de} Coentunnel	2x3+2x2, 2x4	2037	12,0 mln.
N33 Assen–Zuidbroek	105 km		2x2	2034	2,8 mln.
A15 Maasvlakte–Vaanplein	129 km	nieuwe Botlekbrug, Thomassentunnel, Botlektunnel	2x3+2x2, 2x3, 2x2	2035	31,7 mln.
A1/A6 Diemen–Almere Havendreef (SAA)	72 km	Aquaduct Muiden, verbrede Hollandse Brug	2x5+2, 2x4+2	2042	11,9 mln.
A12 Veenendaal–Ede–Grijsoord	50 km		2x3	2032	2,2 mln.
A9 Holendrecht–Diemen (Gaasperdammerweg, SAA)	41 km	Gaasperdammer-tunnel	2x5+1	2038	14,2 mln.
N18 Varsseveld Enschede	70 km		2x2+2x1	2043	1,8 mln.
A27/A1 Utrecht Noord - knpt. Eemnes - Bunschoten	53 km		2x3+2x4	2043	3,9 mln.
A6 Almere (SAA)	39 km		2x5	2039	3,3 mln.

Project	Areaalinformatie		Einde DBFM-contract	Uitgenomen BenO-budget/jaar
A24 Blankenburgverbinding	35 km	Blankenburgtunnel Aalkeettunnel	2043	10,1 mln.
A16 Rotterdam	ntb	Rottmerentunnel	2043	7,2 mln.
A9 Badhoevedorp – Holendrecht (Amstelveen)	Ntb ²		ntb ²	ntb ²
<i>Hoofdvaarwegennet</i>		<i>Grote kunstwerken</i>		
Keersluis Limmel		Nieuwe Keersluis Limmel, incl. verkeersbrug over sluis	2048	0,4 mln.
Beatrixsluis 3e Kolk	4 km	Complex Prinses Beatrixsluis incl. baggeren, onderhoud oevers en ligplaatsen langs Lekkanaal	2046	2,8 mln.
Zeetoeegang IJmond		Nieuwe zeesluis en sluiseilanden	2045	2,5 mln.
Sluis Eefde		Nieuwe schutsluis inclusief onderhoud voorhavens (bestaande schutsluis tot 2021)	2047	1,0 mln.
<i>Hoofdwatersysteem</i>		<i>Grote kunstwerken</i>		
Afsluitdijk		Afsluitdijk, spuicomplexen en keringen Den Oever en Kornwerderzand	2047	9,3 mln.
<i>Hoofdspoorweginfrastructuur</i>		<i>Grote kunstwerken</i>		
HSL	85 km	Tunnel Groene Hart, Doorgaand Spoorviaduct Bleiswijk, Tunnel Rotterdam Noord, Tunnel Oude Maas, Tunnel Dordtse Kil, Brug Hollands Diep	2031	N.v.t.

¹ Baanlengte omvat: hoofdrijbanen, verbindingswegen en op- en afritten

² De aanbesteding van dit contract is nog niet afgerond op het moment van schrijven van deze begroting.

3. Overig

Programma Versoberingen en efficiency

In bijlage 4.2 van de Infrastructuurbegroting 2012 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de toen niet gedekte onderhoudsproblematiek tot en met 2020 en over de mix van maatregelen om deze problematiek te beheersen.

Een van de maatregelen betreft een pakket aan efficiencymaatregelen en versoberingen van het onderhoudsniveau. De afspraken over deze te realiseren maatregelen zijn opgenomen in het Programma Versobering en Efficiency. De versoberingen en efficiencymaatregelen zijn stapsgewijs geïmplementeerd, omdat dit de mogelijkheid bood om binnen het afgesproken budgettaire kader door een verstandige mix van maatregelen

passend bij de lokale situatie optimalisaties aan te brengen. Hierdoor konden en kunnen eventuele negatieve gevolgen voor doorstroming en veiligheid worden beperkt.

In bijlage 5 van de Infrastructuurbegroting 2013 is de verdeling van het totale pakket efficiency- en versoeringmaatregelen van € 1,64 miljard naar netwerk gepresenteerd. Hiervan is tot en met 2016 € 891 miljoen gerealiseerd. In die bijlage is tevens een eerste inschatting opgenomen van effecten op veiligheid en doorstroming.

In bijlage 4 van de Infrastructuurbegroting 2015 is de verdeling van het totale pakket efficiency- en versoeringsmaatregelen a € 1,64 miljard naar netwerk uitgesplitst en de prognose bijgesteld. In deze bijlage is de verwachte bandbreedte op basis van de verdere uitwerking en implementatie van de maatregelen in beeld gebracht. Wanneer het totaalpakket aan maatregelen bij de onderkant van de bandbreedte dreigt uit te komen, zal worden bijgestuurd door nieuwe maatregelen te treffen. Op basis van het huidige beeld is de inschatting dat het realiseren van het totale pakket van € 1,64 miljard aan versoering- en efficiencymaatregelen mogelijk is. Ten opzichte van de vorige begroting zijn de inzichten niet gewijzigd.

Na 2020 zal worden geëvalueerd of met het Programma Versoeringen en Efficiency de gestelde doelen zijn bereikt en of er vervolgacties nodig zijn.

Bijlage 5: Lijst van afkortingen

Afkortingenlijst	
BenO	Beheer en Onderhoud
BOI	Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium
BOV	Beheer, Onderhoud en Vervanging
BPRW	Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren
DBFM	Design, Build, Finance and Maintain
DF	Deltafonds
DP	Deltaprogramma
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWBP-2	Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma
IBOI	Index Bruto Overheidsinvesteringen
IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
KRW	Kaderrichtlijn Water
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LRT3	Derde Landelijke Rapportage Toetsing primaire waterkeringen
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
NCSA	Nationale Cybersecuritystrategie Agenda
NKWK	Nationaal Kennis- en innovatieprogramma Water en Klimaat
NURG	Nadere Uitwerking Rivieren Gebied
NUTW	Nog uit te voeren werkzaamheden
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
PKB	Planologische Kernbeslissing
PPS	Publiek-private samenwerking
RvdR	Ruimte voor de Rivier
RWS	Rijkswaterstaat
SCM	Strategische Capaciteitsmanagement
TTW	Toegepaste en Technische Wetenschappen
VenR	Vervanging en Renovatie
VNAC	Versterking van de Nationale aanpak Cybersecurity
WB21	Waterbeleid voor de 21 ^e eeuw
WBI	Wettelijk BeoordelingsInstrumentarium